

**YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILACAK
METİNLERİN OLUŞTURULMA SÜREÇLERİ**

REGAİB DOLAŞIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

NİSAN, 2018

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakkı saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 3 (36) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Regaib
Soyadı : Dolaşık
Bölümü : Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi
İmza :
Teslim Tarihi: 27.04.2018

TEZİN

Türkçe Adı : Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılacak Metinlerin Oluşturulma Süreçleri
İngilizce Adı : Creation Processes of Texts to be Used in Teaching Turkish Language to The Foreigns

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı : Regaib DOLAşIK

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Regaib DOLAŞIK tarafından hazırlanan “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılacak Metinlerin Oluşturulma Süreçleri” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Zeki GÜREL

(Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

.....

Başkan: Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ

(Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

.....

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Serdar ODACI

(Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi)

.....

Tez Savunma Tarihi: 27/ 04/2018

Bu tezin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma Yel

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

*Eşime,
Oğluma,
Kızıma*

TEŞEKKÜR

Dil öğretiminin temelinde metin vardır. Öğretilmek istenen dildeki kelimeler metnin bağlamı içinde bir anlam kazanır ve ezbere dayanmadan öğrenilir. Metin kullanımı hem anadil olarak Türkçe öğretiminde hem de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrencilerin kelime öğrenmesinde ve bu kelimeleri anlamlandırmasında, iletişim kurarken bu kelimeleri kullanmasında, Türk kültürünün tanıtılmasında kısacası Türkçe öğretiminin her alanında bir gerekliliktir. Yabancılar Türkçe öğretiminde metin kullanımı bu kadar önemli ve gerekliyken metin oluşturma süreci üzerinde bir araştırmanın yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada, Yabancı Dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılacak metinlerin oluşturulma süreçleri ve bu süreçlerde dikkat edilmesi gereken hususlar tespit edilmeye çalışılarak alana katkı yapmak amaçlanmıştır.

Bu çalışma beş bölümden oluşmaktadır.

1. Bölümde; araştırmanın problem durumu ve alt problemler, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar belirtilmiştir.
2. Bölümde; ilgili araştırmalara yer verilmiştir.
3. Bölümde; metin kavramı, yabancılar Türkçe öğretiminde metin kullanımının önemi, yabancılar Türkçe öğretiminde metin kullanımına yaklaşımlar, temel dil becerileri ve metin kullanımı ile ilişkisi, yabancılar Türkçe öğretiminde metin ve metin altı sorularının ilişkisi, Avrupa Dil Gelişim Dosyası ve metin kullanımı, metinsellik ölçütleri ve metin oluşturma süreci açıklanmıştır.
4. Bölümde; yöntem başlığı altında, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında bilgi verilmiştir.
5. Bölümde; bulgular ve yorumlara yer verilerek örneklem olan Gazi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe ders kitaplarının A1, A2, B1, B2, C1 seviyelerinden seçilen birer metnin, metin oluşturma süreci bakımından incelemesi yapılmıştır.
6. Bölümde; sonuçlar ve öğretmenlere, ders kitaplarına, araştırmacılara yapılan öneriler yer almaktadır.

Araştırmanın her aşamasında beni yönlendiren, desteği ve sabrıyla bana yol gösteren ve öğretmenlik hayatımda bana örnek olan Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ'a; danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Zeki GÜREL'e; yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarım, Fatma Gizem KASTAL'a, Özlem AKIN MART'a, Gülsüm KAŞAN AKSU'ya; sabrıyla, anlayışıyla ve yardımlarıyla çalışmayı tamamlarken en büyük destekçim olan eşim, Tuğba DOLAŞIK'a ve en büyük moral ve motivasyon kaynaklarım olan oğlum, Muhammed Mustafa DOLAŞIK ve kızım Fatıma Zehra DOLAŞIK'a teşekkür ederim.

**YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILACAK
METİNLERİN OLUŞTURULMA SÜREÇLERİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Regaib DOLAŞIK
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Nisan 2018**

ÖZ

Bu çalışma yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılacak metinlerin oluşturulma süreçlerini belirleme amacıyla yapılmıştır. Bu amaca yönelik olarak öncelikle literature taraması sonucu ulaşılan konu ile ilgili araştırmalar ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Metin kavramı açıklanmış ve yabancılara Türkçe öğretiminde metin kullanımının önemi ifade edilmiştir. Yabancılara Türkçe öğretiminde metin kullanım yaklaşımları; edebi metin kullanımı, sadeleştirilmiş metin kullanımı, kullanım işlevli metin kullanımı ve oluşturulmuş metin kullanımları olarak belirlenmiş ve bu yaklaşımların avantajları ve dezavantajları açıklanmıştır. Temel dil becerileri olan; okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerilerinin geliştirilmesinde metin kullanımının etkisi açıklanmıştır. Avrupa Dil Gelişim Dosyası ve metin kullanımına etkisi üzerinde durulmuştur. Çalışmada, her metnin sahip olması gereken metinsellik ölçütleri olarak belirlenen; bağlaşıklık, bağdaşıklık, tutarlılık, amaçlılık, kabul edilebilirlik, yaşantısallık, bilgisellik, metinlerarasılık kavramları ele alınmıştır. Metin oluşturma süreci olarak belirlenen; amaç tespiti, konuyu seçme ve sınıflandırma, iletiyi belirleme, düşünceleri oluşturma, söylem tasarımı, kavram ağını kurma, dilsel gösterenleri seçme, metin düzeyinden dilsel kodlamaya geçiş, yazma, yazılanları denetleme aşamalarında yapılması ve yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak metinlerin oluşturulma sürecinde dikkat edilmesi gerekenler tespit edilmiştir. Araştırma tarama modeliyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında Avrupa Dil Portfolyosuna göre hazırlanan ve yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan Gazi TÖMER tarafından hazırlanan Yabancılar İçin Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan Yedi İklim Türkçe ders kitaplarının A1, A2, B1, B2, C1 seviyelerinden seçilen birer metin, metin oluşturma süreçleri bakımından incelenmiştir. Çalışma sonucunda, Gazi TÖMER tarafından A1 seviyesindeki öğrenciler için hazırlanan metnin dilsel gösterenleri seçme aşamasında bazı dilsel girdilerin değiştirilmesi veya çıkarılması gerektiği sonucuna

ulaşılırken diğer metinlerin metin oluşturma sürecine uygun olarak hazırlandığı tespit edilmiştir.Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan Yedi İklım Türkçe ders kitaplarından seçilen metinlerin ise tamamının metin oluşturma süreçlerine uygun olarak hazırlandığı tespit edilmiştir. Son bölümde ise sonuçlar ile ders kitaplarına ve araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancılarla Türkçe ğretimi, Metin Oluşturma Süreçleri, Metinsellik ltleri

Sayfa Adedi: 169

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Zeki Grel

CREATION PROCESSES OF TEXTS TO BE USED IN TEACHING TURKISH LANGUAGE TO THE FOREIGNS

M.S. Thesis

Regaib Dolaşık

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

April 2018

ABSTRACT

This study is carried out in order to determine the process of creating the texts to be used in teaching Turkish as a foreign language. For this purpose, firstly the subject is found as a result of the search of literature and then the information about the researches related to the subject is given. The concept of text is explained and the importance of using text in foreign language teaching is emphasized. Approaches to using texts in teaching Turkish to the foreigners; the use of literary texts, simplified texts, functional texts and generated texts, and the advantages and disadvantages of these approaches are described. The impact of the usage of text in the development of basic language skills; reading, listening, writing and speaking skills has been explained. European Language Development File and the impact of the use of it in texts has been emphasized. In the study, the criteria which defined as textuality that each text should have; coherence, consistency, consistency, purposefulness, acceptability, experience, knowledge, intertextuality are discussed. The steps to be taken in the process of creating the texts to be used in teaching foreign languages to foreigners, aiming, choosing and classifying the subject, determining the transmission, creating the thoughts, designing the discourse, setting up the concept network, choosing the linguistic representations, transitioning from the text level to the linguistic coding are determined as the process of creating text. The research has been carried out by using a screening model. Within the scope of the research, some texts prepared according to the European Language Portfolio and selected from the A1, A2, B1, B2, C1 levels of Turkish textbooks prepared by Gazi TÖMER for Foreigners and the Yedi İklim Turkish Book prepared by Yunus Emre Institute for foreigners have been examined in terms of text creating process. As a result of the study, it is determined that the text prepared by Gazi

TÖMER for the students at level A1 should be changed or taken out in the stage of selecting linguistic representations and the other texts are found convenient in accordance with the text formation process. It has been determined that the texts selected from Yunus Emre Institute's Yedi İklim Turkish textbook are all prepared in accordance with the text formation processes. In the final section, the results and proposals for textbooks and researchers are included.

Key Words: Teaching Turkish to the Foreigns, Text Formation Processes, Textuality Criteria

Page Number : 169

Supervisor: Assist.Dr. Zeki GÜREL

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vii
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER.....	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xvi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xviii
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu	3
Araştırmanın Problemi ve Alt Problemler	5
Araştırmanın Önemi.....	5
Varsayımlar	6
Sınırlılıklar.....	6
Tanımlar	7
BÖLÜM 2.....	9
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9

BÖLÜM 3.....	13
KURAMSAL ÇERÇEVE.....	13
Metin Kavramı	13
Yabancılara Türkçe Öğretiminde Metin Kullanımının Önemi	14
Yabancılara Türkçe Öğretiminde Metin Kullanımına Yönelik Yaklaşımlar	20
Edebi Metinlerin Kullanımı	20
Sadeleştirilmiş (Uyarlanmış) Metin Kullanımı	22
Kullanım İşlevli (Kullanılabilir) Metin Kullanımı	24
Oluşturulmuş (Üretilmiş) Metinler	25
Digital Kültür Ortamı ve Metinlerin Oluşturulması.....	26
Yabancılara Türkçe Öğretimi ve Metin Türleri	28
Temel Dil Becerilerinin Geliştirilmesi ve Metin Kullanımı İlişkisi	30
Okuma Becerisi	30
Dinleme Becerisi.....	32
Konuşma Becerisi.....	33
Yazma Becerisi	34
Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Metin Kullanımı İlişkisi.....	36
Yabancılara Türkçe Öğretiminde Metin ve Metin Altı Sorularının İlişkisi	37
Avrupa Dil Gelişim Dosyası ve Metin Kullanımı.....	42
Metinsellik Ölçütleri	45
Bağlılık	46
Bağımsızlık	47
1- Oluşturucu Ögenin Yinelenmesi	47
2- Artgönderim.....	48
3- Öngönderim	48
4- Eksilti Yapılar.....	49
5- Örtük Anlatım: Sezdirimler ve Çıkarsamalar	49
6- Örgeler ve İzlek.....	50
7- Dilbilgisel Eylem Zamanları	51

8- Tümcelerarası Bağını Öğeleri	52
9- Bölümlere Ayıran Belirticiler	53
Tutarlılık.....	53
Amaçlılık.....	55
Kabul Edilebilirlik	55
Yaşantısallık	56
Bilgisellik.....	58
Metinlerarasılık.....	58
Metin Oluşturma Süreci.....	61
Amaç Tespiti.....	62
Konuyu Seçme ve Sınıflandırma	63
İletiyi Belirleme	65
Düşünceleri Oluşturma, Düzenleme (Kurgu).....	66
Söylem Tasarımı.....	67
Kavram Ağını Kurma.....	68
Dilsel Gösterenleri Seçme.....	69
Metin Düzeyinden Dilsel Kodlamaya Geçiş	70
Yazma.....	71
Yazılanları Denetleme	71
BÖLÜM 4.....	75
YÖNTEM.....	75
Araştırmanın Modeli	75
Evren ve Örneklem	75
Verilerin Toplanması.....	75
Verilerin Analizi.....	76
BÖLÜM 5.....	77
BULGULAR VE YORUM.....	77
Gazi TÖMER ve Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitapları.....	77
Kapadokya Yolu Metninin İncelenmesi	78

Sudaki Resimler Metninin İncelenmesi	81
Batıl İnanç Metninin İncelenmesi.....	84
Bilime Adanmış Bir Ömür Metninin İncelenmesi	88
İnsanlığın Sınavı Metninin İncelenmesi.....	92
Yunus Emre Enstitüsü ve Yedi İklim Türkçe Kitapları	96
Öğrencim Ali Metninin İncelenmesi	96
Çanakkale'ye Yolculuk Metninin İncelenmesi	101
Babam ve Oğlum Metninin İncelenmesi.....	103
Komşuluk Metninin İncelenmesi.....	106
Tutsaklık mı? Koruma mı? Metninin İncelenmesi.....	109
1.Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum:	114
2. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum:	114
3. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum:	115
4. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum:	117
BÖLÜM 6.....	119
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	119
Sonuçlar	119
Öneriler.....	121
Ders Kitaplarına Yönelik Öneriler.....	122
Araştırmacılara Yönelik Öneriler	122
KAYNAKÇA	125
EKLER.....	134
Ek 1. Avrupa Dil Dosyası: Dış Bağlamda Kullanım: Betimleyici Kategoriler.....	134
Ek 2. Ortak Başvuru Düzeylerinin Sunumu	135
Ek 3: Kendini Değerlendirme Ölçeği	136

Ek 4: Kendini Değerlendirme Ölçeği (Devamı)	137
Gazi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe A1 (s. 90) “Kapadokya Yolu” Adlı Metin ..	138
Gazi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe A2 (s. 34) “Sudaki Resimler” Adlı Metin	139
Gazi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe B1 (s. 36) “Batıl İnanç” Adlı Metin.....	140
Gazi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe B2 (s. 66) “Bilime Adanmış Bir Ömür” Adlı Metin	141
Gazi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe C1 (s. 102) “İnsanlığın Sınavı” Adlı Metin...	142
Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı A1 (s. 99) “Öğrencim Ali” Adlı Metin (S, 99).	143
Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı A2 (s. 74) “Çanakkale’ye Yolculuk” Adlı Metin	144
Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı B1 (s. 43) “Babam ve Oğlum” Adlı Metin.....	145
Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı B2 (s. 50) “Komşuluk” Adlı Metin.....	146
Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı C1 (s. 86) “Tutsaklık mı? Koruma mı?” Adlı Metin.	147

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. *Sözcük Bilgisi ve Bu Bilgiyi Kontrol Etme Yeteneğinin Boyutunu Gösterir Ölçek*

Tablo 2. *Avrupa Ortak Başvuru Metni'ne Göre Sözcük Kontrol Tablosu*

Tablo 3. *Avrupa Ortak Başvuru Metninde Düzeylere Göre Metin Türlerinin Sınıflanması*

Tablo 4. *Anadilde ve Yabancı Dilde Okuma Farklılıkları*

Tablo 5. *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Metin Kullanımına Yaklaşımları*

Tablo 6. *Maley'in On İki Genellenebilir Görev Türleri*

Tablo 7. *Avrupa Ortak Başvuru Metni'ne Uygun Düzeylere Göre Metni İşleme*

Tablo 8. *Metin Oluşturma Sürecini Kontrol Formu*

Tablo 9. *Avrupa Dil Dosyası: Dış Bağlamda Kullanım: Betimleyici Kategoriler*

Tablo 10. *Ortak Başvuru Düzeylerinin Sunumu*

Tablo 11. *Kendini Değerlendirme Ölçeği*

Tablo 12. *Kendini Değerlendirme Ölçeği (Devamı)*

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Yabancılarā Türkçe Öğretiminde Metin Kullanımına Yönelik Yaklaşımlar

Şekil 2. Temel Dil Becerileri

Şekil 3. Metinsellik Ölçütleri

Şekil 4. Metin Oluşturma Süreci

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

TDK	Türk Dil Kurumu
TÖMER	Türkçe Öğretim Merkezi
s	Sayfa
YTÖ	Yabancılarla Türkçe Öğretimi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminin başlangıcı olarak Kaşgarlı Mahmut'un Dîvânu Lugâti't-Türk (1072-1074) adlı eseri kabul edilmektedir. Dolayısıyla, yabancılara Türkçe öğretiminin 11'inci yüzyılda başladığını söyleyebiliriz. Dîvânu Lugâti't-Türk eserinden günümüze kadar yabancılara Türkçe öğretimi devam etmektedir.

Türkiye'nin gerek Avrupa Birliği ile ilişkileri gerekse bulunduğu coğrafyadaki jeopolitik önemi nedeniyle yabancıların Türkçe öğrenme isteği ve buna paralel olarak yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili çalışmaların ve yayınların arttığı gözlenmektedir. Dolayısıyla, bu alanda yapılan çalışmalarda niceliksel bir artışın olduğu dikkat çekmektedir. Yabancılara Türkçe öğretimini amaçlayan kurumların sayısı artmakta ve bu kurumlarda kullanılan ders kitapları ve diğer materyallerin hazırlanması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Yabancılara Türkçe öğretiminde 6 seviye söz konusudur. Bunlar, Başlangıç; A1-A2, Orta; B1-B2 ve yüksek seviye olan; C1-C2 seviyeleridir. Yabancıların Türkçe yeterlilik düzeylerine göre belirlenen bu seviyelere göre öğretilecek içerik de değişmektedir. Her bir düzey için ayrı ayrı ders kitapları hazırlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde amaç; Türkçe öğrenmek isteyen yabancılara, dört dil becerisini kazandırmaktır. Dört dil becerisinin kazandırılması için öğrencilerin hedef dil ile oluşturulmuş metinlere ihtiyaçları vardır. Keskin ve Okur (2013, s.297), “Yabancı dil öğretiminde metin çalışmaları önem verilmesi gereken bir konudur. Bu öğretim sürecine bakıldığında büyük ölçüde metinlerden yararlanıldığı görülür” diyerek metinlerin yabancı dil öğretimindeki önemini vurgulamışlardır. Yabancıların metinlerle tanışmaları onların sadece dile yönelik bilgi düzeyini arttırmaz aynı zamanda onların hedef dili öğrenmeye karşı motivasyonlarını da arttırır. Türkçe öğretiminde metin kullanımının amacı ve yararları

bunlarla da sınırlı değildir. Duman (2003), Türkçe öğretiminde metin kullanımının önemini şu şekilde açıklamıştır.

Türkçe öğretiminde temel ders materyallerinden biri de metindir. Hatta Türkçe eğitiminin büyük ölçüde metne dayandığını söylemek yanlış olmaz. Çünkü dil öğrenmek kelime ve kural ezberlemek değildir. Dil öğrenmek; kelimelerin, kurallar çerçevesinde bir araya gelerek oluşturduğu dünyayı görmek, tanımak, anlamak, değerlendirmek, hissetmek; bu dünyada yaşamaktır. Bu dünya; bir yazarın romanı, bir şairin şiiri, bir araştırmacının makalesi, bir görevlinin tutanağı, bir askerin mektubu, bir annenin feryadı, bir sevdalının türküsüdür, bu dünya metindir. Kelime ve kurallar ancak metinlerde can bulur, anlam kazanır, duygu düşünce ve hayallere tercüman olur. Türkçe öğretiminde metni önemli kılan da bu özelliktir.”

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında kullanılacak metinlerde dikkat edilmesi gereken en önemli nokta öğrenciye görelilik ilkesidir. “Metinler öğrencilerin kişisel ilgi ve merakları ile ilişkilendirildikleri oranda dilin işlenmesi daha hızlı ve öğrenilen daha kalıcı olacaktır” (Little vd.’den aktaran Uçkun ve Onat, 2008). Öğrenciye görelilik ilkesinden hareket etmeyen bir metin şüphesiz etkili ve verimli bir öğrenme gerçekleştirmeyecektir.

Yabancılar Türkçe öğretiminde amaç; hedef dil ile konuşma, yazma, dinleme ve okuma becerilerini geliştirerek onlara Türkçenin zenginliklerini öğretmektir. Bu dört dil becerisinin geliştirilmesi için yararlanılacak metinler birer araç olma niteliği taşımaktadır. Asıl amacımız ise metinler ile öğrencilere dil birikimimizi aktarmaktır. Yabancılar Türkçe öğretimine yönelik hazırlanmış ilk eser olan Dîvânu Lugâtî’t-Türk’ten bu yana metinler Türkçe öğretiminde kullanılmaktadır. Akyüz (2010, s. 38)’ün, Kaşgarlı Mahmut’un Türkçeyi öğretim yöntemini açıklarken belirttiği gibi eserde, “Dil öğrenmede örneklerin, metinlerin önemini çok iyi görmüş günlük hayattan, atasözlerinden, şiirlerden derlemiştir.” Kaşgarlı Mahmut’un asırlar önce kullandığı bu yöntem aslında günümüzde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin temelini oluşturmuştur.

Yabancılar Türkçe öğretiminin bu kadar eskiye dayanmasına rağmen bu alanda kullanılacak metinlerin oluşum süreçlerini belirlemeye yönelik bir çalışmanın yapılmadığını tespit edilmiştir. Metin oluşturma işi, başlı başına bir süreçtir. Bu sürecin sonucu ise bizim amacımıza hizmet eden bir metnin ortaya çıkmasıdır.

Yabancılara Türkçe öğretiminde metin kullanımı ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde araştırmacıların metin oluşum süreçlerini ele almadıkları görülmüştür. Metin kullanımı ile ilgili yapılan araştırmalar yoğun olarak edebi metin kullanımı üzerine gerçekleştirilmiştir. Oysaki yabancılara Türkçe öğretimi alanında çalışacak her bireyin metin oluşturma süreçlerini ve metinsellik ölçütlerini bilmesi gerekmektedir. Bununla ilgili bugüne kadar araştırma yapılmaması büyük bir eksiklikler. Araştırmamızın amacı; yabancılara Türkçe öğretimi için hem kitap hazırlayıcılarına hem de bu alanda çalışanlara yol gösterecek şekilde metinlerin oluşturulma sürecini ve metinsellik ölçütlerini ortaya koyarak YTO alanına katkı sağlamaktır.

Problem Durumu

Yabancılara Türkçe öğretiminde metin kullanımı vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Metnin bu kadar önemli olmasına rağmen yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak metinlerin oluşum süreçleri ele alınmamıştır. Yabancılara günlük konuşmada gerekli dil becerilerinin kazandırılmasında, kültür öğeleri olan atasözleri ve deyimlerin öğretilmesinde, hedef dil ile ilgili iletişimsel yetilerinin geliştirilmesinde oluşturulacak metinlerden yararlanmak gerekmektedir. Bölükbaş ve Keskin (2010)'e göre, "Kültürler arası bildirilişimde en önemli amaç, farklı kültüre sahip bireyler arasında yeterli ve etkili bir bildirilişim sağlamaktır. Tam olarak etkili bir bildirilişimin sağlanması, ilişki içinde bulunan farklı kültüre sahip olan bireylerin birbirini anlaması ve alışveriş içinde olması gerekmektedir" bu nedenle oluşturulacak metinlerde bireylerin dil yetilerinin geliştirilmesi amaçlanmalıdır.

Yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanacak metinlerde bir oluşum sürecinin ve sistematiliğin bulunması gerekmektedir. Aksi takdirde dil öğretiminde araç olarak kullandığımız metinler amaçlarına ulaşamayacaklardır. Akbayır (2007, s. 221)'a göre metin oluşturma evreleri şunlardır:

1. Amaç Tespiti
2. Konuyu Seçme ve Sınıflandırma
3. İletiyi Belirleme
4. Düşünceleri Oluşturma, Düzenleme (Kurgu)
5. Söylem Tasarımı
6. Kavram Ağını Kurma

7. Dilsel Gösterenleri Seçme
8. Metin Düzeyinde Dilsel Kodlamaya Geçiş
9. Yazma
10. Yazılanları Denetleme

Görüldüğü gibi metin oluşturma'nın belli bir sistematığı vardır. Bir metin oluşturulmak isteniyorsa bu aşamalar takip edilmelidir.

Metin üretme konusunda araştırma yapmak ve bu araştırma sonuçlarını yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere yönelik hazırlanacak kitaplardaki metinlere veya materyallere uygulamak önem taşımaktadır.

Metin üretme konusunda araştırma yapmanın önemi şu maddelerle açıklanabilir:

1. Metin üretme, görsel ve matematiksel sunumların yanında bilgiyi keşfetme, sahiplenme, sunma ve saklamanın en önemli işleyiş ve gösterim biçimidir.
2. Küreselleşmeyle birlikte bilgi toplumunda, bilgi çığ gibi büyümektedir. Aynı şey metin üretme alanı için de geçerlidir.
3. Ekonomik gelişim süreçleri ve giderek genişleyen teknik ağ bağlantıları (bilgisayar, internet, e-mail) hem hızlı hem de daha çok bildirişimde bulunma gereksinimi, ama aynı zamanda zorunluluğunu arttırmaktadır.
4. Giderek daha çok sayıda çalışan kişi, metinleri anlamak kadar, ana dilinde veya yabancı dilde metin üretme durumundadır.
5. Bununla birlikte bilgileri dilsel olarak düzenleyip ifade etmek, özellikle yazmak toplumsal bir sorun haline gelmektedir.
6. Gelecekte elektronik okuma- yazma ön planda yer alacak iletişim biçimi olacaktır. (Antos'dan aktaran Şenöz-Ayata, 2005).

Yabancılar Türkçe öğretiminde metin oluşturma süreçleri belirlenmemiştir. Bu konuyla alakalı ilkeler ve dikkat edilmesi gereken hususlar ortaya koyulmamıştır. Yapacağımız çalışma ile amacımız; metin oluşturma sürecini ortaya koyarak metinsellik ölçütleri çerçevesinde metin oluşum sürecini belirlemektir. Bu amaç çerçevesinde YTÖ alanında kullanılan Gazi TÖMER tarafından hazırlanan Yabancılar İçin Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan Yedi İklim Ders Kitapları'nın A1, A2, B1, B2, C1 seviyelerinden seçilen birer oluşturulmuş metin, metin oluşum sürecine uygunluğu bakımından incelenmiştir.

Araştırmanın Problemi ve Alt Problemler

Araştırmanın problemi “Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin oluşturma süreçleri nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Belirlenen araştırma problemine aşağıdaki alt problem ile yanıt aranmıştır.

- 1- Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan metin kullanımı neden önemlidir?
- 2- Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılacak metinlerde bulunması gereken özellikler nelerdir?
- 3- Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan metinlerde metin oluşturma süreçleri dikkate alınmış mıdır?
- 4- Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan kitaplarda metin oluşturma süreçlerine uyulmuş mudur?

Araştırmanın Önemi

Yabancı dil öğretimi tarihi itibarıyla Kaşgarlı Mahmut’un yazmış olduğu Dîvânu Lugâtî’t-Türk’e kadar dayanmaktadır. Dîvânu Lugâtî’t-Türk’ten bu yana yabancılar Türkçe öğretiminde metinlerden yararlanılmaktadır. Ders kitaplarında metinlere yer verilmekte, öğrencilerin bu metinler vasıtasıyla iletişimsel yetisini geliştirmeleri beklenmektedir. Bu nedenle metinler oluşturulurken bazı kriterlere uyulması zorunluluktur.

Ders kitaplarındaki metinlerin içerik bakımından öğrenciye hitap etmemesi motivasyonu kıracağı gibi öğretmeni de zor durumda bırakmaktadır. Ders kitaplarındaki metinlerin belirlenmesinde seçici olunmalıdır. Yetişkinlerin olduğu sınıflarda çocuk oyunları, çocukların olduğu sınıflarda evlilik ilişkileri, aile hayatı, iş hayatının işlenmesi gibi yetişkinlerin ilgi alanından olması doğru değildir. Yaş ve ilgi seviyesine uygun kitaplar belirlenmelidir (Duru, 2013, s. 403).

Yabancılar Türkçe öğretiminde hedef kitlenin ilgi ve seviyesi mutlaka dikkate alınmalıdır. Aksi takdirde öğrencilerde dile karşı olumsuz tutum gelişebilmektedir. Yabancılar Türkçe öğretiminde metin kullanımı bu kadar önemliyken metin oluşturma süreçleri ile ilgili kriterler bugüne kadar tespit edilmemiştir. Bu çalışma yabancılar Türkçe öğretimi alanında hazırlanacak kitapların yazarlarına bir yol göstermesi ve bu açıdan bir ilke imza atması açısından önemlidir.

Bugüne kadar yabancılara Türkçe öğretimiyle ilgili olarak yapılan araştırmalar incelendiğinde yazınsal metinlerin kullanımı ve edebi metinlerin seviyelere göre uyarlanması konularında çalışmaların yapıldığı tespit edilmiştir. Hâlbuki yazınsal metinlerin kullanımı kültürel unsurların aktarımı açısından önemli olmakla birlikte grubun özellikleri dikkate alınmadığından grubun seviyesinin üstünde veya altında olabilmektedir. Edebi eserlerin basitleştirilmesi veya sadeleştirilmesi ise yazarın anlatımını bozacağı için kullanışlı değildir. “Sınıf-içi okuma etkinliklerinde eğitsel ve uyarlanmış metinlerin kullanılması durumunda, hedef dille ilgili doğal olmayan örnek sağlamaktan kaçınmak için özel bir önem gösterilmelidir. Aksi takdirde öğrencide dile karşı önyargı oluşabilecek ve iletişimsel yetinin gelişimine engel olacaktır” (Hedge’den aktaran Razi & Razi 2012).

Dil öğretiminde metin kullanımının uzun ve köklü bir geçmişi vardır. Bu uygulama gerçek anlamda teorik ve uygulamalı araştırmalara dayanmamaktadır. Ancak eskiden bu yana metinlerle dil öğretiminin daha kolay olduğu vurgulanmakta ve farklı tür metinlere yer verilmektedir. Bu metinler öğrencilere model olarak sunulmakta, dil öğretim sürecinin özel bir desteği olarak kabul edilmektedir. Ayrıca öğrencilere yeni kelime ve dil bilgisi kurallarını öğretme, çeşitli araştırmalar yapma, anlama becerilerini geliştirme yönüyle metin kullanımı yararlı görülmektedir. (Cuq ve Gruca’dan aktaran Güneş, 2013).

Araştırma, YTÖ alanında kullanılacak kitaplarda yer alacak metinlerin oluşturulma süreçlerinin metinsellik ölçütleri çerçevesinde ilk kez ortaya konması bakımından önemlidir.

Varsayımlar

- 1- Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanmış metinlerde, metinsellik ölçütlerine uyulmuştur.

Sınırlılıklar

Araştırma, Yunus Emre Enstitüsü ve Gazi TÖMER tarafından yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanan ders kitaplarından A1, A2, B1, B2, C1 düzeylerinden seçilen birer metinle sınırlıdır.

Tanımlar

Bu bölümde, tezde sıklıkla kullanılan kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

Metin: Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimeler bütünü (Türkçe Sözlük, 2005, s.1382).

Oluşturulma: Oluşturma işi (Türkçe Sözlük, 2005, s.1501).

Süreç: Aralarında birlik olan veya belli bir düzen veya zaman içinde tekrarlanan , ilerleyen, gelişen olay ve hareketler dizisi. (Türkçe Sözlük, 2005, s.1830).

BÖLÜM 2

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde önceden yapılmış araştırmalardan, araştırma konusu ile ilgili olduğu düşünülen çalışmalar konusunda bilgi verilmiştir. YTÖ alanında metin kullanımına yönelik yapılan araştırmalar incelendiğinde, araştırmaların üç başlık altında toplandığı görülmektedir:

1. YTÖ alanında kullanılan edebi metinlerin kullanımı ve kültür aktarımı bakımından incelendiği araştırmalar,
2. YTÖ alanında kullanılacak metinlerin sadeleştirildiği araştırmalar,
3. Metnin, metinsellik ölçütleri bakımından incelendiği araştırmalar yapıldığı görülmektedir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde her seviyede kullanılan oluşturulmuş (üretilmiş) metinler ile ilgili bir çalışma yapılmadığı ve oluşturulma sürecinin ortaya konmadığı tespit edilmiştir.

Uzdu (2008), “Betimleyici Metinlerin Dilsel Özellikleri ve Bu Tür Metinler Yoluyla Sözcük Öğretimi” adlı yüksek lisans tezinde betimleyici metinlerin içerdikleri dilsel yapıları incelemiş ve betimlemenin işlevini, yöntemini ve diğer özelliklerini kapsamlı olarak ele almıştır. Ayrıca yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde betimleyici metinlerin sözcük öğretiminde ve diğer alanlarda nasıl kullanılabileceğini ortaya koymuştur.

Demir & Açık (2011) “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım ve Seçilecek Metinlerde Bulunması Gereken Özellikler” adlı araştırmalarında Türkçeyi yabancı dil olarak öğretirken kültürlerarası bir yaklaşımdan yola çıkarak, metinlerin dikkatlice incelenmesi ve kültürel unsurların özenli bir şekilde seçilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu kültürel unsurların günümüz şartlarında olması ve işlevsel olması gerektiği söylenmiştir. Ele alınan metinler öğrencilere hem aktarmak istediğimiz bilgileri sunmalı hem de kültürü aktarmalıdır görüşünü savunmuşlardır.

Bölükbaş & Keskin (2010), “ Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metinlerin Kültür Aktarımında İşlevi” adlı araştırmalarında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sırasında bireyin

sadece dilin yapısını etkili bir şekilde bilmesinin yeterli olmadığını belirtilmiştir. Bunun yanında kişinin mutlaka kültürel unsurları, toplumun kültürel mirasını da öğrenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Öğrencinin mutlaka o dilin teşekkür, reddetme, kabul etme gibi bilgilerine sahip olması gerektiğini bildirmişlerdir. Dilin toplumun kültürel bir ürünü olduğunu, hedef dilde var olan derin anlamları anlamak için kültürel özelliklerin mutlaka bilinmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Kültürel unsurlara sınıfta yer verilmesinin önemi dile getirilmiştir.

Şimşek (2011), “ Yabancılar Türkçe Öğretiminde Okuma Metinleri ve Yardımcı Okuma Kitapları Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmada Gazi ve Ankara Üniversitesi TÖMER bünyesinde okutulan ders kitaplarını ve yardımcı kitapları incelemiştir. Anketleri de birer veri aracı olarak kullanılmıştır. Yabancılar Türkçe öğretiminde faydalanan kitapların okuma metinlerinin yeterli olmadığı, okuma becerisini ve kelime dağarcığını geliştirmek adına ve Türk kültürünün de daha iyi özümsemesi adına okuma kitapları oluşturulması gerektiğini savunmuştur. Okuma kitapları olmadan dil öğretiminin yeterli olmayacağı belirtilmiştir. Bu konuda diğer ülkelerden geri kaldığı söylenmiştir.

Gürler (2017), “Ömer Seyfettin’in Hikayelerinin Yabancılar Türkçe Öğretiminde A1-A2 Seviyesine Uyarlanması” adlı çalışmada örneklem olarak seçtiği; Forza, Eleğimsağma, Çakmak Mermer Tezgah, İlk Cinayet, Ant, Kurumuş Ağaçlar, Üç Nasihat ve Rüşvet hikayelerini A1 ve A2 seviyelerine uyarlama çalışması yapmıştır.

Gürler (2017), “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Sait Faik Abasıyanık’ın hikayelerinin A1-A2 Seviyelerine Uyarlanması” çalışmasıyla; Bir İlkbahar Hikâyesi, Ben Ne Yapayım, Zemberek, Son Kuşlar, Hişt Hişt hikayelerini A1-A2 seviyelerine uyarlama çalışması yapmıştır.

Doğan (2016), “Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1, B2 Ve C1 Seviyesi Ders Kitaplarındaki Metinlerin Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada, Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe B1, B2 ve C1 kitapları incelemiş ve kültür aktarımı açısından bu kitabın oynadığı rol belirlenmeye çalışmıştır.

Kutlu (2015), “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Ömer Seyfettin'in Kaşığı Ve Perili Köşk Adlı Hikâyelerinin A1-A2 Seviyesine Uyarlanması” adlı çalışmada, Ömer Seyfettin'in Perili Köşk ve Kaşığı adlı hikâyelerini A1-A2 seviyelerine uyarlama çalışması yapmıştır.

Eroğlu (2015), “Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Ömer Seyfettin'in "Üç Nasihat" Hikâyesinin Yabancılar Türkçe Öğretimi İçin Sadeleştirme Denemesi” adlı

çalışmasıyla; özetleme, sadeleştirme, kısaltma, bölme, açıklama, genişletim, birleştirme, yerine koyma, düzenleme, düşürme, eksiltme vb. işlemler sonucunda hikayenin sadeleştirmesini gerçekleştirmiştir.

Arslan, N. (2014), “Yabancılar Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Söz Varlığı Unsurlarının İncelenmesi” adlı çalışmasıyla, doküman incelemesi yöntemini kullanarak; Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe (1 [A1-A2], 2 [B1], 3 [B2-C1]) ders kitaplarındaki okuma metinleri söz varlığı unsurları sınıflama yöntemiyle incelemiştir. Çalışmada Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinin kelime sıklığı ve söz varlığı unsurları (atasözü, deyim, ikileme, özel isimler, ünlemler ve ilişki sözleri) belirlenmiş ve üç kitap karşılaştırma yapılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonunda kelime ve söz varlığı unsurlarının sayısı bakımından üç kitap arasında farklılıkların olduğu görülmüştür. "Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı 2" kelime sıklığı ve söz varlığı yönünden üç kitap arasında en zengin olanıdır. İncelenen kitapların söz varlığı unsurları açısından deyimler haricinde zengin olmadığı görülmüştür.

Bakan (2012), “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Bir Sadeleştirme Denemesi: Sait Faik Abasıyanık, Meserret Otel” adlı çalışmasında, Sait Faik Abasıyanık'ın, kurgusal anlatı metinlerinden kısa öykü türündeki 'Meserret Otel' adlı eseri, önce metindilbilimsel ölçütlerden 'bağlaşıklık' ve 'bağdaşıklık' ölçütleri etrafında çözümlemiş; sonra eser yine aynı ölçütler çerçevesinde, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen ve B1 düzeyindeki öğrencilerine uygun biçimde sadeleştirilmiş ve son olarak kavramayı ölçmeye yönelik sorular oluşturmuştur.

Bölükbaş (2015), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Okuma Metinlerinin Dil Düzeylerine Göre Sadeleştirilmesi” adlı makalesinde, Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni metninde belirlenen dil düzeylerine göre uyarlanmasında kullanılacak yöntemleri açıklamış ve uygulama örnekleri sunmuştur.

BÖLÜM 3

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, metin kavramı ve yabancılara Türkçe öğretiminde metin kullanımının önemi, yabancılara Türkçe öğretiminde metin kullanımına yönelik yaklaşımlar, temel dil becerilerinin geliştirilmesi ve metin kullanımı ilişkisi, yabancı dil öğretim yöntemleri ve metin kullanımı ilişkisi, Avrupa Dil Gelişim Dosyası ve metin kullanımı ilişkisi, metinsellik ölçütleri, metin oluşturma süreçleri üzerinde durulmuştur.

Metin Kavramı

Metin, belirli bir bildişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünüdür. (Günay, 2007, s. 44).

Metin, bizim yorumumuza göre tümcelerden oluşan değil, tümcelerle gerçekleşen bir anlam birimidir (Halliday'den aktaran Aksan & Aksan).

Okumaya konu olan basılı ve yazılı, anlam ve anlatım bütünlüğü bulunan her şey geniş anlamda bir metindir. Bir şiirden bir romana, bir cümleden bir paragrafa değin basılı ve yazılı dil ürünlerinin tümünü metin terimiyle adlandırabiliriz. (Özdemir'den aktaran Akbayır, 2007, s. 219).

Metin bilgi duygu ve düşüncelerin çeşitli biçim, anlatım ve noktalama özelliklerine göre yerleştirildiği yapılardır. Bu yapılara yerleştirme işlemi peş peşe sıralama şeklinde değil, mantıklı bir düzenleme ile gerçekleştirilir. Yani metinde kelime, cümle ve paragraf rast gele değil, belirli bir düzen ve sıra içinde, dil bilgisi kurallarına uygun olarak yerleştirilir. (Güneş, 2013, s. 606).

Metin kavramını, kendisini oluşturan tümce dizilerinin birbirlerine bağdaşıklık ve tutarlılık ölçütleriyle bağlanarak bir anlam bütünü oluşturmaya meydan gelen, belli bir amaçla

üretilmiş, başı ve sonu kesin çizgilerle sınırlandırılan yazılı ya da sözlü bir dilsel ürün olarak tanımlayabiliriz. (Onursal, 2003, S. 126).

Metin, dille farklı düzeylerde iletişim kurma ve dili somutlaştırma aracıdır. Dil seslerden, metin harf, hece, kelime, cümle ve paragraftan oluşmaktadır (Güneş, 2013, s. 250).

Metin, kendi içinde bağlantılı ve bütün olarak belirli bir iletişimsel işlev üstlenen sınırlı dilsel göstergeler dizisidir (Brinker'den aktaran Yılmaz 2011, s. 9).

Metin, bir iletişim aracı olarak, bir konudan bahsetmek üzere, sözcüklerin, yapısal, anlamsal ve mantıksal olarak bir bütünlük oluşturacak şekilde belirli kurallar çerçevesinde bir araya getirilmesi ve bir bağlam etrafında dilbilgisel yapılarla örüntülenmesiyle ortaya çıkan insan bilişinin bir ürünü, sözlü ya da yazılı bir iletişim muhtevasıdır (Doğan, 2014, s. 11).

Yukarıdaki tanımlardan hareketle, metin; iletişim görevi üstlenen ve dilbilgisel kurallar çerçevesinde oluşturulmuş göstergeler bütünüdür şeklinde tanımlanabilir.

Yabancılar Türkçe Öğretiminde Metin Kullanımının Önemi

Yabancılar Türkçe öğretiminde metin kullanımı önemlidir. Çünkü; metinler dil bilgisi kurallarının somut olarak görüldüğü, noktalama işaretlerinin örneklerini barındıran, dilimizin anlatım zenginliklerini, kültürel unsurlarını, kelimeleri, duygu ve düşünce dünyamızı yansıtan en önemli parçalardır. 1072 yılında Kaşgarlı Mahmut tarafından Araplara Türkçe öğretmek için yazılan ve Türkçemizin ilk sözlüğü olan Divan-ü Lügat-it-Türk'ten bu yana yabancılar Türkçe öğretiminde metinlerden yararlanılmaktadır.

Yabancılar Türkçe öğretimi konusunda yazılan ilk kitap, Kaşgarlı Mahmut'un Divan-ü Ligati't-Türk'üdür. Kaşgarlı Mahmut bu kitabı Araplara Türkçe öğretmek üzere 1072 yılında yazmış ve kitabın önsözünde Araplara, Türklerin büyük bir ulus olduğunu, Türkçeyi öğrenmelerinin ve Türklerle iyi geçinmelerinin kendilerine pek çok yarar sağlayacağını belirtmiştir. (Hengirmen, 1993).

Kaşgarlı Mahmut'un eserinde kelimenin anlamının yanında; örnek cümlelere, şiirlere, atasözlerine yer vermesi önemlidir. Kaşgarlı Mahmut, eserini yazarken nelere dikkat ettiğini şu şekilde açıklamıştır.

Arayan, kelimeyi doğru yerde bulsun ve dileyen onu tahsis edilmiş düzende görebilsin diye kitabı alfabetik sıraya göre düzenledim ve mensur ve manzum cümlelerle, atasözleriyle, hikmetli sözlerle ve zarif bir lisanla donattım. Pürüzlü yerlerini düzelttim, çukurlarını doldurdum, tek tek her kelimeyi uygun olduğu yerlere koyarak ve onları belirsizlikten kurtararak yıllarca çalıştım. (Erdi, Yurteser, 2005, s. 12).

Divan-ü Lügati't Türk'ten örnek kelimeler ve anlamları:

Böke: Ejderha; büyük yılan.

Şu atasözünde de geçer,

Yetti başlıg yel böke: Yedi başlı ejderha.

Kaşgarlı Mahmut, “böke” kelimesinin anlamını belirttikten sonra atasözü ile bu kelimenin kullanımını da örneklendirmiştir. Bunun yanında, “böke” kelimesinin diğer anlamına da yer vermiştir.

Bu sözcük savaşçılara verilen bir ad olarak kullanılır, örneğin Yalaqu şeflerinden birinin adı Böke Buqraç’tır. Cenab-ı Hak bu kafiri yediyizbin kişilik ordusuna rağmen, Gazi (bekeç) Arslan Tegin’in kırkbin Müslüman askeriyle bozguna uğrattı.

Mahmut der ki, ben bu savaşa tanık olanlara sordum. “Birlikleri çokça olmasına rağmen kafirler nasıl bu mağlubiyete uğradılar”. Dedim. “Biz de buna şaştık, tutsak olan zındıklara böylesine kalabalık olmalarına karşın neden bozguna uğradıklarını sorduk” dediler. Kafirler onları şöyle yanıtlamış: “Davullar çalıp borular ötmeye başladığında önümüzde boydan boya uzanan, göğü kaplayan yeşil bir dağ gördük. Dağın üzerinde sayılamayacak kadar çok kapı vardı, bu kapılar birden ardına dek açıldı ve üzerimize ateşten oklar yağmaya başladı. Sersemledik ve korkudan dona kaldık ve siz böylece bizi alt ettiniz.” Tanıkların bu anlatısına karşılık ben de “Bu, peygamberimiz Muhammed’in (Allah’ın salat ve selamı üzerine olsun) tüm Müslümanlar üzerinde sürüp giden mucizelerden biridir.” Dedim. (Bozkurt, 2012, s. 111).

Divan-ü Ligati’t Türk’ten bir diğer örnekte ise; “kümüş” kelimesinin anlamı verildikten sonra bir şiirle örneklendirilmiştir.

Kümüş: Gümüş. Şu aparçada dahi gelmiştir.

Alp eren mi udhurdum

Boynın anıng kadhırdım

Altun kümüş yudhurdum

Susi kalın kim öter.

(Koç yiğitleri seçtim, boyunlarını büktürdüm, altınlarını gümüşlerini aldım; askeri çok kim geçer?) (Atalay, 1998, s. 370-371).

Abıttı: “Ol özün mendim abıttı = o kendini benden gizledi” (Atalay, 1998, s. 26).

Sagrak: Sürahi, kendisiyle bir şey içilen kap, kase. Şu savda dahi gelmiştir: Sawın sugrakka tegir = Sözle sürehiye erişilir”, (Güzel sözle, kişi, beylerin içtiği kaptan su içer). Bu savla “Ağırlanır” demek istiyor (Atalay, 1998, s. 471).

YTÖ alanında her seviyede üretilmiş metinlerden yararlanmak mümkündür.

Üretilmiş metinler, dil öğeleri özenle seçilmiş hazırlanmış, günlük yaşamdan bazı kesitler sunan, bir durumu anlatan, kurmaca olmayan, mecaz ve yan anlamlara fazla yer verilmeyen metinler demektir. Kelimeler, genellikle günlük hayatta kullanılan alışılmış anlamlarıyla kullanılmaktadır. Okuyucunun metni anlamak için ön bilgiye sahip olmasını gerektirmeyen metinlerdir. Örneğin, garajda arabasını çalıştıran sürücü, Paris'teki son modayı tartışan iki arkadaş gibi. Bu metinler, dil öğretimi için daha uygun oldukları ve öğrencilerin dil becerilerini daha hızlı geliştirdikleri gibi nedenlerle ders kitaplarında edebi metinler yerine kullanılmaya başlanmıştır. (Rodriguez ve Seara'dan aktaran Güneş, 2013).

Üretilmiş metinler dil becerilerinin geliştirilmesi amacıyla oluşturulmuş metinler olması bakımından YTÖ alanında sıklıkla kullanılan metinlerdir. Bu metinler; edebi metinlerden farklı olarak dilsel gösterenleri seviyelere göre belirlenmiş olması bakımından tercih edilmektedir.

Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanacak kitaplardaki okuma parçaları, öğrencilere, bu tür metinlerin yapısını ve benzer metinler yazabilmeleri için uygun örnekler durumunda olmalıdır. Bu sebeple yazarlar, daha hazırlık sürecinde, ders malzemelerinin “öğelerinin birbirini desteklediği ve tamamladığı bir bütün” özelliği taşıması gerektiği ve örneğin sınıfta bir okuma metni üzerinde çalışırken, aynı metnin yazma çalışmalarında da bir model olarak kullanılabileceği unutulmamalıdır (Özdemir, 2013).

Türkçe öğretimi derslerinin temel malzemesi hiç şüphesiz metindir. Bu durum diğer diller içinde geçerlidir. Çünkü sözcüklerin, kelime gruplarının, kavramların, dil bilgisi yapılarının en iyi görüldüğü, aralarındaki ilişkinin sezildiği, oluşturdukları bütünselliğin kavrandığı yer metindir (Kırkılıç, 2012, s.368). Güneş (2013, s. 259)'e göre, dil öğretiminde metinler dil, zihinsel ve bağımsızlık becerilerini geliştirmek için birer araçtır. Yani metinler öğrencilere çeşitli becerileri öğretmek için araç olarak kullanılmaktadır.

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde, YTÖ alanında metin kullanımının önemi şu şekilde ifade edilmiştir:

“‘Metin’ sözcüğü, kullanıcıların/öğrenenlerin aldığı, ürettiği veya alıp verdikleri gerek sözlü bir ifade gerek yazılmış bir parça olsun, herhangi bir dil parçasını kapsamak için kullanılır. Böylece, bir metin olmadan hiçbir iletişim olamaz; dil faaliyet ve süreçlerinin hepsi kullanıcının/öğrenenin ve iletişimde rol alan kişinin/kişilerin metne olan ilgisi doğrultusunda analiz edilir ve sınıflandırılır (Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni, s. 89).

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin vazgeçilmez bir unsur olmakla birlikte metinlerin taşıması gereken bazı özellikler vardır:

1. Metinler belirli dil yapıları ve sözcükleri öğretmelidir.
2. Metnin dil düzeyi, öğrencinin düzeyinin biraz üstünde olmalıdır.
3. Metinler, temel okuma stratejilerini desteklemelidir.
4. Metinlerin içeriği öğrencilerin dikkatini çekmelidir.
5. Metinler, öğrenciler için uygun dil düzeyinde ve özgün olmalıdır.
6. Metnin uzunluğu başlangıç düzeyindeki öğrenciyi yıldıracak nitelikte olmamalıdır.

7. Metinler, farklı sınıf içi etkinliklere dönüştürülerek kullanılmaya uygun olmalıdır. (Wallece'den aktaran Bölükbaş, 2015).

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için oluşturulmuş metinlerin kullanımının önemini şu şekilde sıralayabiliriz.

- 1- Dil bir iletişim aracıdır. Bu nedenle, yabancılara Türkçe öğretiminde en büyük amacımız onların iletişim becerilerini geliştirmek olmalıdır. Dolayısıyla, yabancılara Türkçe öğretirken kullanılacak metinler onların iletişim becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacak nitelikte olmalıdır. Metnin; okunması, dinlenmesi, yazılması ve metinden öğrenilen kelimelerle konuşma becerilerin geliştirilebilmesi için titizlikle hazırlanmış metinlere ihtiyaç vardır. Serin & Turan'a (2015)'a göre, "Derste kullanılacak metinlerin hedef kitlenin seviyesine ve dersin amaçlarına uygun olması, Türkçenin özelliklerini ve kültürel değerleri yansıtması, öğrencilerin hayatta karşılaşabileceği bilgileri içererek onlara gerçeğe yakın bir ortam hazırlaması gerekir."
- 2- Yabancılar Türkçe öğrenirken aynı zamanda Türkçenin kelime hazinesini de edinirler. Kelime öğretiminde tek tek kelimelerin ve anlamlarının ezberletilmesi fayda sağlamaz. Bu nedenle, onlara kelime öğretiminde kullanılacak en iyi yöntem, oluşturulacak metinler aracılığıyla kelimeleri öğretmektir. Böylece öğrenci anlamını bilmediği kelimeleri metnin bağlamı veya cümlenin anlamı çerçevesinde anlamlandırabilecektir. Yabancıların dilimizdeki; eş anlam, yan anlam, mecaz anlam gibi özellikleri kavramasının en iyi yolu metinlerden yararlanarak öğretmektir. Barın (2004)'a göre; "Yabancı dil öğrenen kişilerin henüz anlamını kavrayamadıkları kelimelerle düşünmesi ve kendini ifade etmesi mümkün değildir. Öğrencilere verilecek metinler daha önce çeşitli uygulamalarla öğretilen kelimelerden oluşmalı, ancak her metinde de öğrencinin sezebileceği şekilde birkaç yeni kelime verilmelidir." Yalçın & Aytaş (2016, s. 76)'a göre, "Anlama ve anlatma becerileri çoğunlukla kelime ve kelime gruplarının oluşturduğu anlam öbeklerine bağlıdır. Bu anlam öbeklerinin anlaşılabilmesi kurduğumuz iletişimin başarısını etkiler bu yüzden sözcük dağarcığının yeterli olması herkes için hayati gerekliliktir." Bu nedenle oluşturulan metinlerde seviyelere göre öğretilmesi gereken kelimelerle birlikte tekrar edilmesi gereken kelimelerin de belirlenmesi gerekmektedir. Metinlerde yer alan kelimeler kişinin aktif olarak bildiği kelimeler ve cümlenin anlamından sezgisel olarak çıkaracağı kelimelerden

oluşmalıdır. Avrupa Ortak Başvuru Metni'ne göre düzeylere göre sözcük bilgisi ve smözcük kontrolü şu şekilde olmalıdır:

Tablo 1

Sözcük Bilgisi ve Bu Bilgiyi Kontrol Etme Yeteneğinin Boyutunu Gösterir Ölçek

Sözcük Düzeyleri	
C2	Deyimler ve günlük dildeki ifadeleri de içeren oldukça geniş bir sözcük dağarcığına sahiptir; sözcükleri yan anlamları ile birlikte bilmektedir.
C1	Konumdaki duraksamaları ifadeyi farklılaştırarak giderecek oldukça geniş sözcük bilgisine sahiptir; ifade gücüğü ya da kaçınma stratejisi fark edilmeyecek boyuttadır. Deyimler ve günlük ifadelerde yetkindir.
B2	Kendi alanı ve genel konularla ilgili geniş bir sözcük dağarcığına sahiptir. Sık tekrarlardan kaçınacak ifadeler kullanabilir, ancak konuşmada duraksamalara ve çapraşık ifadelere yol açabilecek sözcüksel boşluklar vardır.
B1	Aile, hobiler ve ilgi alanları, iş, seyahat ve günlük olaylar gibi günlük yaşamıyla ilgili çoğu konuda kimi zaman dolambaçlı ifadelerle de olsa kendini ifade edebilecek yeterli sözcük dağarcığına sahiptir.
A2	Bilinen durum ve konuları içeren günlük görüşmeleri yapabilecek yeterli sözcük dağarcığına sahiptir. Temel iletişimsel gereksinimleri ifade edecek yeterli sözcük dağarcığına sahiptir. Basit günlük gereksinimler için yeterli sözcük dağarcığına sahiptir.
A1	Belirli somut durumlar için tek sözcük ve söz öbeklerinden oluşan temel sözcük bilgisine sahiptir.

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Çeviri Komisyonu, (2009), Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni Öğrenme-Öğretme-Değerlendirme, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Tablo 2

Avrupa Ortak Başvuru Metni'ne Göre Sözcük Kontrol Tablosu

Sözcük Kontrolü	
C2	Her zaman doğru ve uygun sözcük kullanır.
C1	Çok nadir dil sürçmeleri olmakla birlikte önemli sözcük hataları yoktur.
B2	Doğru sözcük kullanım oranı genellikle yüksektir, yine de iletişime engel olmayacak ölçüde yanlış sözcük seçimi görülür.
B1	Temel sözcük bilgisini çok iyi düzeyde kontrol etmekle birlikte karmaşık düşünceleri ifade ederken veya kendisine yabancı olan konu ve durumları anlatırken önemli yanlışlar yapar.
A2	Günlük somut ihtiyaçlara ilişkin dar kapsamlı bir sözcük dağarcığına sahiptir.
A1	Betimleyici söz konusu değildir.

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Çeviri Komisyonu, (2009), Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni Öğrenme-Öğretme-Değerlendirme, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara.

- 3- Metinler dilimize ait yazım ve noktalama kurallarını barındırır. Bu yönüyle de öğrencilere örnek teşkil eder. Öğrenciler, metinler yoluyla; noktalama işaretlerinin nerede ve nasıl kullanıldığını en iyi örneklerle kavrarlar. Bu nedenle de onlar için hazırlanmış metinlerde bu özelliklere ve kurallara titizlikle uyulmalıdır.
- 4- Metinler kültürel unsurları barındırdıkları için; Türk kültürünün, yaşayışının, inançlarının, duygu ve düşünce dünyasının, günlük hayatının, sanatın, edebiyatın ve tarihin önemli kesitlerini içinde barındırırlar. Bu yönüyle metinler kültüre tanıklık ettikleri için yabancılara Türkçe öğretiminde önemlidirler.

“Yabancı dil öğretiminde öğretilen dilin kültürel öğelerine yer vermek, dilin gramer kurallarının yanı sıra temel kültürel özelliklerini de öğrencilere aktarmak, hem öğrenilen dili öğrenciler için daha anlamlı hale getirecek hem de yabancı dil öğrenmenin, zor sıkıcı ve uzun zaman alan alan bir uğraş yerine daha zevkli ve kısa sürede öğrenilen bir uğraş olarak algılanmasını kolaylaştıracaktır (İşcan, 2011, s. 30).

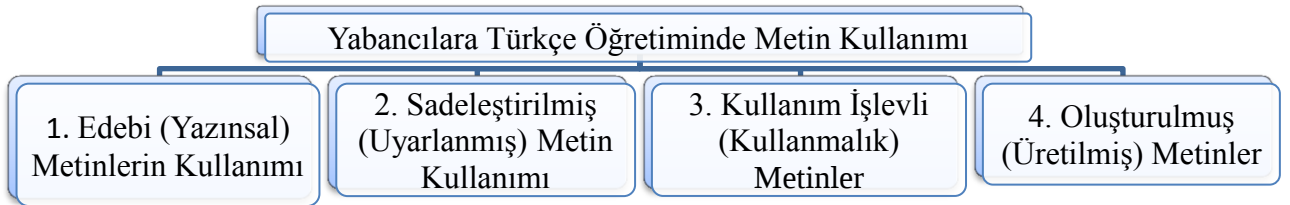
Kültürel unsurlar metinler aracılığıyla verilirken, bazı noktalara dikkat edilmelidir. “Kültür aktarımı yapmak adına bütün kültürel unsurların verilmesi daha doğrusu günümüzde az rastlanan kültürel unsurların verilmesi yabancıların da çelişkiye düşmesine neden olacağından

metinlere konulacak kültürel unsurların günümüz şartlarında olmasına dikkat edilmelidir.” (Demir & Açık, 2011).

- 5- Metinler yabancılara sunulmuş en önemli örneklerdir. Yabancılar karşılaştıkları metinler aracılığıyla yazma çalışmalarını nasıl yapacakları konusunda bilgi edinirler. Bu yönüyle metinlerin oluşturulma süreçlerinin titizlikle adım adım uygulanması gerekmektedir. Böylece yabancıların yazma becerilerinin gelişimine de örnek teşkil edebilecek metinler oluşturulmuş olacaktır.
- 6- Yabancılara Türkçe öğretiminde metin kullanımı onların motivasyonunu arttıracaktır. Akyol (2003), yapılan araştırmalar sonucunda, öğrencilerin farklı kaynaklarla (metinlerle) karşı karşıya getirildiklerinde motivasyonlarının arttığı ve anlam kurmanın da daha zengin ve uzun süreli olduğu sonucuna ulaşıldığını belirtmiştir.

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Metin Kullanımına Yönelik Yaklaşımlar

YTÖ alanında kullanılan metinler incelendiğinde, metin kullanımına yönelik yukarıdaki dört farklı yaklaşım söz konusudur. Bütün yaklaşımlar incelendiğinde her birinin avantajları ve dezavantajları olduğu görülmektedir.

Şekil 1: Yabancılara Türkçe öğretiminde metin kullanımına yaklaşımlar

Edebi Metinlerin Kullanımı

Edebi metinler YTÖ alanında çoğunlukla kültür aktarımı sağlamları bakımından kullanılmaktadır. Sevim ve Kırkkılıç (2012, s. 365)’a göre, yabancı dil öğretiminde edebi eserlerin kullanılması dil öğrencilerinin öğrendikleri dilin zenginliklerine ulaşmalarını sağlar. Hedef dili kazanma gayreti içerisindeki kişi, öğrendiği yabancı dilin sadece dilsel boyutuyla ilgilenmekle kalmaz, kendisinin kültürel ve kişisel yönden gelişmesine de hizmet eder. Edebi metinler YTÖ alanında sıklıkla kullanılan metinler olmakla birlikte bu durum her edebi metnin

YTÖ alanında kullanılabileceği anlamına gelmez. Bu nedenle, edebi metinlerin kullanımında dikkat edilmesi gereken bazı unsurlar vardır.

Özünü (1983)'e göre, yazınsal metinlerin kullanımında göz önünde bulundurulması gereken hususlar şunlardır:

1. Metinler özenle seçilmeli, bu metinlerde yazınsal, dilbilgisel ve dilbilimsel güçlükler bulunabileceği unutulmamalıdır.
2. Yazınsal metinler, öğrencilerin daha önce öğrenmiş olduğu sözcük ve tümce yapılarını içermeli, okunan metnin öğrencilerin ilgisini çekmesi için metinde zor tümce yapıları ve zor dilbilgisel sorunlar bulunmamalıdır.
3. Ders süresi içinde zaman zaman yazınsal ya da dilbilimsel yönlerle ilgilenilmeli ama dil ders kesinlikle yazarın dersi durumuna sokulmamalıdır.

YTÖ alanında kullanılacak edebi metinlerde dikkat edilmesi gereken unsurlar çeşitli şekillerde ele alınmaktadır. Bunlardan en önemlisi kullanılacak metnin öğrenci seviyesine uygun olması gerekliliğidir. Öğrenci seviyesine uygun olmayan ve çok fazla artalan bilgisi gerektiren metinler öğrencilerin anlamakta zorluk çekeceği metinler olduğu için dil öğretiminde kullanılması doğru değildir.

Polat (1993) ise, yazınsal metin kullanmadaki ölçütleri şu şekilde belirtmiştir.

1. Ele alınacak yazınsal metin dilbilgisi ve sözcük örgüsü yönünden öğrencinin yabancı dil düzeyinin çok üstünde olmamalıdır.
2. Yazınsal metnin konusu öğrencinin ilgisine, yaşam deneyimlerine uygun olmalıdır.
3. Yabancı dilde yazılmış metnin arka planında farklı değerler ve kültürel özellikler bulunmaktadır. Bu bilgilerin çok fazla olması yazınsal metnin okur tarafından anlaşılmasını güçleştirebilir.
4. Yazınsal metinler öğrencilerin kendilerini ifade edebilecekleri söylemleri barındırmalıdır.

Yabancı dil öğretiminde özgün metin kullanımına getirilen eleştiriler vardır. Bu eleştirilerin en başında özgün metinlerin öğrenci seviyesine uygun olmaması gelmektedir. “Özgün metinlerin olumsuz görünüşleri, aşırı kültürel biçimde yanlı olabilmeleri, okurken sıklıkla kültürel artalan bilgisi gerektirmeleri ve bunun yanında çok yoğun karmaşık ve birleşik yapılara sahip olmaları şeklinde sıralanabilir. Bu durum temel düzeydeki öğrencilerin metni çözümlerken problemler yaşamasına sebep olmaktadır” (Martinez’den aktaran Bakan, 2012, s. 28).

YTÖ alanında edebi metin kullanımının avantajları:

1. Edebi metinler dilimize ait zenginliklerin bulundukları metinler olması bakımından önemli metinlerdir.
2. Kültürel unsurlarımızın en güzel örnekleri edebi metinlerde yer almaktadır.

YTÖ alanında edebi metin kullanımının dezavantajları:

1. Seviyeye göre uygun edebi metin bulmak zordur.
2. Edebi metinlerde yer alan kültürel unsurlar çok fazla artalan bilgisi gerektirebilir. Bu durum metnin yabancılar tarafından anlaşılmasını ve yorumlanmasını zorlaştıracaktır.
3. Cümle yapıları ve metin uzunlukları seviyeye uygun olmadığı durumlarda metnin anlaşılması zorlaşacaktır.
4. Metinlerde anlamı bilinmeyen çok fazla kelimenin yer alması nedeniyle metnin anlaşılması zorlaşacaktır.

Sadeleştirilmiş (Uyarlanmış) Metin Kullanımı

Sadeleştirilmiş (Uyarlanmış) metinler, edebi metinlerin öğrenci seviyesine göre dilsel gösterenleri değiştirilerek oluşturulmuş metinlerdir. Seviyeye göre edebi metin bulma ve kullanma zorluğu metinlerin sadeleştirilmesi yolunun tercih edilmesine neden olmaktadır. Duman (2010), edebi metinlere müdahale edilirken dikkat edilmesi gereken noktaları şu şekilde belirtmektedir:

1. Metne mümkünse yazarı müdahale etmemelidir.
2. Metnin üslup özellikleri korunmalıdır.
3. Metnin ana fikri korunmalıdır.
4. Metnin anlam bütünlüğü korunmalıdır.
5. Metnin yeni oluşturulan şeklinin yanında aslı da verilmelidir.

YTÖ alanında kullanılacak metinler sadeleştirilirken metinde yer alan her cümle gözden geçirilmeli ve seviyeye uygunluğu bakımından incelenmelidir. Keskin ve Okur (2013) cümlelerin sadeleştirilmesinde kullanılacak yöntemleri şu şekilde açıklamıştır:

1. Olduğu gibi bırakmak
2. Özetleme
3. Silme
4. Değiştirme

- a) Sözcüksel değiştirme
 - Yerine koyma
 - Ekleme
- b) Sözdizimsel değiştirme
 - ✓ Yeniden düzenleme
 - ✓ Ayırma
- c) Sözcüksel ve sözdizimsel değiştirme
 - Küçültme
 - Yeniden kurma
 - Açıklama
- d) Biçimsel değiştirme
 - Paragraf çoğaltma azaltma

Sadeleřtirilmiř metinlere getirilen bazı eleştiriler vardır. Bu eleştirilerin en büyük dayanak noktasını sadeleştirilmiş metinlerin dilinin kusurlu bulunmasıdır. “Sadeleřtirilmiř metindeki sınırlı söz varlığının yanı sıra, üretilen kısa ve basit cümleler, öğrenciyi, özgün hedef dile ait materyallerden uzaklaştıran tutarsız, doğal olmayan söylem şeklinde kendini gösterebilir; ayrıca, karmaşık cümlelerin oluşumu ile ortaya çıkan anlam ve ilişkiler, görünen o ki kaybolabilir (Blau’dan aktaran Durmuş, 2013, s. 248). Sadeleřtirilmiř metinlere getirilen diğer bir eleştiri ise çeşitlilikten yoksun ve yapay olmasıdır. “Özgün olmayan metinler, öğretilmesi gerekenlere odaklandığı için dil dizgeleri sečililmektedir ve bu nedenle çeşitlilikten yoksun bir görüntü sergileyebilirler. Yapaylık da bu durumdan kaynaklanmaktadır. Denilebilir ki uyarlanmış metinler, sadece öğrenciyi gerçek metinleri okumaya hazırlama noktasında kullanışlı sayılabilirler” (Bakan, 2012, s. 36).

Serin & Turan (2015)’a göre, metinlerin özgünlük durumları incelendiğinde ise daha çok özgün metinlere yer verildiği, düzey yükseldikçe özgün metin sayısının arttığı görülmektedir. Öğrencinin gündelik yaşamda görmeyeceği özel metinler yerine özgün metinlerle daha çok karşılaşması olumlu bir durumdur; ancak kitaplardaki özgün metinlerin birçoğu basitleştirilmiş, sadeleştirilmiş ya da değiştirilmiştir. Belli bir seviyeye kadar anlam kopukluklarının olmaması, anlamı çıkarmayı sağlayacak dayanak noktalarının kaybolmaması adına sadeleştirmeler dikkatli yapılmalı ve aşırı sadeleştirmeden kaçınılmalıdır.

YTÖ alanında sadeleştirilmiş metin kullanımının avantajları:

1. Seviyeye göre sadeleştirme işlemleri yapıldığı için öğrencinin anlaması ve yorumlaması edebi metinlerin asıllarına göre daha kolaydır.
2. Cümle yapıları ve uzunlukları öğrenci seviyesine göre düzenlendiği için anlaması ve yorumlaması kolaydır.

YTÖ alanında sadeleştirilmiş metin kullanımının dezavantajları:

1. Cümle cümle inceleme ve sadeleştirme çalışması yapılması gerektiği için sadeleştirme işlemi uzun sürer ve zordur.
2. Edebi metinler sadeleştirilirken dilsel gösterenleri ve cümle yapıları değiştirildiği için sadeleştirilen metin asıl metinden uzaklaşır.

Kullanım İşlevli (Kullanmalık) Metin Kullanımı

Ülkemizdeki günlük yaşama özgün metinlerdir. Bu metinler; ilanlar, yemek listeleri, yemek tarifleri, anonslar, kent planları, haritalar, market broşürler vb. metinlerdir. Kullanmalık metinler hedef dil ile oluşturulmuş yabancıların her zaman karşılaşılabilecekleri türden metinler olması bakımından YTÖ alanında kullanımları önemlidir.

YTÖ'nün asıl amacı öğrencilerin Türkçe iletişim kurma becerilerini geliştirmek olduğuna göre onlara günlük hayatta sıkça karşılaşılabilecekleri örnekler sunmak iletişim becerilerini geliştirme bakımından önem taşımaktadır. Kent planları ve haritalar yabancıların sıklıkla karşılaşılabileceği metinlerdir. Bu bakımdan kent planlarının ve haritaların doğru okunması onların günlük yaşamını kolaylaştıracaktır. Yemek listeleri ise yabancıların hemen hemen her gün karşılaşılabileceği metinlerdir. Bu metinlerde yer alan fiyat bilgisi ve yemek özelliklerinin tanınması ve lokantaya gidildiğinde yapılması gerekenler örnek olarak sınıfta canlandırıldığında yabancıların iletişim kurma becerilerini geliştirecektir. İlanların sınıfa getirilerek YTÖ alanında kullanılması da onların iş veya ev ararken nelere dikkat etmeleri ve nasıl iletişim kuracaklarını öğretmesi bakımından önemlidir. Kullanmalık metinler başta kelime öğretimi olmak üzere YTÖ alanında sıklıkla kullanılması gereken metinlerdir. Doğan (2014)'a göre market broşürlerinden yararlanarak şu çalışmalar yapılabilir:

- a) Yiyecek, içecek, giyeceklerle ilgili kelimelerin,
- b) Ev eşyalarıyla ilgili kelimelerin,
- c) Renklerin,

- ç) Sayıların ve para tutarlarının,
- d) Ağırlık ölçüleri ve ambalaj şekillerinin,
- e) Kısa alışveriş diyaloglarının, öğretiminde kullanılabilir.

Market broşürlerinin, ilanların veya günlük yaşamda sıklıkla kullanılan diğer metinlerin temin edilmesinin kolay olması, özellikle ülkemizde yaşayan yabancıların günlük hayatta iletişimsel becerilerini geliştirmesi ve kelime öğretiminde görsellik sağlayarak öğrenilen kelimelerin kalıcılığını sağlaması en büyük avantajlarıdır. Lokantada, sınıfta, postanede, otelde vb. yerlerde kurulabilecek iletişim şekillerinin örneklerinin sunulması bu yerlerde gerekli olan kelimeler ve iletişim biçimlerinin zaman, kişi, konu içerikli konuşmaların sunulduğu metinler aracılığıyla yabancıların dil becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir (Puren'den aktaran Güneş, 2013).

YTÖ alanında kullanmalık metinlere yer verilmesinin avantajları:

1. Görsellerle kelime öğretimini kalıcı hale getirirler.
2. İletişime dayalı metinler olduğu için günlük hayattaki iletişim becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlarlar.
3. Farklı ortamlardan ve farklı durumlardan örnekler sunarlar.

Oluşturulmuş (Üretilmiş) Metinler

Oluşturulmuş metinler YTÖ alanında sıklıkla kullanılan metinlerdir. Bu metinler dil becerilerini geliştirmeyi hedefleyen ve kitap yazarları tarafından oluşturulmuş metinlerdir. geleneksel yaklaşımda kullanılan edebi metinlerin yerini davranışçı yaklaşımla beraber üretilmiş metinler almıştır. Davranışçı yaklaşıma göre, “Edebi metinler çoğu zaman hayali, kurgusal ve yapay durumlar içerir. Bu metinlerin en temel özelliği kurmaca olması, dili şiirsellik işleviyle kullanmasıdır. Yüksek söyleyiş (üslup) vardır, çeşitli bilgiler verir ancak öğretici bir dil kullanamaz” (Güneş, 2013). YTÖ alanında oluşturulmuş metin kullanımının bazı gerekçeleri vardır. Bunlar:

1. Edebi metinlerin arka planında yer alan kültür unsurlarının özellikle temel ve orta seviyedeki öğrencinin artalan bilgisinin üstünde olması ve bu durumun metni anlamayı zorlaştırması.
2. Edebi metinlerde kullanılan dilsel girdilerin öğrencinin seviyesinin çok üstünde olabilmesi nedeniyle öğrencinin metni anlamlandırma ve bu metinleri yorumlamada kelime hazinesinin yetersiz kalması.

3. Sadeleştirilmiş metinlerin dilsel girdilerinin değıştirilmesine bağı olarak asıl metindeki planın ve cümle yapılarının kaybolması.
4. Sadeleştirilmiş metinlerde yapılacak dilsel girdi değışiklikleri nedeniyle asıl metnin yazılış amacında sadeleştirmeye bağı olarak anlam kaybı yaşanması.
5. Sadeleştirilmiş metinlerde metnin iletisinin ve özgünlüğünün kaybolması nedeniyle asıl metinden çok farklı bir metnin ortaya çıkması.
6. Her metnin sadeleştirilememesi ve metin sadeleştirme işleminin metinsellik ve yazınsallık ilkelerine uygun olarak yapılması gerektiğı için bu konuda yeterli olunması gerekliliğı.
7. Özellikle temel ve orta seviyede öğrencilerin iletişim becerilerinin geliştirilmeye çalışılması nedeniyle oluşturulmuş metinlerin bu amaca hizmet etmesi.
8. Oluşturulmuş metinlerdeki dilsel girdilerin öğrencinin düzeyi göz önünde bulundurularak seçilmesi.
9. Metin oluşturma süreci sonunda ortaya çıkan oluşturulmuş metnin amacının ve konusunun öğrencinin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde belirlenebilmesi.
10. Üretilmiş metinlerin dil becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanması nedeniyle; dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerini geliştirmeye yönelik kazanımları öğrenci seviyesi göz önünde bulundurularak içerebilmesi.
11. Metnin kurgusunun kitap yazarı tarafından yapılması nedeniyle kavramlar arasındaki ilişkinin belirlenmesinde ve metnin planının yapılmasında öğrencinin ihtiyaçlarının ve beklentilerinin dikkate alınabilmesi.
12. Metnin içine sunulacağı bağlama bağı olarak söylem tasarımının yazar tarafından belirlenebilmesi gibi nedenlerle oluşturulmuş metinler YTO alanında kullanılmaktadır.

Digital Kültür Ortamı ve Metinlerin Oluşturulması

Teknolojinin gelişmesine bağı olarak dil öğrencilerinin ihtiyaçları çeşitlenmektedir. Bu çeşitlenmeye bağı olarak ortaya çıkan ihtiyaçların başında digital kültür ortamında hazırlanması gereken metinlere ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla artık yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bu ihtiyacı gidermeye yönelik olarak değışen ihtiyaçları karşılayacak metinlerin oluşturulması gerekliliğı ortaya çıkmıştır. “Teknolojik gelişmelerle beraber,

mekandan ve zamandan bağımsız öğrenme fırsatı sunan web tabanlı öğrenme programları, başka alanlarda olduğu gibi dil öğretiminde de yeni bir boyut kazanmasını sağlamıştır.” (Başboğa, 2017, s. 83). Digital kültür ortamında Türkçenin kullanımına yönelik uygulamaların ve metin oluştururken dikkat edilmesi gereken hususların yabancılar tarafından bilinmesi gerekir. Çelik (2017, s. 111)’e göre, “Gelişen teknoloji karşısında öğrencilere daha somut daha kullanılabilir bir yer tutmaktadır bir materyal anlayışı sunmak dil öğretiminin daha hızlı yapılmasını sağlayacaktır. Digital kültür ortamında yabancıların en çok kullanabilecekleri metin örneklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- İş başvurusunun internet üzerinden yapıldığı durumlarda özgeçmiş yazarken dikkat edilmesi gereken hususlar ve verilmesi gereken kişisel bilgiler yabancılar oluşturulmuş metinler üzerinden gösterilmelidir.
- Form (Yüksek lisans başvurusu, doktora başvurusu, burs başvurusu, öğrenci belgesi vb.) doldururken hangi bölümlere hangi bilgilerin yazılması gerektiği yabancılar örnek olarak sunulmalı ve internet vasıtasıyla örnek metinler üzerinden gösterilmelidir.
- E-postanın Türkçe kullanımı yine yabancılar öğretilmesi gereken bir konudur. E-posta hesabı açma ve e-postanın kime ve neden yazıldığına göre içeriğinin belirlenmesine yönelik çalışmalar uygulamalı olarak yaptırılmalıdır. Bu konuda örnek metinler üzerinden öğrencilere bilgi verilmelidir.
- Sosyal medya hesaplarının (facebook, twitter, instagram vb.) açılması ve bu hesaplarda Türkçe iletişim kurma becerilerinin geliştirilmesine yönelik örnek çalışmaları içeren metinlerin hazırlanması ve uygulamaların yapılması gereklidir.
- Öğrencilerle birlikte, onların sıklıkla kullandıkları, Türkçe olarak yürütülen ve online işlem gerçekleştirilebilen internet sitelerinde bazı temel işlemlerin nasıl gerçekleştirildiği, Türkçe yönergelerin ve uyarıların nasıl anlaşılması gerektiği kendilerine anlatılabilir. (Durmuş, 2013).
- Yabancılar Türkçe öğretiminde mobil uygulamaların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Geliştirilecek mobil uygulamalar sayesinde Türkçenin her yerde ve her zaman öğrenilmesi sağlanacaktır. Bu çerçevede mobil uygulamalar geliştirilirken oluşturulacak metinlere yer verilebilir. Bu metinlere yönelik online ölçme ve değerlendirme çalışmaları gerçekleştirilerek zaman ve mekan sınırlaması ortadan

kaldırılabilir. Demiral’a (2017, s. 123)’a göre, “Özellikle yabancılara Türkçe öğretim merkezlerinde verilen derslerin daha sağlıklı yürütülmesi ve Türkçenin sınıf dışında da öğrenilmeye devam edebilmesi için mobil uygulamaların sayısının artırılması ve sadece genel Türkçe için öğretimi değil, akademik Türkçeye ve mesleki alanlara yönelik de Türkçe mobil uygulamaların sayısının artırılması gerekmektedir. hazırlanacak mobil uygulamaya ile oluşturulan bir metinden hareketle metne yönelik analama sorularına ve boşluk doldurma sorularına yer verilirken aynı zamanda dinleme metinlerine de yer verilerek öğrencilerin dinleme becerilerinin ölçülmesi sağlanabilir.

Yabancılara Türkçe Öğretimi ve Metin Türleri

Metinlerin biçim, teknik özellikler ve ele aldıkları konulara göre sınıflandırıldıkları çeşitlere tür denir. Edebi türler farklı şekillerde sınıflandırılabilirler. Metinler genel özellikleri bakımından; öyküleyici metin ve bilgilendirici metin olarak sınıflandırılabilirler.

Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Metni’ne göre metinler özgünlük bakımından özgün ve özel metinler olarak ikiye ayrılmıştır.

Özgün metinler: Öğrencinin, öğrendiği dili doğrudan kullanarak deneyimleri sonucu karşılaştığı, basitleştirme ve düzeltme gibi işlemlerden geçmemiş günlük gazete, dergiler ve yayınlarda karşılaşılabilecek özgün metinler; öğrencinin deneyimlerine, ilgilerine ve kişiliğine uygun hâle getirilmek üzere, seçilmiş, derecelendirilmiş ve/veya düzeltilmiş özgün metinler. (Serin & Turan, 2015).

Özel metinler: Özel olarak, dil eğitiminde kullanılmak için hazırlanmış olanlar. Örneğin, özgün metinlere benzeyecek şekilde hazırlanmış metinler (özellikle sanatçılar tarafından seslendirilen ve özel olarak dinleme-anlama için hazırlanmış metinler), öğretecek olan dilbilimsel içeriğin belli bağlamlarda geçen örneklerini vermek üzere hazırlanmış metinler (belirli bir ders ünitesi içinde), sesbilim ve dilbilgisini yorumlayan, alıştırma amaçlı tek tek birbirinden bağımsız cümleler, ders kitabı yönergeleri, açıklamaları vs. test ve sınav açıklamaları, öğretmenin sınıfta kullandığı sınıf dili (açıklamalar, sınıf yönetimi, yönlendirmeler).

Buna göre yazılı metin olarak kullanılabilen metin türleri şunlardır:

Kitaplar, kurgu ürünü olan veya olmayan, edebi dergiler dahil; dergiler; gazeteler; talimatnameler (kendin yap kitapları, yemek kitapları, vs.) ders kitapları; broşürler, prospektüsler; el ilanları; reklam malzemesi; kamu levhaları ve ilanları; süpermarket, bakkal, pazar tezgâhlarındaki levhalar; malların paketleri ve etiketleri; biletler, vs.; formlar ve anketler; sözlükler (tek dilli ve iki dilli), eşanlamlı sözlükler; ticari ve mesleki mektuplar, faksalar; kişisel mektuplar; denemeler ve alıştırma; kısa notlar, raporlar ve bildiriler; notlar ve mesajlar, vs.; veritabanları (haberler, edebiyat, genel bilgi, vs.). (MEB, 2001, s. 91).

Serin & Turan (2015), “Yunus Emre Türkçe Öğretimi Seti’nde Yer Alan Metinlerin Tür, Tema ve Özgünlük Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasıyla, Yunus Emre Enstitüsü

tarafından hazırlanan Yedi İklim Ders Kitaplarının B1, B2, C1, C2 seviyelerinde yer alan metinler tür, tema ve özgünlük açısından incelenmiştir. A1 ve A2 seviyelerindeki metinlerin çoğunun türlerinin kesin olarak belirlenemesi nedeniyle araştırma dışında tutulmuştur. Bu inceleme sonucunda;

“Kitaplarda anı, biyografi, deneme, diyalog, fabl, fıkra, halk hikâyesi, mani, öykü, öz geçmiş, şarkı, şiir, tiyatro, afiş, bilimsel metin, davetiye, dilekçe, duyuru, fıkra (köşe yazısı), film tanıtımı, haber metni, hazırlıklı konuşma metni, ilan, makale, mektup, not, ölçek, özdeyiş, sohbet, resmî yazı, röportaj, talimat, tanım, tanıtım, yemek tarifi olmak üzere toplam 35 farklı türe yer verildiği görülmektedir. Bunların 12’sini kurgusal türler oluştururken, 23’ünü ise bilgi veren türler teşkil etmektedir. Genele bakıldığında en çok kullanılan türler bilimsel metin (40), deneme (31), diyalog (19), haber metni (17), biyografi (15) ve makaledir (15). Kurgusal türlerde en sık kullanılan diyalogken, bilgi veren türlerde bilimsel metindir” sonucuna ulaşmışlardır.

Avrupa Ortak Başvuru Metni’ne göre düzeylere göre kullanılabilecek metin türleri şu şekilde belirtilmiştir:

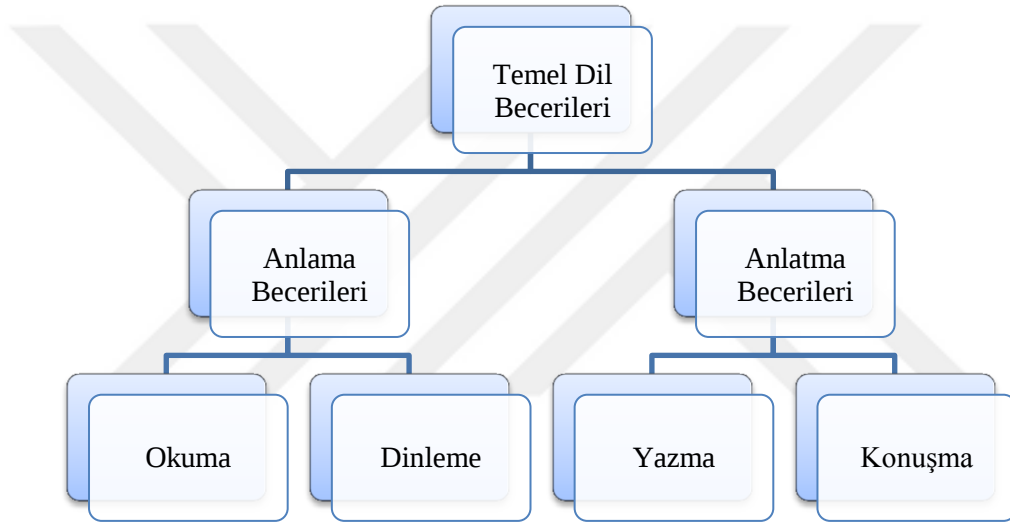
Tablo 3

Avrupa Ortak Başvuru Metninde Düzeylere Göre Metin Türlerinin Sınıflanması

	Metin Türleri
C2	Soyut, yapısal olarak karmaşık ya da büyük oranda ana dil kullanılan yazınsal ya da günlük metinler dahil tüm yazılı dil ürünleri.
C1	Nadiren sözlük kullanarak her hangi bir yazışma, yeni bir makine üzerindeki uzun ve karmaşık talimatları ya da işlemler.
B2	İlgi alanıyla ilgili yazışmalar, uzmanlık makaleleri, haber, makale ve raporlar, yazarların belirli bakış açıları geliştirdiği güncel sorunlar hakkında yazılmış makale ve raporlar.
B1	İlgi alanıyla ilgili konularda yazılmış açık ve net metinler, mektup, broşür ve kısa resmi belgeler gibi günlük belgeler, bir görevi tamamlamak için gerekli bilgiyi bulmak için uzun bir metin ya da kısa birkaç metin, bildik konularda yazılmış açık ve net gazete makaleleri, açık ve net yazılmış kanıtlayıcı metinler, mektuplar, Bir araç için yazılmış açık ve net talimatlar.
A2	Günlük hayatta geçen sıradan sözcükleri ve ortak uluslararası sözcükleri içeren kısa, basit metinler, günlük dille yazılmış kısa ve basit yazılı metinler, işimle ilgili kısa, basit metinler, reklamlar, broşürler, menüler ve tarifeler gibi basit günlük yazılı materyaller, mektuplar, broşürler ve olayları betimleyen kısa gazete makaleleri gibi basit yazılı materyaller, kısa, basit kişisel mektuplar, bildik konularda standart rutin mektup ve faksler, günlük hayatta karşılaşılan araç gereçlerin üzerindeki, örneğin ankesörlü telefonlardaki, basit talimatlar, sokak, lokanta, tren istasyonları ve işyerleri gibi halka açık yerlerdeki günlük işaret ve duyurular.
A1	Basit bilgilendirici metinler ve kısa basit betimlemeler (özellikle metni açıklayıcı resim içeriyorlarsa), çok kısa ve basit metinler, kısa, basit yazılı talimatlar (özellikle resim içeriyorlarsa), günlük durumlarla ilgili basit duyurular. posta kartlarındaki gibi kısa, basit iletiler.

Temel Dil Becerilerinin Geliştirilmesi ve Metin Kullanımı İlişkisi

Dil becerilerinin geliştirilmesi YTÖ'nin ana amacıdır. Metin kullanımı dil becerilerinin gelişiminde birer araç olma niteliğine sahiptir. Bu bakımdan metin kullanımı YTÖ'nin vazgeçilmez bir unsurudur. Metinler her beceri için ayrı ayrı işlevlere sahiptir. Bu işlevler YTÖ alanında çalışan herkesin bilmesi ve metin kullanımında dikkat etmesi gereken unsurlardır.

Okuma Becerisi

Okuma, ön bilgilerle metin, *Şekil 2: Temel dil becerileri* ; yeniden anlamlandırıldığı bir süreçtir. Bu süreç, görme, seslendirme, anlama, zihinde yapılandırma gibi göz, ses ve beynimizin çeşitli işlemlerinden oluşmaktadır (Güneş, 2013, s. 128). Okuma farklı biçimlerde ve farklı yönlerden ele alınarak pek çok defa tanımlanmıştır. Okuma nedir sorusuna şu başlıklar altında cevap verilebilir:

- Okuma, karmaşık bir süreçtir.
- Okuma, basılı bir metinden anlam çıkarmadır.
- Okuma, basılı kelimeyi anlama ve seslendirme kabiliyetidir.
- Okuma, işaret, harf ve sembollerin ne anlamak istendiği, vurguladığı düşünceleri almaktır. (Stauffer'den aktaran Karatay, 2011, s. 11).

Barın (1992, s. 84), “Okuma, öğretiminin; öğrencinin kelime hazinesini zenginleştirmek, doğru ve anlayarak okuma becerilerini artırmak, okuma parçalarıyla kültür hazinesinin içine girmek, anlatım gücünü geliştirmek, yazarın anlatmak istediğini tam olarak kavrayabilmek, okunulan parçanın özetini çıkarabilmek, konuya uygun bir başlık bulabilmek, bilinmeyen kelimelerin anlamlarını kestirebilmek gibi amaçları vardır” diyerek okuma becerisinin amaçlarını açıklamıştır.

Okuma becerisinin gelişiminde en büyük etken metinlerdir. “Dil açısından anlaşılabilir yazılı metinler okumak dil edinim sürecini destekler. Ayrıca iyi yazılmış metinler; iyi yazmak, yeni konular sunmak, tartışmaları teşvik etmek, kelime, dilbilgisi ve deyimler gibi dil ile ilgili konuları çalışabilmek için de model oluşturur.” (Keskin & Okur, 2013, s. 294). Okumada anadil ve yabancı dil farklılıkları söz konusudur. Okunanın metnin anlaşılmasında ve yorumlanmasında deneyimler ve bilgiler farklı olduğu için bu durum okunan metnin anlamlandırılmasını da etkilemektedir. Dolayısıyla, bu farklılıkların ortaya konulması, metin oluştururken göz önünde bulundurulması gerekir.

Tablo 4

Anadilde ve Yabancı Dilde Okuma Farklılıkları

Dilbilimsel ve İşlemsel Farklılıklar	Bireysel ve Deneyimsel Farklılıklar	Sosyo-Kültürel ve Kurumsal Farklılıklar
1. Sözcük bilgisi, dilbilgisi ve söylem bilgisi	1.Bireysel beceri ve güdülenme	1.Okurların farklı sosyokültürel geçmişleri
2.Anadil ile yabancı dil arasındaki dilbilimsel farklılık düzeyi	2. Metin türleri	2.Farklı söylem ve metin oluşturma yolları
3.Üst-dilbilimsel ve üstbilişsel farkındalık	3. Kaynaklar	3.Eğitim kurumlarının farklı beklentileri
4.Yabancı dil yeterlilik düzeyi		
5.Dile maruz kalma düzeyi		
6.Transfer		

Yaylı, D. (2011). Anadilde ve yabancı dilde okuma. Derya Yaylı & Yasemin Bayyurt (Ed.), *Yabancılarla Türkçe Öğretimi Politika Yöntem ve Beceriler* içinde (s. 53-65). Ankara: Anı.

Okuma becerisinin geliştirilmesi amacıyla kullanılacak metinlere bağlı olarak yapılacak etkinlikler üç bölüme ayrılır: Okuma öncesi yapılacak etkinlikler, okuma sırasında yapılabilecek etkinlikler, okuma sonrasında yapılabilecek etkinlikler. Metinlere bağlı olarak

gerçekleştirecek etkinlikler öğrencilerin metinlerden anlam çıkarmasını, metni, yorumlamasını sağlayacak niteliklere sahip olmalıdır.

Okuma öncesi etkinlikler:

1. Okuma metninde varsa resim ve başlık hakkında konuşma yapılır.
2. Okuma metninde geçen bilinmeyen sözcükler ve gerekirse yeni yapılar öğretilir.
3. Okunacak metinle ilgili çok genel 2-3 soru sorulur. (Demirel, 2012, s. 112).

Okuma sırasında etkinlikler:

1. Okurken bilinmeyen sözcüklerin anlamını kestirmesi.
2. Anlaşılması güç cümlelerde şahıs zamirlerinin hangi ad yerine kullanıldığını bulması.
3. Ayrıntılı sorulara cevap bulmaya çalışması.
4. Ana fikir ve yardımcı fikirleri araştırması.
5. Yazarın üslup özelliğine dikkat etmesi.
6. Not tutması ve önemli görüşlerin belirtildiği cümlelerin altını çizmesi istenir. (Demirel, 2012, s. 112).

Okuma sonrası etkinlikler:

1. Metinle ilgili ayrıntılı sorulara doğru cevap vermesi.
2. Ana fikrin ve yardımcı fikirlerin ne olduğunu söylemesi.
3. Metindeki bilgiyi değişik bir şekilde aktarması.
4. Okunan metnin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin ana çerçevesini belirlemesi.
5. Okunan metni kendi sözcükleriyle özetlemesi.
6. Metinde geçen olaya ilişkin kompozisyon yazması istenir. (Demirel, 2012, s. 113).

Dinleme Becerisi

Dinleme fiziksel bir uyaran olan ses dalgalarının algılanıp yorumlanması ve anlamlandırılması sürecidir. İşitme ve duyma birbirinden farklı kavramlardır. Dinlemenin gerçekleşebilmesi için işitilen sesin bilincine varılarak algılanması ve beyin tarafından anlamlandırılıp yorumlanması gerekmektedir. Okuma becerisinde olduğu gibi dinleme becerisinin gelişimini de kullanılan metinler etkilemektedir. Metinlerin seslendirilmesi veya bir cihaz vasıtasıyla dinlenerek anlamlandırılması çalışmaları yabancı dil öğretiminde dinleme becerisinin geliştirilmesinde sıklıkla başvurulan bir yoldur.

Demirel (2012, s. 98-99), dinleme becerisinin geliştirilmesine yönelik olarak öğrencilerden geliştirilmesi beklenen davranışları şu şekilde sıralamıştır.

- a) Duyduğu metnin genel hatlarıyla ne olduğunu söyleme/yazma,
- b) Duyduğu metnin ayrıntılı olarak ne olduğunu söyleme/yazma,
- c) Duyduğu metinde geçen kişilerin tutum ve düşüncelerini söyleme/yazma,
- d) Duyduğu metinde geçen olayın nerede, ne zaman ve nasıl olduğunu söyleme/yazma,
- e) Duyduğu metinde geçen sözcüklerin anlamını kestirebilme,
- f) Duyduğu metinde geçen cümle yapılarının anlamlarını ve kullanışlarının nasıl olduğunu söyleme/yazma,
- g) Dinlenecek metnin başlık, resim ya da diğer ipuçlarına bağlı kalarak ne hakkında olacağını kestirme,
- h) Anlamaya yardımcı olacak değişik tonlama ve vurguların kullanılmasını fark etme,
- i) Duyduğu metni kendi cümleleriyle ikili ya da grup çalışması yoluyla başkasına aktarmaktır.

Arslan & Adem (2010), YTÖ alanında yapılacak dinleme çalışmalarında şu hususlara dikkat edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

- Ders kitabına ya da öğretmenin ayrıca hazırladığı bir çalışmaya paralel olarak yapılacak olan dinleme etkinlikleri öncesinde iyi bir planlama yapılmalıdır.
- Öğretmen derste kullanmayı düşündüğü bir dinleme parçasını önceden kendisi dinlemelidir. İlgili dinleme parçasının uygun olup olmadığı kontrol edilmelidir.
- Dinleme parçaları yabancılara Türkçe öğretiminde belirlenen seviyeler olan temel seviyeye, orta seviyeye ve ileri seviyeye uygun olmalıdır.
- Kullanılması düşünülen dinleme parçalarının söyleniş hızına, telaffuzuna ve anlaşılabilirliğine dikkat edilmelidir.
- Dinleme parçaları genel ahlak kurallarına ve ilgili ülkenin milli-manevi değerlerine aykırı seslendirmeler içermemelidir.
- Öğrencilerin konuşulanları doğru ve net anlayabileceği işitsel araçlar kullanılmalıdır.
- Yabancılara Türkçe öğretenlerin konuşmalarında yerel ağızlardab uzak durmaları ve İstanbul Türkçesini kullanmaları gerekmektedir.

Konuşma Becerisi

Konuşma, 1. Konuşma işi. 2. Görüşme, danışma, müzakere (Türkçe Sözlük, 2005, s. 1212). Konuşma, bazen kişinin kendi kendini ifadesi bazen de kendi duygularını dışa vurması sonucu ortaya çıkar (Temizyürek & Erdem & Temizkan, 2007, s. 117).

Konuşma becerisi yabancıların iletişim kurmalarını sağlayan anlatma becerilerinden bir tanesidir. Bu bakımdan konuşma becerisinin gelişimine bağlı olarak yabancıların iletişim kurma becerilerinin de gelişeceği söylenebilir. Konuşma becerisi yabancıların bildiği kelime sayısıysa ilişkilidir. Gerek anadil öğretiminde gerek yabancı dil öğretiminde anlamı bilinen kelimelerle iletişim kurulmaktadır. Bu nedenle kelime hazinesinin gelişimi de karşılaşılan metinler ile ilişkilidir. Kelimeler metinlerde bir bağlam içerisinde yer almaktadır. Dolayısıyla da kelimelerin bağlam içerisinde yer alması ve kullanım şekillerinin örneklerle sunulması kelime hazinesinin gelişimine katkı sağlayacaktır. Erdinç'e (2016, s. 20) göre, Konuşma

becerisini edinmek en başta kelime hazinesini geliştirmekle mümkündür. Uygun bir kelime hazinesine sahip olmayan öğrenci, konuşma süreci içerisinde sık sık durakladığı ve konuşmayı tamamlayamadığı için konuşmaktan vazgeçmektedir.

Konuşma becerisinin gelişiminin önündeki en büyük engellerin başında kaygı gelmektedir. İnsan, yabancı bir dilde kendini ifade etmek zorunda kaldığında, düşüncelerini alıcıya doğru bir şekilde aktaramayacağı endişesine kapılır. Bu endişe, ikinci bir dil öğrenen kişiyi olumsuz yönde etkilemekte ve konuşma becerisinin gelişimini engellemektedir (Karçık & Çetin, 2015).

Yabancıların konuşmaya yönelik bu kaygıları onların seviyelerine göre hazırlanmış metinlerle giderilebilir. Metinlerde her zaman bilinen kelimeler yer almamaktadır. Bilinmeyen kelimelerin anlamları metnin bağlamı içerisinde çıkarılmasıyla her metin aynı zamanda konuşma becerisinin gelişimini sağlamaktadır.

Yabancı bir dil öğrenme uğraşı, aynı zamanda yabancı bir kültürü de anlama/tanımaya uğraşı demektir. (Bireyin) yabancı dilde öğrendiği her yeni sözcük, anladığı her yeni cümle, çözebildiği her yeni metin, yabancı dil öğrenen kişinin bilincinde, o dili konuşan kişilerle, o kişilerin yaşadığı dünyayla ilgili yeni düşünceler, yeni imgeler oluşmasına neden olur (Eryiğit'ten aktaran Göçer, 2015).

Metinler aracılığıyla konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik yapılabilecek etkinlikler:

1. Verilen bir metinle ilgili özet ve değerlendirme.
2. Metinde anlatılanlar ile ilgili duygu ve düşüncelerini aktarabilme.
3. Diyalogları sınıfta canlandırma.
4. Metnin verdiği mesajla ilgili çıkarımlarda bulunma.
5. Metinde yer alan paragrafları tek cümle ile özetleme.
6. Metinde yer alan kahramanın yerine kendini koyarak duygu ve düşüncelerini aktarma.
7. Kültürel öğelerin yer aldığı metinlerde kendi kültüründen benzer örnekler vererek açıklama.
8. Metni vurgu ve tonlama yaparak canlandırma.
9. Metne uygun başlık bulma ve bu başlığı seçme nedenini açıklama.
10. Metinde yer alan olaya benzer olay yaşamışsa bu olayı anlatma.

Yazma Becerisi

Yazma becerisi yabancı dil öğretiminde en sona bırakılan beceridir. Bunun en büyük nedeni diğer dil becerilerine bağlı olarak gelişmesidir. Yazma becerisi YTÖ açısından ele alındığında öğrenciden beklenen; duygu ve düşüncelerini planlı bir şekilde yazılı olarak aktarmaktır. Bu

aktarma esnasında; kelimelerin yazımı, noktalama işaretleri, anlatım bütünlüğü gibi özelliklere uyulması beklenmektedir. Yazma becerisi diğer dil becerileri arasında en zor kazanılan becerilerden biridir.

Yazma becerisinin gelişimi de diğer dil becerilerinde olduğu gibi kelime hazinesinin gelişimine bağlı olarak gerçekleşmektedir. Gerek ana dil gerekse yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma çalışmalarında başarılı olabilmek için kişilerin kendilerini ifade edebilecekleri kelimeleri uygun bağlamlarda ve durumlarda bir araya getirerek bir bütünlük oluşturmaları beklenmektedir. Kelime hazinesinin gelişimi de yine çoğunlukla metin kullanımı ile paralel olarak gerçekleşmektedir. Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan metinler onların Türkçe yazma becerisini geliştirmek adına önlerindeki en güzel örneklerdir. Kullanılan metinler aracılığıyla: İmla ve noktalama, metinsel bütünlüğü oluşturan bağlama öğeleri, başlık gibi teknik unsurların yanında; Türkçenin anlam özelliklerini de öğreneceklerdir. Genç (2017)'e göre, noktalama ve yazım kurallarıyla yazılı örneklerde karşılaşılan öğrenci yazılı çalışmalarda bunu daha kolay biçimde kullanabilecektir.

Metinler aracılığıyla yazma becerisinin geliştirilmesine yönelik yapılabilecek etkinlikler:

1. Başlığı verilmeyen bir metne uygun başlık bulma.
2. Başı, ortası veya sonu verilmeyen metni tamamlama.
3. Metne yönelik hazırlanmış 5N 1K sorularının cevaplandırılması.
4. Dikte çalışmaları.
5. Metinde yer alan anahtar kelimelerden yeni bir metin oluşturma çalışması.
6. Metne yönelik anlama sorularının cevaplandırılması.
7. Bir mektup veya anı metninden hareketle aynı türde bir metin yazma çalışması.
8. Diyaloglarda verilecek boşlukları doldurma çalışması.
9. Metnin ana fikrini ve konusunu yazma çalışması.
10. Metinde yer alan sorundan hareketle (küresel ısınma, insan hakları, savaşlar vb.) bu konularla ilgili kompozisyon yazma çalışması.
11. Kültürel farklılıkların yer aldığı bir metinden hareketle kendi kültürel özelliklerini anlatan bir metin yazma çalışması yaptırılabilir.

Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Metin Kullanımı İlişkisi

Yabancı dil öğretim yöntemleri tarihsel süreç değişikliğe uğramıştır. Bu değişikliklere rağmen değişmeyen tek anlayış olarak karşımıza metin kullanımı çıkmaktadır. Yöntemin adı ve amacı ne olursa olsun bütün yöntemlerde mutlaka metinlerden yararlanıldığı görülmektedir. Yöntemler arasında metin kullanımına yaklaşım bakımından farklılıklar vardır. Bazı yöntemler edebi metin kullanımını ön plana çıkarırken bazı yöntemlerin iletişimi destekleyen özgün metinleri ön plana çıkardığı görülmektedir.

Tablo 5

Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Metin Kullanımına Yaklaşımları

Dil Öğretim Yöntemleri	Metin Kullanımı
Dil Bilgisi-Çeviri Yöntemi	Kuralların ayrıntılı biçimde ele alınmasının ardından metinlerin kaynak dilden hedef dile ve hedef dilden kaynak dile çevirme amacını taşımaktadır. Amaç çevirinin doğru olmasıdır. Metinlerin çevrilmesine dayalı bir yöntem olduğu için yöntemin ana malzemesi olarak metinler karşımıza çıkmaktadır. Metnin anlam boyutu üzerinde fazla durulmamıştır.
Doğrudan Yöntem	Okuma parçaları amaç dili konuşan ülkenin kültür ve yaşamıyla ilgilidir. Okuma öğretimi, gramer bilgilerini pekiştirmekten çok zevk için yapılır.
Sözel Yaklaşım (Durumsal Dil Öğretimi)	Dil öğretimi konuşma dili ile başlar eğitim materyali yazılı olarak sunulmadan önce sözlü olarak sunulur. Dolayısıyla, okuma becerisinden önce dinleme becerisinin geliştirilmesine önem veren bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.
İşitsel- Dilsel Yöntem (Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi)	Amaç dilde hazırlanmış metinlerin çeşitli araçlarla kayıt altına alınması ve dil laboratuvarlarında tekrar tekrar dinlenilmesine dayanan bir yöntemdir. İşitsel-dilsel yöntemde diyaloglara ve kalıp tekrarlarına çok önem verilmektedir. Böylece dinleme becerisi kullanılarak dil öğretimi amaçlanmaktadır.
Doğal Yöntem	Yaşı ve eğitim seviyesi ne olursa olsun herkesin aynı şekilde dil öğrendiği varsayımına dayanan yöntemdir. Dilde sık kullanılan kelimelerin öğretimine yoğunlaşan bu yöntemde kullanılan metinlerde sık kullanılan kelimelere yer verilerek dil öğretiminin gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.
Bilişsel Yöntem	Bilişsel yönteme göre dil öğrenimi bilişsel süreçleri gerektirir ve kendiliğinden oluşmaz. Bu yöntemde cümleler analiz edilir ve cümle yapıları üzerinde durulur.
İletişimsel Dil Öğretim Yöntemi	Amaç dilde yazılmış özgün metinler kullanılır. Bu metinler; TV program rehberleri, ilanlar, yemek tarifleri gibi günlük hayatta sıkça kullanılan özgün metinlerden seçilmektedir.
Seçmeci Yöntem	Seçmeci yöntem diğer yöntemlerin iyi taraflarının seçilmesine dayanmaktadır. Bu yönteme göre tek bir yöntem kullanmak her zaman için yeterli değildir. Metin kullanımında da duruma uygun metinlerin kullanımını esas almaktadır.

Dil öğretim yöntemlerinin metin kullanımına yaklaşımlarının farklılaşmasındaki diğer bir neden ise geliştirmeyi amaçladıkları dil becerilerinin farklılaşmasıdır. Bu farklılaşmaya bağlı olarak metin kullanımına yönelik anlayış da farklılaşmaktadır.

Yabancılar Türkçe Öğretiminde Metin ve Metin Altı Sorularının İlişkisi

Metin oluşturmada önemli unsurlardan biri metin altı sorularının hazırlanmasıdır. Metin altı soruları metnin amacıyla örtüşen ve metnin konusuyla alakalı sorular olmak zorundadır. Aytaş (2001), “Metinlere yönelik olarak hazırlanan alıştırma soruları bilgi, kavrama, analiz ve sentez gibi tüm düzeylerde olmalı; yalnızca bir soru türü yeterli görülmemelidir” diyerek metin altı sorularının çeşitlendirilmesi gerekliliğini vurgulamıştır. Barın (2004) ise, hazırlanacak materyallerin özelliğini; “Bu materyallerin her birinin kaç kelimedden oluşacağı, hangi tür soruların sorulması gerektiği ve gerek sınıf içi gerekse sınav için hazırlanacak bu materyaller öğrencilerin Türkçe bilgi düzeylerine göre ayarlanmalıdır. Okuma-anlama için oluşturulacak metin altı soruları ile dinleme-anlama için oluşturulacak soru çeşitleri, sayıları aynı olmayacaktır. Önemli olan hazırlanan materyalin hangi amaca yönelik olduğunun doğru belirlenmesidir” şeklinde belirterek materyallerin hazırlanmasında amaç ile birlikte hangi dil becerilerinin gelişiminde kullanılacağını da göz önünde bulundurulması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

YTÖ alanında kullanılan metinlerde yer alan metin altı soruları şu başlıklar altında incelenebilir:

- 1- Anlama soruları
- 2- Konuşma soruları
- 3- Yazma soruları
- 4- Dinleme soruları

Anlama soruları incelendiğinde, metne yönelik olarak hazırlanmış soruların olduğu görülmektedir. Metinle ilgili; bilgi, kavrama, analiz, sentez ve değerlendirme sorularının yer aldığı bu bölümde genellikle öğrencilerin metinden hareketle sorulara yazılı olarak cevap vermeleri beklenmektedir. Bu bölümde yer alan çalışmalardan bazılarında ise metne yönelik hazırlanmış çoktan seçmeli sorulara öğrencilerin metinden yola çıkarak cevap vermesi beklenmektedir.

Gazi TÖMER tarafından A1 seviyesindeki öğrenciler için hazırlanan, “Kapadokya Yolu” adlı metnin metnin anlama soruları metin ile metin altı sorularının ilişkili olmasına örnek olarak verilebilir:

Örnek: “Kapadokya Yolu” metninin anlama soruları:

1. Metindeki çift Kapadokya’ya ne zaman gitti?

2. Metindeki çift benzin istasyonunda neler yaptı?
3. Metindeki çift öğle yemeğini nerede yedi?
4. Metindeki çift Nevşehir yolunda neler gördü?
5. Metindeki çiftin yolculuğu nasıldı?

Yukarıdaki sorular incelendiğinde metnin A1 seviyesindeki öğrenciler için hazırlandığı düşünüldüğünde, soruların bilgi düzeyinde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin, Türkçe kelime hazinesinin ve iletişim becerilerinin artmasına paralel olarak ileriki düzeydeki anlama sorularının; kavrama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarında olduğu görülmektedir.

Gazi TÖMER tarafından C1 seviyesindeki öğrenciler için hazırlanan, “İnsanlığın Sınavı” adlı metnin anlama soruları seviye yükseldikçe sorularında çeşitlendiğini ve yorumlama yapılması gereken sorulara yer verildiğini göstermektedir.

Örnek: “İnsanlığın Sınavı” metninin anlama soruları:

- 1- Okuduğunuz metne göre günümüz insanı, ilk insanlardan hangi yönleriyle ayrılmaktadır.
- 2- Ünlü hikâyeci Oktay Akbal, insanlarda meydana gelen değişimin sebebi olarak neyi gösteriyor?
- 3- Savaş, insan hayatında nasıl değişikliklere sebep olmuştur?
- 4- Değişen insanlık siz göre tekrar değişecek mi? Meydana gelecek olan bu değişim iyi yönde mi olacak kötü yönde mi? Niçin?

Konuşma bölümünde yer alan sorular incelendiğinde ise, metne yönelik veya metinle konu bakımından alakalı başka bir metin verilerek öğrencilerin konuşma becerilerinin geliştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu bölümde yer verilen çalışmalarda genellikle metinde ele alınan konu ile alakalı bir diyalog metni seçildiği ve öğrencilerin diyalog metnini sınıfta canlandırma çalışmasının yapıldığı görülmektedir.

Örnek: Gazi TÖMER tarafından B2 seviyesindeki öğrencilere yönelik hazırlanan, “Bilime Adanmış Bir Ömür” adlı metnin konuşma bölümünde yer alan sorular:

- A- Bildiğiniz bir bilim insanını arkadaşınıza anlatınız.
- B- Sizin için çok para kazanmak mı, yoksa insanlara hizmet etmek mi önemlidir? Tartışınız. (Cahit Arf’ın gelen teklifleri ülkesine hizmet etmeyi tercih ederek geri çevirmesine gönderme yapılıyor)

C- Ülkenizdeki paraların üzerinde kimlerin fotoğrafları var? Bu kişileri sınıfta anlatınız.

(Cahit Arf'ın 10 TL'nin üzerinde resminin olmasına gönderme yapılıyor).

Örnek: Gazi TÖMER tarafından B1 seviyesindeki öğrencilere yönelik hazırlanan, “Batıl İnanç” adlı metnin konuşma bölümünde yer alan diyalog örneği:

Örnek: Aşağıdaki diyalogu okuyunuz ve sınıfta canlandırınız.

Çocuk: Baba, kapıya ne çakıyorsun?

Baba: At nalı, oğlum.

Çocuk: Niye at nalı çakıyorsun?

Baba: Bizi kötülüklerden korusun diye.

Çocuk: Gerçekten koruyor mu?

Baba: Büyüklerimiz kapılarına hep at nalı asarlardı, biz de onlardan öğrendik.

Çocuk: Peki, onların başına kötü hiçbir şey gelmedi mi?

Baba: Bilmiyorum, belki gelmiştir.

Çocuk: At nalı bizi depremden de korur mu?

Baba: Eğer evin sağlam değilse korumaz.

Çocuk: O zaman at nalı bizi bütün kötülüklerden korumuyor.

Yukarıdaki diyalog; ele alınan, “Batıl İnanç” metnin konusu ile alakalıdır. Yazar, metni oluştururken metin aracılığıyla, öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirme hedefini konuşma bölümünde yer verdiği bu diyalogla sağlamaya çalışmıştır.

Yazma bölümünde yer alan çalışmalar incelendiğinde ise, metinde geçen kelimelerden gruplar oluşturulduğu veya verilen kelimelerin cümle içinde kullanılmasının beklendiği çalışmalar yer aldığı görülmektedir. Bu bölümde yer alan çalışmalarda çoğu zaman konu bakımından metinle alakalı çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Yazma bölümündeki çalışmalar da diğer dil becerilerinde olduğu gibi seviyelere göre farklılık göstermektedir.

Örnek: Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim A1 seviyesi öğrenci çalışma kitabında yer alan, “Bayram ve Barış” diyalog metnine dayalı yazma çalışması incelendiğinde, konu bakımından ders kitabında yer alan, “Öğrencim Ali” metniyle aynı konuyu işlediği görülmektedir. A1 seviyesinde bir diyaloga dayalı olarak bilgi düzeyinde hazırlanan yazma çalışması yaptırılırken C1 düzeyinde farklı bir yazma çalışması yapıldığı görülmektedir.

Örnek: Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim C1 seviyesi öğrenci çalışma kitabında yer alan, “Kuş Yuvaları” metni ile C1 seviyesi ders kitabında yer alan “Tutsaklık mı? Koruma mı?”

metni konu bakımından benzerlik göstermektedir. Kuş yuvaları metninde, kuş yuvalarının yapımı, korunması gibi bilgiler yer almaktadır. Yazma çalışmasında ise aşağıdaki etkinliklere yer verilmiştir.

- 1.Etkinlik: Ne?, Nerede?, Nasıl?, Hangi? Sorularını sorup, cevaplayınız.
2. Etkinlik: Ara başlıkları metne yerleştirelim. (Metinde paragraflar arasında boşluk bırakılarak her paragrafa konusuna göre verilen başlıkların yerleştirilmesi istenmiş)
3. Etkinlik: Paragrafları özetleyelim. (Beş paragraftan oluşan metnin her paragrafının özeti için ayrı bir boşluk verilerek özetleme yapılması istenmiş).

Dinleme bölümünde yer alan çalışmalar incelendiğinde öğrencilere metindeki konuyla paralel bir konuyu işleyen farklı bir metin dinlettirilerek sorulara yazılı olarak cevap vermeleri beklenmektedir. Bunun dışında bazı metinlerin dinleme bölümünde, dinleme metnine yönelik hazırlanmış çoktan seçmeli sorulara cevap vermesi beklenmektedir.

Örnek: Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim B2 seviyesi öğrenci çalışma kitabında yer alan ve komşuluk (Kırmızı karıncaların komşularına yardım etmesi anlatılıyor. Metnin başlığını öğrencilerin belirlemesi isteniyor) ilişkisini ele alan metin ile ders kitabında yer alan, “Komşuluk” adlı metin aynı konuyu ele almaktadır. Yazma etkinliği şu şekildedir: verilen hikâyeye bir başlık yazınız. Verilen kelimeleri uygun olan boşluklara yerleştiriniz.

Yabancılar Türkçe öğretiminde metne bağlı olarak hazırlanan metin altı sorularında aşağıdaki görevler verilerek öğrencilerin dil becerilerinin geliştirilmesi sağlanabilir.

Tablo 6

Maley'in On İki Genellenebilir Görev Türleri

Görev Türü	Süreç/İşlem	Örnek
1. Genişletme/Ekleme	Metne bazı bölümler ekleme	Cümle, paragraf, yorum, sıfat vb. ekleme
2. İndirgeme	Metni kısaltma	Parçadan bazı kelimeleri (sıfat gibi), cümleleri çıkarma; cümleleri yeniden yazma
3. Başka bir yazı türüne aktarma	Metni farklı bir türe dönüştürme	Mektubu makaleye, başlığı deyim, şiiri reklam sloganına dönüştürme
4. Eşleştirme	Metin ve başka bir veri arasında eşleştirme yapabilmek	Metni bir resimle, bir başlıkla, başka bir metinle, bir müzik parçasıyla eşleştirme
5. Seçme/sıralama/düzenle	Verilen kritere göre bir metni seçme, sıralama	Başlık oluşturmak için metinden uygun kelimeleri seçmek, gençlik dergisi için en uygun metni seçme
6. Benzerlik ve farklılıkları karşılaştırma	İki ya da daha fazla metin arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirleme	İki metindeki farklı/benzer fikirleri, kelimeleri bulma
7. Yeniden yapılandırma	Eksik bir metni tamamlama	Boşluk verilmiş bir metne uygun kelimeleri yerleştirme, sırası karışık verilmiş paragrafları, cümleleri kelimeleri yeniden sıralama
8. Yeniden şekillendirme/oluşturma	Aynı anlamı farklı formlarda ifade etme	Anahtar sözcüklerden/notlardan bir hikayeyi yeniden anlatma
9. Yorumlama	Metin ve kişisel deneyim/bilgi arasında ilişki kurma	Metni kişisel deneyimlerle ilişkilendirme, metnin yazarı için sorular oluşturma.
10. Metin oluşturma	Metni, farklı yeni metinlerin oluşumu için kullanma	Farklı bir konuda paralel bir metin yazma, aynı hikaye başlığını kullanarak yeni bir metin oluşturma
11. Çözümleme	Metnin dilbilgisel analizini yapma	Kelimeleri anlamlarına göre gruplandırma (deniz, çevre, ekoloji vb.); metindeki farklı zamanları gruplandırma
12. Proje çalışması	Metni yeni bir ürün çıkarmak üzere kullanmak	Bir görüş açısını sunan metni kullanarak bu görüşü destekleyen bir makale hazırlamak, sunmak.

Uçkun, B. & Onat, Z. (2008). Yabancı dil kitaplarında özgün metin ve özgün görev kullanımının önemi: Bir kitap incelemesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 149-164.

Avrupa Dil Gelişim Dosyası ve Metin Kullanımı

15-17 Ekim tarihleri arasında Polonya'nın Cracow kentinde düzenlenen Eğitim Bakanları Daimi Konferansı'yla yürürlüğe giren bu projenin 2004-2005 öğretim yılı içinde önce pilot okullarda uygulanması daha sonra da tüm Avrupa Konseyi üye ülkelerine yayılması kararlaştırılmıştır (Durak,2006, s. 28).

Bu projenin temel amacı, her Avrupa vatandaşının bir dil pasaportuna sahip olmasıdır. Bu pasaportu taşımaktaki temel amaç, Avrupa vatandaşlarının çok dilli yetişmelerini sağlamak onları çok dil öğrenmeye teşvik etmektir (Demirel, 2012, s. 23).

Avrupa Ortak Dil Kriterleri dil seviyelerini altı başlık altında belirlemiştir.

A1 – A2 : Temel Dil Kullanımı (Başlangıç Seviyesi)

B1 – B2 : Bağımsız Dil Kullanımı (Orta Seviye)

C1 – C2 : Yetkin Dil Kullanımı (Bağımsız Seviye)

Avrupa Ortak Dil Kriterlerine göre dil becerileri beş grupta belirlenmiştir.

- Duyma,
- Okuma,
- Karşılıklı konuşma,
- Sözlü anlatım,
- Yazılı anlatım.

Dil gelişim dosyası, bir öğrencinin yabancı dil düzeyini gösteren dökümanları içeren dosyadır.

Bu dosyanın içerisinde,

- 1- Dil Pasaportu,
- 2- Dil Öğrenim Geçmişi,
- 3- Dil Dosyası yer almaktadır.

Dil pasaportunun içeriğini:

- Dil becerileri profili,
- Dil öğrenim ve kültürler arası deneyim özgeçmişi,
- Sertifika ve diploma kayıtları oluşturmaktadır.

Dil öğrenim geçmişinin içeriğinde ise kişinin dil öğrenim hedeflerinin belirlenmesini, kendini değerlendirme şemasında dil yetkinliklerini ilerletmesini ve kaydetmesini sağlayan bilgiler yer alır.

Dil dosyası ise deneyim ve başarıları gösteren ve belgeleyen bölümdür.

Türkiye Avrupa Dil Portfolyosu Projesi, çerçevesinde çalışmalar yürütmektedir. “Bu uygulamanın amacı; farklı ülkelerdeki dil öğretim programlarının birbirlerine uyumunun sağlanması ve bireylerin hareketliliğini sağlayacak “yabancı dil becerilerinin” belgelendirilmesidir. Proje Bakanlığımız Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir (MEB Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2018). Bu proje ile ilgili olarak; “Avrupa Dil Portfolyosu bağlamında 2010 yılında Ankara’da bir pilot uygulama çalıştayı ve takiben portfolyonun yaygın olarak kullanımının sağlanmasına yönelik 120 eğitimcinin katılımıyla Antalya’da Eğitimcilerin Eğitimi Konferansı düzenlenmiştir” bilgisine yer verilmiştir.

Avrupa Dil Portfolyosu, YTO alanında yazılan kitaplar için de; “Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni” çerçevesinde yönlendirici bir nitelik kazanmıştır. Gazi TÖMER ve Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan kitaplarda başvuru metni esas alınmıştır. Başvuru metninde yer alan; “Ortak Başvuru Düzeylerinin Sunumu” (Ek 2) bölümünde yer alan düzeylere göre dilsel becerilerin kazanımları esas alınarak metinler ve kitaplar oluşturulmuştur. Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde yer alan bir diğer husus metin işleme sürecidir. Düzeylere göre metin işleme süreci şu şekilde açıklanmıştır:

Tablo 7

Avrupa Ortak Başvuru Metni’ne Uygun Düzeylere Göre Metin İşleme

C2	Farklı kaynaklardaki bilgileri özetleyebilir, tartışmaları ve açıklanan sebepleri genel sonucun bir uyumlu sunumu olarak yeniden yapılandırır.
C1	Uzun, dikkat gerektiren metinleri özetleyebilir.
B2	Geniş kapsamlı gerçek ve hayali metinleri özetleyebilir, ana temaları ve farklı bakış açıları ele alabilir ve yorumlar yapabilir. Gazetede çıkan haberlerden, mülakatlardan veya görüş, tartışma ve müzakere içeren belgesellerden seçilmiş parçaları özetleyebilir. Bir film ya da oyunun olay örgüsünü ve olaylar zincirini özetleyebilir.
B1	Çeşitli kaynaklardan kısa bilgileri karşılaştırabilir ve onları bir başkası için özetleyebilir. Orijinal metindeki sözcükleri ve sırayı kullanarak, kısa yazılmış pasajları basit bir şekilde yeniden yazabilir.
A2	Öğrenenin sınırlı yeteneği ve deneyimi içindeki bir kısa metinden anahtar sözcükler, cümlecikler ve kısa cümleler seçebilir ve yeniden yazabilir. Anlaşılır el yazısı biçiminde ya da basılmış olan kısa metinlerin aynısını yazabilir.
A1	Standart basılmış bir formatta sunulmuş kısa metinlerin ve tek sözcüklerin kopyasını çıkarabilir.

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Çeviri Komisyonu, (2009), Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni Öğrenme-Öğretme-Değerlendirme, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Gazi TÖMER ve Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan kitaplarda Avrupa Diller İçin Ortak Başvuru esas alınsa da ortak bir öğretim YTÖ alanında ortak bir öğretim programının olmaması dikkat çekmektedir.

Köse (2005, s. 167-168), “Avrupa Konseyi Yabancı Diller Ortak Başvuru Metni’ne Uygun Türkçe Öğretiminin Başarıya ve Tutuma Etkisi” çalışmasıyla;

Avrupa Konseyi tarafından önerilen Ortak Başvuru Metni’nin Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi süreçlerine önemli katkılar sağlayabileceğini göstermektedir. Özellikle ders programının öğrenci merkezli eğitim ortamlarının önceliklerine göre tasarlanması, öğretmenin sunduğundan ya da sunmak istediğinden çok; öğrencinin gereksinimlerinin ön planda tutulması, hedeflenen becerilerin kısa bir sürede öğrencilere kazandırılmasını sağlamaktadır. Diğer bir deyişle Ortak Başvuru Metni, dil öğretim süreçlerinin merkezine, öğretilen dilin kendine özgü öğretim önceliklerinden çok (dilbilgisel ve sesbilimsel özellikler gibi...) öğrencinin o dilde, yaşadığı sosyal çevre içindeki gündelik gereksinimlerini koymaktadır. Bu nedenle Ortak Başvuru Metni’nin Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine uyarlanıp uyarlanamaması değil; bu uyarlamanın en etkili nasıl yapılacağı tartışılmalıdır sonucuna ulaşmıştır.

Köse (2011) yaptığı bu çalışmada ayrıca, “Avrupa Konseyi Ortak Başvuru Metni’ne uygun olarak hazırlanan program doğrultusunda işlenen yöntemle öğrencilerin daha başarılı oldukları görülmüştür” sonucuna ulaşmıştır.

Kara (2011), “Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni Doğrultusunda Türkçe Öğrenen Yabancılar A1-A2 Seviyesinde Türkçe Öğretim Programı Örneği adlı” çalışması sonucunda “Türkçeyi yabancılar öğretmeyi amaçlayan kurum ve kuruluşların ortak bir öğretim programı uygulamaları, Türkçe öğretiminin kalitesini arttıracak ve yabancılar için hazırlanmış kaynakların herkes tarafından kullanımı sağlanacaktır.” ifadesiyle YTÖ alanında ortak bir programın eksikliğine dikkat çekmiştir. Yine bu çalışma sonucunda, “Yabancı dil olarak Türkçe için, çağdaş yöntemlerle hazırlanmış programlara ihtiyaç vardır. Yabancılar Türkçe öğretiminin, daha sistemli ve evrensel bir yapıya kavuşması için, bilimsel çalışmalar yapılarak ortak müfredatın hazırlanması gerekmektedir.” ifadesiyle ortak bir müfredat hazırlanması konusunun önemine dikkat çekmiştir. Kara (2011), gerçekleştirdiği bu çalışmayla, A1 ve A2 seviyesi için bir program önerisi hazırlamıştır.

“Çalışmamızda kültürel ve dil özelliklerimizi de dikkate alarak Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni doğrultusunda bir program hazırlanmaya çalışılmıştır. Yabancı dil olarak Türkçe için öğretim programı diyebileceğimiz bu program denemesinde, başta belirtilen Türkçenin dil özellikleri önemli rol oynamıştır. Öğretilmesi amaçlanan konular, Türkçenin yapısına (kolaylık-zorluk, öncelik-sonralık, sıklık-seyreklilik vb.), hedef kitlenin ihtiyaçlarına ve çerçeve metne göre sıralanmıştır.

YTÖ alanındaki en büyük eksiklik hiç şüphesiz ortak bir öğretim programının eksikliğidir. Bu nedenle bu alanda Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Metni göz önünde bulundurularak ortak bir programın hazırlanması gereklidir. Bu program ile birlikte ülkemizin kültürel özellikleri ve dilimizin özellikleri de göz önünde bulundurularak bir ortak programdan hareket edilerek ortaklık sağlanmış olacaktır. Böylelikle, Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni'nin uygulanmasından kaynaklanan farklılıklar ve metne getirilen dilimize ve kültürümüze uygun olup olmadığı yönündeki tartışmalar evrensel ile yerelin birleşmesiyle ortadan kalkmış olacaktır.

Metinsellik Ölçütleri

Metindilbilim, metni oluşturan öğelerin ve metindeki dilsel düzenlerin çözümlenmesi ile ilgili dilbilim dalı. (İmer & Kocaman & Özsoy, 2013, s. 193)

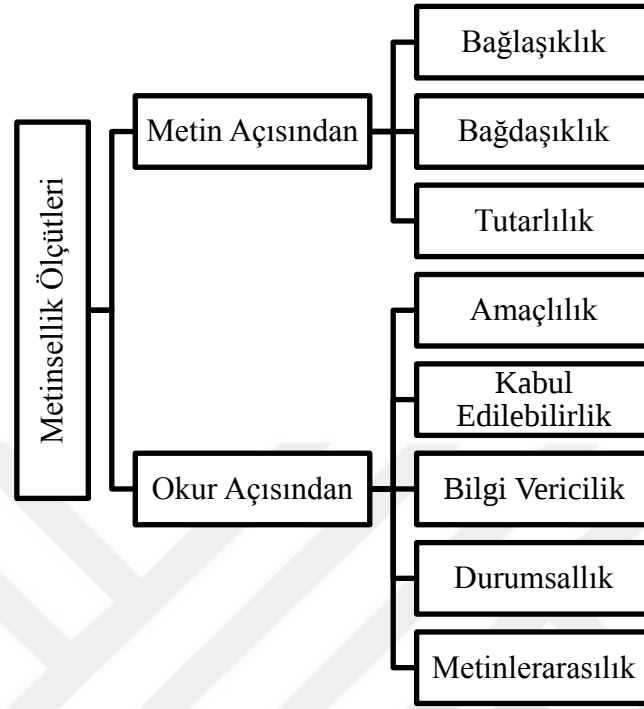
Betiksels dilbilim, tanımlanabilir bir bildirişim işlevi yerine getiren dil birimleri olarak ele aldığı betikleri, yüzeysel yapıda yakınlık ve uyumluluk, derin yapıda dış dünya ya da gönderge düzlemiyle ilişkileri bakımından tutarlılık vb. ilkeler uyarınca belirlemeye, bu alanda biçimsel bir tanımlamaya ulaşmaya çalışan inceleme tür (Vardar, 2002, s. 39).

Metin dil bilim açısından metne yaklaşımda, metni meydana getiren kelime ve cümlelerin ele alınmasından çok, ona bütünsel yaklaşım esas alınmaktadır (Aytaş, 2008, s. 58).

Metindilbilimin inceleme konularını şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1- Metni oluşturan öğelerin işlevleri ve düzenleri,
- 2- Metin türleri ve alt türler,
- 3- Metinlerin işlenmesinde disiplinler arası çalışmalar.

Metinlerin işlevleri üzerine çalışan De Beugrande ve Dressler bir dilsel ürünün metin olabilmesi için 7 unsur belirlemişlerdir. Bunlar; bağdaşıklık, tutarlılık amaçlılık, kabul edilebilirlik, bilgilendiricilik, duruma uygunluk, metinlerarasılık unsurlarıdır.

Şekil 3: Metinsellik ölçütleri

Bağlaşıklık

Bağlaşıklık metin olabilmenin ilk koşuludur. Bir zincirin halkaları gibi birbirini tanımlaması ve kelimelerden, cümlelere; cümlelerden paragrafa ve nihayetinde paragraflardan ortaya bir metin çıkması anlamına gelmektedir.

Metindeki dil uyumudur. Yani dilsel bütünlüktür. Bir metnin yüzey yapısındaki dilsel birimler birbirine dilbilgisi kuralları çerçevesinde ardıl bir biçimde bağlıdır. Sözcüklerin cümleleri, cümlelerin daha büyük bir birimi, yani metni oluşturmak için birbirine hangi dilbilgisi kurallarıyla bağlandıkları, bağlaşıklıkla ilgilidir. Metin kurmada ilk koşul bağlaşıklık özelliği taşımasıdır. (Akbayır, 2007, s. 229).

Metin olmanın bir gereği olan bağlaşıklık özellikle yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak metinlerde titizlikle sağlanmalıdır. Çünkü; öğrencilerin önündeki en iyi örnek metindir. Öğrenci oluşturduğumuz metinlerden hareketle kendi dilinde oluşturulmuş metinlerle bir kıyas yaparak farkı anlayacaktır.

Metnin içinde kullanılan bağlaçlar, gönderim ifadeleri, kelimeler, isimler, isim grupları ve bunları işaret eden zamirler, eksilteli ifadeleri, ses ve kalıp tekrarları, fiil kipleri gibi formel

bağlarla sağlanır. Bu yolla, metin içindeki bütün cümleler ve ifadeler birbiriyle ilişkilendirilir. (Çakır, 2014, s. 25).

Bir söylem ya da metnin yüzey yapısında, dil öğelerinin birbiriyle bağlantılanmasıdır Örn: Ad ile adılar arasındaki bağıntılar, eylem zamanlarının uyumu, sözcük yinelenmeleri yoluyla kurulan ilişkiler bağdaşıklık ilişkileri arasında sayılabilir. (İmer & Kocaman, Özsoy, 2013, s. 45).

YTÖ alanında kullanılacak metinlerin oluşum sürecinde yer alan; dilsel gösterenleri seçme, metin düzeyinden dilsel kodlamaya geçiş aşamalarında bağdaşıklık unsurlarının doğru kullanılmasına vurgu yapılmaktadır.

Bağdaşıklık

Bağdaşıklık, bir yazının metin olmasını sağlayan metin içi ilişkileri kuran dille ilgili özelliklerin tümünü belirtir. Bu özellikler metin düzeyinde farklı biçimlerde görülebilir: Yerine göre bir ortak göndergedir, eylem zamanları arasındaki uyuma ya da adilla yapılan artgönderimdir. (Günay, 2007, s. 71).

Cümleler dilbilgisel bakımdan düzgün bile olsalar, eğer anlamları arasında bir bağlantı, bir bütünlük yoksa, böyle bir metinden tutarlı bir anlam çıkarmak olanaksızlaşır. Metin kurmada ikinci koşul, metnin bağdaşıklık özelliği taşımasıdır. Dizisel ve dizimsel ilişkiler bağlamında sözcüklerin ve cümlelerin birbiriyle anlamsal açıdan bağdaşması gerekir (Akbayır, 2007, s. 229).

Bir metnin yüzey yapısındaki dilbilgisel özelliklerdir ve bunlar tümceler arası bağıntıları belirler. Bir bakıma metinsel bildirilişimin çerçevesidir. Metnin yüzey yapısındaki bağdaşıklık metnin yazıldığı dilin özelliklerine göre biçimlenir (Coşkun Ögeyik, 2008, s. 15).

Metinlerde bağdaşıklığın sağlanması çeşitli şekillerde gerçekleşmektedir.

1- Oluşturucu Öğenin Yinelenmesi

Bir metnin anlamı, anlatıdaki bazı durumların, nesnelerin ya da kişilerin değişimi, dönüşümü ya da noktasal değişkenlikler içeren olayların anlatı boyunca yinelenmesiyle oluşur (Günay, 2007, s. 75). Anlatımda geçen kişilerin, eşyanın, olayların metnin içinde yeri geldikçe yinelenmesiyle oluşur.

Örnek: Olay, yıllar önce Sadık'ın üniversitede okumak için başka şehre gitmesiyle başlar. Babası, çiftlikteki işlere yardımcı olması için Sadık'ın ziraat mühendisliğinde okumasını istemektedir. Sadık, babasının isteğine karşı çıkar, gazetecilik bölümünde okumaya karar verir. Hüseyin Bey, Sadık'ın bu kararına çok kızar, onu evlatlıktan reddeder. Sadık, kararından dönmez ve gazetecilik bölümünde okur.

Yukarıda, Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim B1 seviyesi için hazırlanmış, “Babam ve Oğlum” metninden alınan bölümde her cümlede, “Sadık” kelimesinin tekrar edilmesi oluşturuocu öğenin yinelenmesine örnek olarak verilebilir.

2- Artgönderim

Artgönderim, metinsel bağlaşıklık ve izleksel gelişmeyi gerçekleştiren en önemli kullanımdır. Metinde gönderim ilişkisi kuran ögeler boş adıllar, kişi adılları, gösterme adılları, gösterme sıfatları, dönüşlölük adılları, iyelik ekleri, belirtme durumu eki ve kişi ekleri olarak sayılabilir. (Dilidüzgün, 2008, s. 60).

3- Öngönderim

Örnek: 1980 yılında askerî darbe olmuştur. O gece herhangi bir araç bulamaz ve karısını hastaneye yetiştiremez.

Yukarıda yer alan bölümdeki ilk cümlede, “1980 yılında askeri darbe” ifadesine; ikinci cümlede geçen, “o” işaret sıfatıyla gönderimde bulunulmuştur.

Örnek: Deniz, babasının ölümünden sonra içine kapanır, uzun süre konuşamaz. Dedesi, tekrar hayata dönmesi için ona bir kamera hediye eder.

Yukarıdaki bölümde ilk cümledeki, “Deniz” ismine ikinci cümlede geçen “o” zamiriyle gönderme yapılmıştır.

4- Eksiltili Yapılar

Cümlelerin bazı öğelerinin metnin anlam bütünlüğü bozulmadan belirtilmemesi durumudur. Zamirler, işaret sıfatları, yer ve zaman belirteçleri kullanılarak eksilti yapılabilir gibi; cümle öğelerinin kullanılmaması ile de eksilti yapılabilir (Karatay, 2011).

Örnek: Önce ekmekler bozuldu, sonra her şey... Çünkü yeryüzünde savaş vardı. İnsanlar sebebini bilmeden, düşünmeden ölüyor, öldürüyorlardı. (Yazar, “Önce ekmekler bozuldu sonra her şey...” ifadesiyle eksiltili yapı kurmuştur.)

Örnek: [Sadık] Mezun olduktan sonra evlenir. [Sadık] Çocuğunun doğumunda karısını kaybeder. 1980 yılında askerî darbe olmuştur. O gece herhangi bir araç bulamaz ve [Sadık] karısını hastaneye yetiştiremez. Oğlu Deniz doğduktan sonra siyasi nedenlerden dolayı [Sadık] hapse girer. Hapisten çıktıktan sonra, oğlu yedi yaşındayken Sadık, akciğer kanserine yakalanır. [Sadık’ın] Birkaç aylık ömrü kalmıştır. [Sadık] Oğlunu babasının evine götürmeye ve babasına her şeyi anlatmaya karar verir. Önceleri, Hüseyin Bey, oğluna karşı çok sert davranır, ancak Sadık’ın hastalığını öğrendikten sonra pişman olur. Artık çok geçtir. Sadık ölür. Deniz, babasının ölümünden sonra içine kapanır, [Deniz] uzun süre konuşamaz. [Deniz’in] Dedesi, tekrar hayata dönmesi için ona bir kamera hediye eder. Deniz için artık her şey bambaşkadır...

Yukarıda yer alan metinde köşeli parantez ile gösterilen [Deniz] ve [Sadık] isimlerine metinde yer verilmeyerek eksiltili yapı kurulmuştur. Bu eksiklikler, metnin anlamını veya yapısını bozan eksiklikler değildir. Okuyucu, metnin gidişatından hareketle eksiklikleri tamamlayabilmektedir.

5- Örtük Anlatım: Sezdirimler ve Çıkarsamalar

Metinde yer alan bilgiler okuyucuya her zaman açık seçik sunulmaz. Bazen; sezdirimler veya ön varsayımlar yapılarak bilgi okuyucuya dolaylı yoldan aktarılır.

Örnek: Eskiden bir evde yaşayan nüfus ne kadar olursa olsun yalnız evin reisi çalışır herkes onun getirdiği kazançla geçinmekteydi. (Cümlede, örtük olarak günümüzde bir evde birden fazla kişinin çalıştığı bilgisi verilmektedir.)

Örnek: Komşular birbirlerine evini, malını, canını emanet edebilirlerdi. (Cümlede, örtük olarak günümüzde kimseye güvenilmediği ve komşuluğun değerinin kalmadığı sezdirilmektedir.)

6- Örgeler ve İzlek

Metindeki izleğin metin süresince değişimi ve gelişimi tümceler arası ilişkileri tanımakla ortaya konulabilecektir. Bir metnin izleği, kısaca “bu metin neden söz ediyor? sorusunun yanıtıdır. (Günay, 2007, s. 89). Her örge bir izleğin alt birimini oluşturmaktadır. Bir izlek birden çok örgeden oluşan karmaşık bir yapıya sahiptir. Örgeler ve izlekler şu başlıklar altında incelenebilir.

- 1- Sözcüksel Alan: Aynı kavramı ilgilendiren kelime ve kelime gruplarının metin içinde yer almasıdır.
- 2- Kavramsal Alan: Dilsel göstergelerin göndergelerinin belirtilmesidir. Kavramların tanımlarının ortaya konmasıdır.
- 3- Sözlüksel Ağ: Aynı düşünce ve gerçekleri belirten kelime ve kelime gruplarının metinde bir ilişki içerisinde olmasıdır.
- 4- Anlamsal Alan: Aynı anlamdaki sözcük gruplarını, anlamca sergiledikleri benzerliklerden, ortaklıklardan kurulu alanı açıklar. (Günay, 2007).

Örnek: Batıl inanç mantıksal bir temele dayanmayan inanç ve davranışlara denir. Günümüzde birçok toplum batıl inançlara sahiptir. Bazı batıl inançlar toplumlara özgüyken bazıları ise tüm dünya tarafından bilinmektedir. En bilindik batıl inançlar 13 sayısının uğursuzluğu, kara kedi görünce saçı çekme, merdiven altından geçmemedir. Ayrıca uğurlu sayılan dört yapraklı yonca, at nalı, nazar boncuğu gibi batıl inanç sembelleri de vardır. 13 sayısının uğursuzluğu İskandinav mitolojisinde geçen bir öyküye dayanmaktadır. Öyküye göre düzenbaz tanrı Loki, diğer 12 tanrının katıldığı şölene 13. olarak gidip eğlenceyi bozmuştur. Bu olay İskandinav halklarının en gözde Tanrısı Balder’in ölümüyle sonuçlanan kavgaya yol açmıştır. Bu mitolojik olayla Avrupa’da başlayan 13 sayısının uğursuzluğu insanları o kadar etkilemiştir ki kimi otellerin 13. katı ve uçakların 13 numaralı koltuğu yoktur. Afrika’nın bazı ülkelerin ise “Albenizm” hastalığından ötürü doğuştan beyaz saçlı ve beyaz tenli doğan çocukların büyücü olduğuna inanılır ve bu çocuklar toplum tarafından pek sevilmez.

“Batıl İnanç” metnindeki örgeler şöyle belirlenebilir:

- 1- Batıl inanç tanımı ,
- 2- Uğurlu ve uğursuz sayılan batıl inançlar,
- 3- 13 sayısının uğursuz sayılmasına neden olan hikaye,
- 4- Afrika ülkelerindeki “albenizm” hastalarının uğursuz sayılması.

7- Dilbilgisel Eylem Zamanları

Metnin anlatımında kullanılan zamanların dilbilisel uyumudur. Dilimizdeki eylem çekimleri çok farklı görevlerde kullanılabilmektedir. Kiplerin bir kısmı zaman ifade ederken, bir kısmı ise; gereklilik, dilek-koşul, emir ifade etmektedir. Metinde yer alan anlatı geçmiş zamanda geçmekteyse metnin tamamında yer alan eylem çekimlerinin geçmiş zaman ifade etmesi gerekmektedir. Anlatıda geçen zaman kipleri dışında zaman zarfları da anlatının dilbilgesel olarak zamanı hakkında bilgi verir.

Gazi TÖMER tarafından C1 seviyesindeki öğrenciler için hazırlanan “İnsanlığın Sınavı” metninden bir bölümün eylem zamanları açısından incelenmesi:

İçinde yaşadığımız dünya ne savaşlar, ne barışlar, ne padişahlar, ne hayatlar gör(dü). İnsanlar fark etmese de dünya değiş(iyor). Bu değişime insanlar, hayatlar yani her şey dahil(dir). İlk insanları düşünsenize, insanlığın ilk çağlarında sadece yabani hayvanlara ve açlığa karşı verilen hayatta kalma mücadelesi var(dı). Bir de günümüze bakın, insan yine açık kalmamanın peşinde(dir). Fakat işin içine başka durumlar da girmeye başla(dı): Hırs, yalan, öfke kibir... Peki insan ne zaman bu hale gel(di)? Ne zaman insan olduğunu unutup bu ölümlü dünyaya sahip olmaya çalış(tı), hırslarının kurbanı ol(du)?

Dilbilgisel eylem zamanları açısından incelendiğinde; metinde şimdiki zaman (-yor), geçmiş zaman (-dı, -di, -du, -tü, tu..) ve geniş zaman (-ar, -er, -ır, -ir, -ur, -ür) bir arada kullanıldığını görüyoruz. Metin geçmişteki komşuluk ilişkileriyle günümüzdeki komşuluk ilişkilerini karşılaştırdığı için fiillerin farklı zaman kipleriyle çekimlendiğini görmekteyiz. Eylem çekimleri arasında bir uyum söz konusudur.

8- Tümcelerarası Bağını Öğeleri

Anlatıdaki tümceler arasında ilinti bulunmasını sağlayan bağlantı öğeleri vardır. Cümleler, sıralı, bağı olmasi bakımından ilintilidir. Bu yapılar okuyucuyu yazar tarafından farklı biçimlerde yerleştirilmiş düşünce ve davranış biçimlerine götürür (Günay, 2007).

Karşıtlık (ama yine de, ama, halbuki...)

Örnek: Derslere çok katılmıyor ama ödevlerini yapıyor.

Amaç (amacıyla, için, -sin diye...)

Örnek: Erol Amca, benim için bir resim yapmak istedi.

SebeP (zira, çünkü, gerçekten de...)

Örnek: Önce ekmekler bozuldu, sonra her şey... Çünkü yeryüzünde savaş vardı. İnsanlar sebebini bilmeden, düşünmeden ölüyor, öldürüyorlardı.

Sonuç (böyle düşünöldüğünde, böylece, demek ki...)

Örnek: Kastamonu Lisesi'nde öğretmenlik yaparken “doçent adayı” kadrosuyla İstanbul Üniversitesi'ne girer. Böylece Cahit Arf'ın akademisyenlik hayatı başlar.

Katkı/sürerlik (ardından, ayrıca, az önce, eskiden, bundan başka...)

Örnek: En bilindik batıl inançlar 13 sayısının uğursuzluğu, kara kedi görünce saç çekme, merdiven altından geçmemedir. Ayrıca uğurlu sayılan dört yapraklı yonca, at nalı, nazar boncuğu gibi batıl inanç simgeleri de vardır.

Zaman (önce, sonra, dan sonra...)

Örnek: Bu küçük moladan sonra yola devam ettik. Yolda pek çok yerde durduk.

Karşılaştırma (böylece, aynı biçimde...)

Örnek: İstanbul, Ankara'ya göre daha güzeldir.

Birlik (hem... hem, ne... ne)

Örnek: İçinde yaşadığımız dünya ne savaşlar, ne barışlar, ne padişahlar, ne hayatlar gördü.

Almaşım (ard arda gelme) (ya...ya da, veya tersi, gerek...gerek...)

Örnek: İster anadil öğretimi olsun isterse yabancı dil öğretimi olsun metin kullanımı mutlaka gereklidir.

9- Bölümlere Ayıran Belirticiler

Metni bölümlere ayıran belirticiler, olayın gelişim aşamalarına göre bulunabilir. Belirticiler için bağdaşıklık ilişkisi terimi de kullanılır (Günay, 2007).

Sıcacık insan ilişkilerinin yaşandığı komşuluk ilişkileri ne yazık ki çağımızın modern hayat şartlarına ve hızlı kentleşmeye yenik düşmüş durumda. Eskiden mahallelerde birlik ve beraberlik içinde yaşanmaktaydı. Mahallede herkes birbirini tanır, kimin derdi sıkıntısı varsa herkes bilirdi. Evler yan yana ve can canaydı. Bu durumu bize eski komşuluk ilişkilerini bilenler şöyle anlatıyor: “Eskiden bir evde yaşayan nüfus ne kadar olursa olsun yalnız evin reisi çalışır herkes onun getirdiği kazançla geçinmekteydi. Evlerimiz taştan yapılmıştı. Bugünkü lüks avizelerin yerinde gaz ocakları, oturma gruplarının yerinde ise minderlerimiz vardı. O dönemlerde teknoloji aletleri yok denecek kadar azdı. Yiyecek, giyecek ve eşya azdı. Misafire çok önem verilirdi. “Misafir on rızıkla gelir, birini yer dokuzunu bırakır.” denirdi. “Misafirin geldiği eve bereket gelir.” anlayışı vardı insanlarda. Bütün bu zor şartlara rağmen eskiden insan ilişkileri daha sıcaktı.

Yukarıdaki metinde yer alan; “eskiden” ve “bugünkü” ifadeleriyle yazar, metni bölümlere ayırmıştır. “Eskiden” ifadesiyle başlayıp, “bugünkü” ifadesine kadar olan bölümde eski zamanlardaki komşuluk ilişkilerinden söz ederken; “bugünkü” ifadesiyle birlikte günümüzdeki durumdan söz etmeye başlamıştır.

Tutarlılık

Metin oluşturmanın temel yapı taşlarından biri tutarlılığın sağlanmasıdır. Tutarlılığın incelenmesi için öncelikle metinde bağdaşıklığın sağlanıp sağlanmadığına bakmak gerekir. Bağdaşıklık metnin dil bilgisel olarak bütünlük arz etmesi iken tutarlılık ise metnin anlam boyutuyla kabul edilebilirlik düzeyinin belirlenmesi ile ilgilidir.

Her metin özgün bir anlama sahiptir. Çünkü kavramlar ve gönderimler arasında bir devamlılık söz konusudur. Bu devamlılık tutarlılığın temelidir. Eğer bir metin anlam boyutunda devamlılıktan yoksun ise o metinde tutarlılıktan söz etmek imkansızdır. Tutarlılık, metin karşısında okura bir izlek oluşturmasını sağlayan bir özelliktir aynı zamanda. Hem yazarı üretme aşamasında yönlendiren temel bir metinsellik ölçüsüdür (Coşkun Ögeyik, 2008, s. 18).

Metindeki anlamsal-mantıksal uyum, yani bütünlüktür. Tutarlılık, sözcükler arasında bağlantıların kurulmasıdır. Bir metinde tutarlılık yoksa, düşünceler kopuk kopuk ve metinden

anlam çıkarmak zorlaşır. Anlatımın akışını bozan cümleler ve konu gelişimine uygun olmayan sözcükler metni tutarsız kılar. (Akbayır, 2007, s. 229).

Yabancılar Türkçe öğretimi için oluşturulacak metinlerde tutarlılık özelliği incelenirken; metnin, bir bütün olarak değerlendirilmesi ve parçaların metnin tamamıyla uyumlu olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir. Tutarsız bir metin, metinsellik özelliği gösteremez. Dolayısıyla bir yabancıların metni anlaması, yorumlaması ve bir değerlendirme gerçekleştirebilmesi için o metnin tutarlı olması gerekmektedir.

Tutarlı bir metinde yer alan ifadeler ve düşünceler birbiri ile çelişmezler. Yani bir metinde aktarılan bilgi birbirini tamamlar ve bütünlük arz eder. Birbiriyle çelişen bilgiler ve ifadeler metnin tutarsızlığının kanıtıdır.

Tutarlı bir metin bütünlük arz eder. Metni oluşturan parçalar ne fazladır ne de eksik. Dolayısıyla, gereksiz olarak aynı düşüncelerin veya bilgilerin tekrarlanması, bazı kısımların eksik bırakılması metindeki tutarsızlığın işaretidir. Günay (2007, s. 120), bu durumu şu şekilde ifade etmektedir: “Bir anlatı yazmaya girişenler genelde metni gereksiz yere uzatırlar. Bu uzatmalarda son yazılanlar yeni bilgiler değil, daha önceden yazılan bilgilerin yinelenmesidir. Bu gereksiz yinelenmelerin de önceki bilgilere bir katkısı yoktur.” Bu ifadeden de anlaşıldığı gibi bir metin tamamlanmış ise eksikliği ve fazlası bulunmamalıdır.

Metnin tutarlılığını sağlayan iki önemli etken vardır:

- 1- Bir metni okuyan kişide, son okuma anına değin sürüp gelen, tümcelerin birbirine eklenmesinden doğma bir metin akışı vardır. Bu özellikle bir tümcenin doğrudan doğruya anlam taşıyan bir alt biriminin, metnin daha öncesinde başka bir tümcedeki benzer anlam taşıyan bir birimine bağlanmasında görülür. Böylece, bir tümcedeki birimin anlamı, daha önceki bir dilsel öge ile bütünlenir.
- 2- Ardıl iki tümce, birbirine biçimsel bir anlam bağı ile bağlanmış olmak zorunda değildir. Ulanma, önceki tümcenin sezdirmediği bir başka anlam aracılığıyla da olabilir. Bu anlam, dolaylı yoldan iki tümceyi birbirine ular. Bellert, sezdirimsel ulanma” adını verir buna (Göktürk, 1997, s. 27-28).

Metnin tutarlılığının sağlanmasında anlama dikkat etmek gerekir. Okuyucunun metinden anlam çıkarabilmesi için incelikle o metnin yapı olarak bağdaşıklık arz etmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, kelimelerden başlayarak metne varana kadar yazarın bir anlam bütünlüğünü yakalaması gerekmektedir.

Bir metinde en küçük anlam öbeğini oluşturan unsurların birbirleri ile anlamsal bağlantıları ve anlamsal bağlantıların sistematik olarak yan yana getiriliş biçimleri tutarlılık unsuru olarak kabul edilmektedir. Mesajın verildiği her metin türünde bu tutarlılık unsurlarının yerleşim biçimleri birbirinden farklı olabilmektedir. Bir makale ya da bir paragrafta tutarlılık unsurlarının yer alış biçimi ve yapıları birbirinden farklı olabildiği gibi bir şiirde de tutarlılık unsurlarının yer alış şekli farklı olabilmektedir. (Aytaş, 2008, s. 60).

Tutarlılık her metinde farklı şekilde sağlanmalıdır. Metnin türüne göre tutarlılığın sağlanması da farklı şekillerde olmalıdır. Örneğin, bir şiir ile bir hikâyenin tutarlılığı aynı şekilde sağlanamaz. Hikâyede; olay, yer, zaman ve kişiler çevresinde sağlanan bir tutarlılık söz konusu iken şiirde duygu bakımından bir tutarlılıktan söz edilebilir.

Amaçlılık

Amaçlılık ilkesi oluşturulacak metnin hedeflerinin göz önünde bulundurulmasıdır. Yani metinden beklenen işlev o metnin amacını oluşturmaktadır.

Çakır'a (2014, s. 26) göre amaçlılık ilkesi, bir metnin iç bağlarla iletişime uygun bir şekilde oluşturulmasıdır. Burada yazar veya konuşmacının metni oluştururken bir amaç taşıdığı ve ona göre sözlerini düzenlediği ifade edilmektedir. Konuşmacı ya da yazarın, amaçsız, boş yere konuşmadığı ya da yazmadığı belirtilmektedir.

YTÖ alanında hazırlanacak metinlerin şu amaçlara hizmet etmesi beklenmektedir.

1. Oluşturulacak metinler aracılığıyla öğrencilerin dil becerilerinin geliştirilmesi.
2. Metinler aracılığıyla öğrencilerin kelime hazinelerinin geliştirilmesi.
3. Metinlerde yer alan Türk kültürüne ait unsurlarla öğrencilerin kültürel unsurlarımız hakkında bilgi edinebilmesi.

Kabul Edilebilirlik

Alınan bir bildirinin, çözümleme işlemine girebilmesi için kabul edilebilir, benimsenir olması gerekir. Eğer insan, kendisine gelen bir mektubu, yalnızca zarfına bakarak geri yollarsa ya da yırtıp atarsa bildirim eylemi gerçekleşmez. Bir metin de bilinçli bir dikkatle okunmazsa, o metindeki eksiklik fark edilmez (Akbayır, 2007, s. 230).

Her ulustan yazarın kültür dünyası birbirinden farklı, çoğu da birbirine yabancıdır. Böyle olunca kabul edilebilirlik evrensel olmaktan öteye daha yerel bir değerdir denilebilir.

Kuşkusuz evrensel ölçütlerde kabul edilebilirlikten söz edilebilir. Ulusların kendi aralarındaki kültürel, toplumsal ya da tarihsel etkileşimlerin sonucunda, günümüzde toplumlar arası yakınlaşma geçmiş zamanlara göre daha fazladır. Bunun yanında bilimdeki ve teknolojiadaki gelişmelerle iletişim alanındaki yenilikler sonucu evrensel anlamda kabul edilebilirlik ölçütleri her geçen gün artmaktadır (Günay, 2007, s. 130).

Yabancı dil olarak Türkçe öğretmek amacıyla oluşturulacak metinlerde kabul edilebilirliğin sağlanması için evrensel olandan hareket etmek gerekir. Günümüzde evrensel olan değerler ve bilgiler söz konusudur. Bu bilgi ve değerlerin metinlerde yer alması hem yabancıların metne ön yargı ile yaklaşmalarını engelleyecek hem de onların motivasyonlarının artmasını sağlayacak bir unsur olacaktır. Bu durum, tarihi gerçekler, değerler, inançlar, gelenekler, görenekler vb. için geçerlidir.

İletişim ölçütleri kabul edilebilirlik için bir çerçeve oluşturmaktadır:

- 1- Nitelik İlkesi: Metin bütünlüğü içinde doğru kabul edilen ve tanıtılabilen bilgilerin bulunması.
- 2- Nicelik İlkesi: Metni, fazla yoğunlaştırmadan ya da fazla yalınlaştırmadan gerektiği kadar bilgi verici kılmak.
- 3- Önem İlkesi: Metnin bütünlüğü içindeki önermelerin önem derecesine göre sıralanması.
- 4- Tür ve Biçim İlkesi: Açıklık; metni amacına uygun yalınlaştırma, çok anlamlılıktan kaçınma (bilgilendirici/öğretici) metinlerde (Grice'den aktaran Karatay, 2011, s. 85).

YTÖ alanında kullanılmak üzere oluşturulacak metinlerde kabul edilebilirlik açısından şu özelliklerin bulunması gerekmektedir:

1. Herhangi bir kültürü küçük düşürücü ifadelerle yer verilmemesi gerekir.
2. Kültürleri kıyaslayarak aralarında derecelendirme yapmamak gerekir.
3. Yabancı öğrencilerin tepki gösterecekleri veya karşı çıkacakları söylemlere yer vermemek gerekir.

Yaşantısallık

Yaşantısallık oluşturulan metnin okuyucuya hitap etmesi ve okuyucunun kendinden bazı parçaları metinde bulması ile ilgili bir durumdur. Bu nedenle yaşantı ortaklığının sağlanabileceği bir metin oluşturmak gerekir. Bu amaçla öğrencilerin yaşantılarına hitap eden metinler oluşturulmalıdır. Örneğin, geleneklerle ilgili bir metin oluşturulmak istendiğinde metinde farklı ülkelerin ve kültürlerin geleneklerine yer verilmesi gerekmektedir. Böylece

öğrenci metinde kendinden bir şeyler bulabilecek ve duygu, düşüncelerini ifade etmek için cesaretlenecektir.

Gönderici (yazar) ile alıcı (okur) arasında bir yaşantı ortaklığı bulunmalıdır. Gönderilmiş olan bildiri alındığında, bir yaşantı ortaklığı bulunmazsa, dilsel bildiri, anlaşılmaz. Söz gelimi fizik eğitimi fizik eğitimi almamış bir öğrenci için fizik sorularının, şiir bilgisi konusunda belli bir disiplinden geçememiş bir öğrenciye imgesel söz sanatlarının yaşantısallık değeri yoktur (Akbaş, 2007, s. 230).

Metinlerin hazırlanmasında veya seçilmesinde öğrencinin kültürel birikimi, yaşı ve sosyal çevresi dikkate alınması gerekmektedir. Metinlerin içeriği ve yapısı toplumu tanımaya yardımcı olmalıdır. Bu yüzden güncel kullanımlar korunmalı ve toplumun yaşantısı yansıtılmalıdır. (Duru, 2013, s. 403).

A1 seviyesindeki bir öğrenci dil öğrenmeye yeni başlamıştır. Dolayısıyla temel düzeyde bulunduğu için ona kendi düzeyinin üstünde ve kendi yaşantısından kopuk olarak divan şiirinin güzelliğinin anlatıldığı dolayısıyla içerisinde söz sanatlarının geniş ölçüde yer aldığı bir metnin sunulması bir şey ifade etmeyecektir. Bunun için yaşantısallığın sağlanması gerekmektedir. Bu seviyedeki öğrencilere daha çok onların iletişimsel becerilerini geliştirecek metinler hazırlanmalıdır. Örneğin; tanışma metni bu düzeydeki öğrenciler için yaşantısallık taşıyacaktır. Böyle bir metin üzerinden öğrenci de kendi başından geçen bir tanışma olayını anlatabilecek gerekirse sınıfta drama yöntemiyle bir tanışma gerçekleştirebilecektir. Böyle bir metin ile birlikte iletişim becerisi de geliştirilecektir.

Barın ve Güzel (2013, s. 260), “Yaşantılardan kopuk olarak dil öğretilmeye kalkılırsa o zaman ne dil ne de kültür tam olarak öğretilir. Yabancılar öncelikle insanlığın genel değerleri, ortak yönleri üzerinde Türkçe öğretmeye başlamak gerekir. Daha sonra Türk kültürünü en güzel örnekleriyle anlatmak ve Türk insanını bütün değerleriyle tanıtmak, dil öğreticisinin en önemli görevi olmalıdır” diyerek yaşantısallık ilkesine vurgu yapmışlardır.

YTÖ alanında kullanılacak metinlerde yaşantısallığın sağlanması demek onların günlük hayatta karşılaşılabilecekleri durumların sınıf ortamına taşınması demektir. Dolayısıyla, konu seçimi yapılırken onların iletişim ihtiyaçları, beklentileri de göz önünde bulundurulmalıdır.

İnsanlar arası ilişkiler bir dili öğrenirken üzerinde durulması gereken bir konudur. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yapılırken günlük hayatta kullanabilecekleri dilin öğretimi ile başlanması ve yaşayan dilin öğretiminin yapılması gerekir. Çünkü, dili öğrenen yabancı, toplum arasına karıştığında öğrendiklerini uygulamaya dökülmeli ve çevresiyle doğru bir iletişim kurabilmelidir. (Aydın, 2013).

Bilgisellik

Bilgisellik ölçütü, metnin okuyucuya ne kazandırdığı ile ilgilidir. Eğer metin okuyucuya; bilgi, farklı bir bakış açısı, yeni bir haber, problem çözmede farklı bir yol gibi unsurlar sunuyorsa o metin bilgilendirici bir metindir. Metnin bilgisellik özelliğini taşıması YTÖ alanı için değerlendirildiğinde bilgisellik; dil becerisini geliştirmesi, kelime öğretmesi, farklı ortamlarda iletişim kurarken nasıl davranması gerektiğiyle ilgili bir bilgi, kültürel bir bilgi vb. kazandırdığında söz konusu olmaktadır. Metin kullanımında bilgiselliğin ölçüsünü de iyi ayarlamak gerekmektedir.

Oluşturulan metnin mesajının ne kadar bilindiği veya bilinmediği yani yeni olduğunu anlatan bir standarttır. (Çakır, 2014, s. 26).

Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılacak metinlerin oluşturulmasında bilgisellik (bilgilendiricilik) ilkesinde şunlara dikkat edilmelidir.

- 1- Karşımızdaki kişilerin yabancı olduğunu unutmamız gerekir. Bu nedenle, bir Türkün çok kolay anlayacağı bir metin bir yabancı için anlaşılması çok güç bir metin haline dönüşebilir. Bu durumun önüne geçmek için öğrencilerin seviyeleri ve önceki öğrenmeleri göz önünde bulundurulmalıdır.
- 2- Türk kültürü ve yaşayışı öğretecek diye her metne kültürümüz ile ilgili bilgiler doldurulmamalıdır. Bu durum öğrencilerin sıkılmasına neden olur.
- 3- Bilgisellik veya diğer adıyla bilgilendiricilik ilkesi gereği, farklı kültürlerle ait bilgiler verilerek onların da kendilerinden bir şeyler bulabileceği metinler oluşturulmalıdır. Evrensel konulara yer verilerek onların; konuşma, yazma, dinleme ve okuma çalışmalarına katılımları sağlanmalıdır.

Metinlerarasılık

Metinlerarasılık, oluşturulan bir metnin başka metinlere gönderimde bulundurması veya başka metinleri anımsatmasıdır.

Metinlerarasılık, okuma-anlam oluşturma sürecinde okurun zihninde başka metinlerin canlanması olarak tanımlanabilir. İnsanlık tarihinin başlangıçtan bugüne kadar kesintisiz olarak devam ettiği düşünülürse geçmişte yaşanan olayların, hayatı kolaylaştırıcı kesiflerin kendiliğinden daha sonraki olay ve gelişmelere temel hazırladığı, onların anlaşılmasını kolaylaştırdığı kabul edilebilir. Bu

açından bakıldığında, evrende her metin, kendinden önceki metinlerle ilişkilidir ve kendinden sonraki metinlere bir beklenti oluşturur (Karatay, 2010).

Metin kendi içinde hiçbir şey ifade etmemekte ancak metin ve dünya bilgisiyle kurulan bağlantı sonucu bir anlam taşımaktadır. Dolayısıyla da, metnin bu dil kazanım sürecinde gerçekliği yeniden yapılandırması gerekmektedir. Bu da metinlerarasılığın merkezi kavramına işaret eder. Böylece her metin diğer metinlerle eşzamanlı olarak ve tarihsel gelişile ilgili olarak ilişkilidir, böylelikle anlam kazanır (İnceoğlu & Çomak, 2009, s. 20).

Yazarın başka bir metinden yaptığı alıntılar, metne metinlerarasılık özelliği kazandırıldığının en büyük kanıtıdır. Alıntılanan bölümün direkt olarak başka bir metinden alındığını gösteren bazı tipografik unsurlarla yazar alıntı yaptığı kısmın kendisine ait olmadığını belirtmiş olur. Bu tipografik unsurlar: “Ayracılar” ve “italik yazı”dır. Yazar, alıntılarını ayraç veya italik yazı olarak gösterdiğinde başka bir metinden yaptığı alıntıyı okuyucuya göstermiş olur.

Örnek: Türk Edebiyatının önemli hikâyelerinden Oktay Akbal, İkinci Dünya Savaşı dönemlerini anlattığı Önce Ekmekler Bozuldu adlı hikâyesinde, aslında bu durumun sebebini bulmuş gibi görünüyor. Bakın ünlü hikâyeci bu durum için neler söylemiş:

Önce ekmekler bozuldu, sonra her şey... Çünkü yeryüzünde savaş vardı. İnsanlar sebebini bilmeden, düşünmeden ölüyor, öldürüyorlardı. Savaş kelimesi dünyanın her yerinde en çok kullanılan söz olmuştu. Radyolarda marşlar, nutuklar şaşkın insan sürülerinin üzerine savruluyor, gazeteler korkuyla okunuyordu.

Yukarıda yer alan örnek YTÖ için kullanılan, “İnsanlığın Sınavı” isimli metinden alınmıştır. Metinde, savaştan ve insanlığın bugünkü geldiği durumdan bahsedilirken, Oktay Akbal’ın, “Önce Ekmekler Bozuldu” hikâyesinden alıntı yapılarak metinlerarasılık özelliği sağlanmıştır.

Bir metni metin yapan ölçütlerin arasında, metnin diğer metinlerle ve/veya dış dünyadaki olgularla olan ilişkisi önemli olduğuna göre yazmak ve okumak başka metinlerle ilişkiye girmektir çoğu zaman. Metinler, yalıtık biçimde var olmazlar; aksine genelde başka metinlerle ve dış dünyanın nesneleriyle bağlantı içindedirler. Okuma ve yazma süreçlerinde, okur/yazar doğrudan veya dolaylı olarak önceki deneyimlerine ve bilgilerine başvurarak süreçlerini tamamlar. Okuma ve yazma, bir bakıma, metinlerarası bir süreçtir. Bu da metni metin yapan bir özelliktir (Coşkun Ögeyik, 2008, s. 21).

Bir metni oluştururken veya hazır bir metni anlamaya çalışırken bu işi yapanların daha önce aşına oldukları başka metinleri de kullanmaları, devreye sokmalarıdır. (Çakır, 2014, s. 27). Yabancılar için hazırlanacak metinler düşünüldüğünde, okunan metnin konusunun veya verdiği dersin kendi ülkesine ait bir metni veya başka bir Türkçe hatırlatması örnek olarak verilebilir.

Metinlerarasılığı bağlam kavramı çerçevesinde incelersek, Beaugrande ve Dressler’da iki tür bağlamdan söz edebiliriz. Biri metnin kendi içinde oluşturduğu kavramsal bağlam; diğeri ise metnin üretildiği durum bağlamı ile kurduğu bağlantılardır. Bu açıdan kuramda metinlerarasılık, metnin kendi içinde taşıdığı bir özellik değil, başka metinlerle kurduğu anlam bağlantıları ile ortaya çıkan bir özelliktir (Ruhi, 2009, s. 17).

Örnek: Cahit Arf'ın, ölümünden sonra adının verildiği okullar ve eğitim salonları yapılmış; hakkında çok şey yazılmıştır. Ancak, bunlardan bir tanesi oldukça özgün. Firuzan Gürbüz, çocuklara matematiği sevdirmek adına Cahit Arf-Matematik Dehası adında bir çocuk kitabı yazmıştır.

Yukarıda yer alan örnek YTÖ alanında kullanılan ve konusu Cahit Arf'ın hayatı olan, “Bilime Adanmış Bir Ömür” isimli metinden alınmıştır. Metinde, Cahit Arf'ın hayatı anlatılırken, Firuzan Gürbüz'ün yazdığı kitaptan bahsedilmiş ve metinlerarasılık özelliği sağlanmıştır. Cahit Arf ile ilgili yazılmış bir kitabın sadece başlığının verilmesi ile alıntısız bir gönderme yapılmıştır. Aktulum (2014, s. 82), alıntısız göndermeyi; “Geniş anlamda bir metinde bir çağın, bir türün, bir geleneğin vb. yanmetinsel göstergelerden biriyle olduğu kadar yalnızca yapıt başlıklarının, yazar adlarının ya da roman, trajedi, şiir kişisinin, tarihi bir kahramanın kutsal kitaplardan birinin adının açıkça anılması alıntısız göndermeleri işin içine sokar” şeklinde açıklamaktadır.

Aşağıda yer alan örnek, YTÖ alanında kullanılan bir metin olan, “Batıl İnanç” metninden alınmıştır. Yazar batıl inanç konusunu ele alırken 13 sayısının neden uğursuz sayıldığı ile ilgili hikâyeden alıntı yaparak düşüncesini kanıtlamayı ve yabancı öğrencilere batıl inanç konusunda bir örnek sunmayı amaçlamıştır.

Örnek: 13 sayısının uğursuzluğu İskandinav mitolojisinde geçen bir öyküye dayanmaktadır. Öyküye göre düzenbaz tanrı Loki, diğer 12 tanrının katıldığı şölene 13. olarak gidip eğlenceyi bozmuştur. Bu olay İskandinav halklarının en gözde Tanrısı Balder'in ölümüyle sonuçlanan kavgaya yol açmıştır. Bu mitolojik olayla Avrupa'da başlayan 13 sayısının uğursuzluğu insanları o kadar etkilemiştir ki kimi otellerin 13. katı ve uçakların 13 numaralı koltuğu yoktur.

Akbayır (2007, s.220), metinlerarasılık kavramını açıklarken her metinde yer alan alıntılara dikkat çekmiştir:

Metin, dili tekrar değildir. Bir yapıbozum yollarından biri, metnin ya da metin parçalarının yerlerini değiştirmektir. Her metin bir metinlerarasıdır; diğer metinler değişik düzeylerde, az ya da çok tanınabilir biçimlerde o metinde mevcuttur. Bu anlayışa göre her metin belli ölçüde bir alıntılar toplamı gibi oluşur. Her metinde bir yeniden yazım, bir taklit söz konusudur. Her metin, kendi içinde başka bir metin üretilmesi ve dönüşümüdür (Akbayır,

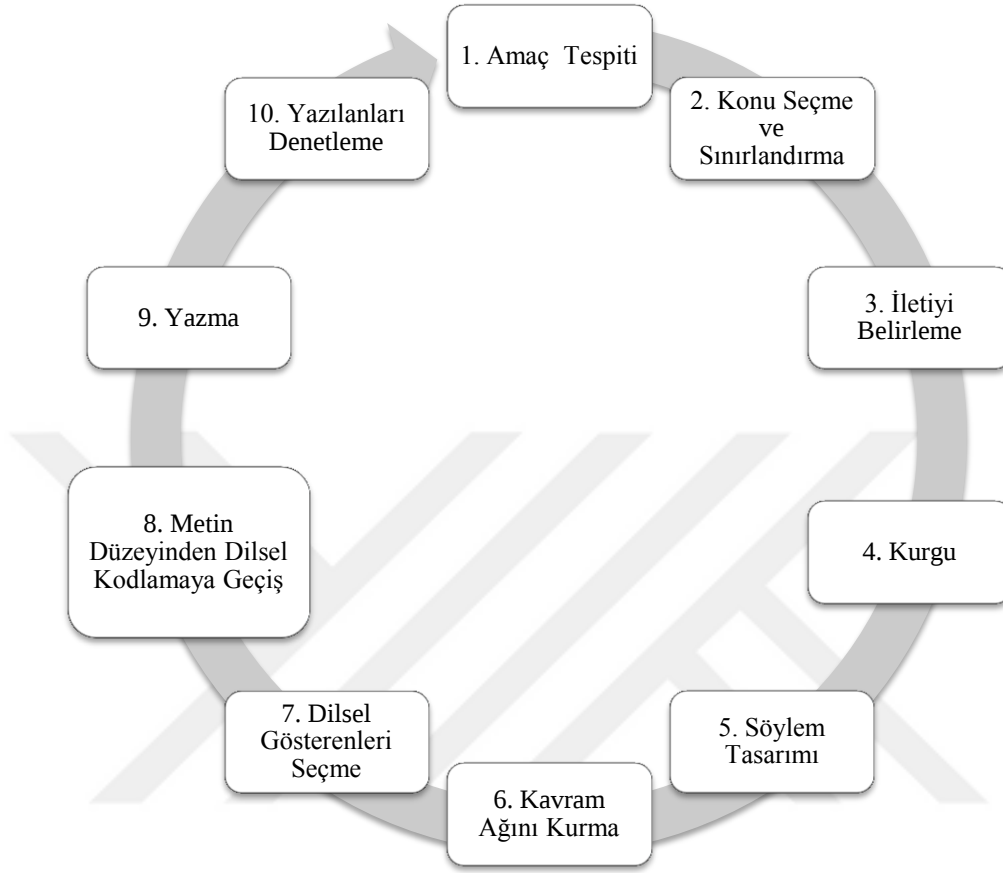
Metinlerarasılık özelliği YTÖ alanında kullanılacak metinlerde şu şekilde sağlanabilir:

- 1- Metinde ele alınan konuyla ilgili herkes tarafından bilinen bir yazarın eserinden yapılan alıntılarla,
- 2- Farklı kùltürlere ait kùltürel özelliklerin aynı metinde (batıl inanç, dini ve milli günler, festivaller, tarihi yerler, destan, masal vs.) hikâyelerinin anlatılmasıyla,
- 3- Evrensel olan sorunlarla (küresel ısınma, savaşlar vs.) ilgili farklı milletlerden konuyla ilgili yazılmış yazılara metin içinde gönderme yapılarak,
- 4- Metinde işlenen konuyla ilgili farklı ÷lkelerde yazılmış metinlerin isimleriyle gönderme yapılarak sağlanabilir.

Metinlerarasılık özelliğinin YTÖ alanında kullanılacak metinlerde yer almasıyla, sınıftaki her yabancınn farklı kùltürlere ait bilgilere sahip olması ve farklılıklara karşı hoşgörü geliştirmesi, Türk edebiyatından yapılan alıntılar ile adı geçen yazara veya şairin eserini veya kendisini merak etmesi, kendi ÷lkesine ait kùltürel özelliklere gönderme yapılan bir metin vasıtasıyla konuşma yapması, yazı yazması ve bunu arkadaşlarıyla paylaşması sonucunda dil becerilerinin gelişmesi sağlanabilir.

Metin Oluşturma Süreci

Yabancılar Türkçe öğretiminde amaç, onların dil becerilerinin geliştirilmesi ile birlikte iletişim becerilerinin de geliştirilmesidir. Bu beceriler: Dinleme, okuma, yazma ve konuşma becerileridir. Bu becerilerin tamamının gelişmesinde kullanılan metinler büyük öneme sahiptir. Çünkü; kullanılan metinler bu dört dil becerisinin de gelişimine katkı sağlamaktadır. Oluşturulan metinler sayesinde öğrencilerin, Türkçe okuma becerisini geliştirmeleri sağlanırken; metin başkası tarafından okunduğunda dinleme becerisi; oluşturulan metinler ele alınırken, dil yapıları incelenirken, noktalama işaretlerinin kullanıldığı yerler ele alınırken yazma becerileri, yine metinler aracılığıyla öğrendikleri kelimeler, atasözleri, deyimler ve günlük hayatta kullanılan ifadelerle karşılaştıkları için konuşma becerileri gelişmektedir. Bu nedenle; YTÖ alanında kullanılacak metinlerin oluşturulma süreçleri üzerinde önemle durulması gerekmektedir.

Şekil 4: Metin oluşturma süreci

Amaç Tespiti

Metin oluşturma sürecinin ilk basamağı amaç tespittir. Amaç tespiti aynı zamanda metinsellik ölçütü olan amaçlılık ile aynı anlama gelmektedir. İster yabancılar için hazırlanmış isterse ana dili Türkçe olan öğrenciler için hazırlanmış olsun her metin bir amacı gerçekleştirmek üzere hazırlanır. Amacın çeşitli şekillerde tanımını yapmak mümkündür. Amaç, 1. Ulaşılmak istenen sonuç, 2. Gaye, 3. Hedef. (Türkçe Sözlük, 2005, s. 86).

Bir metin bağdaşıklık ve tutarlılık ölçütlerini içerse bile amacı doğrultusunda metin sayılabilir. Her metnin bir amacı vardır. Bu amaç doğrultusunda metin sayılabilir. Her metnin bir amacı vardır. Bu amaç doğrultusunda metnin bildirisi alıcısına iletilir; alıcı ve metin arasında bildirişim başlamış olur. Bu bildirişim sürecinde, metnin yazarının belirlediği amaç, artık yazarın amacı olmaktan çıkar ve alıcısının beklentisini karşılama amacına dönüşür (Coşkun Ögeyik, 2008, s. 19).

Yabancılar için oluşturulacak metinlerde amaç belirleme belki de en önemli adımdır. Çünkü, metin oluşturma süreçlerinin tamamı ilk basamak olan amaç belirlemenin üzerine kurulur.

Doğru belirlenmemiş bir amaç diğer aşamalarda eksikliğe yol açacağı için amaç çok dikkatli belirlenmelidir.

Yabancılar Türkçe öğretiminde oluşturulacak metinlerinin amacının belirlenmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar:

- 1- Amaç belirlenirken en önemli nokta öğrencilerin ihtiyaçlarıdır. Yani, oluşturulacak metinlerin öğrencilerin hangi ihtiyaçlarını karşılayacak? Öğrenci o metinle birlikte hangi dil becerilerini geliştirebilecek? Öncelikle bu durum saptanmalıdır.

Yabancılar Türkçe öğretmenlerin, öğrencilerin farklı kültürel değerlere, bireysel deneyimlere ve öğrenme yollarına sahip olacakları ve bu özelliklerini sınıfa taşıyacakları gerçeğini göz önünde bulundurmaları gerekir. Öğrencilerin sahip oldukları bu bireysel farklılıkların, sınıf içinde ya da dışında kendilerine yöneltilen bilgi girdilerini algılama miktarları üzerinde önemli ölçüde etkisi olmaktadır (Özdemir, 2013).

- 2- Öğrencilerin dil seviyeleri amaç belirlenirken göz önünde bulundurulmalıdır. Oluşturulacak metin başlangıç seviyesindeki öğrenciler için mi kullanılacak? Yoksa, ileri düzeydeki –Türkçeye artık hâkim olmuş ve metinleri anlamakta zorluk çekmeyecek- öğrenciler için mi kullanılacak? Bu nedenle amaç belirlenirken öğrencilerin hangi seviyede oldukları mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.
- 3- Oluşturulacak metnin uzunluğu göz önünde bulundurulmalıdır.
- 4- Öğrencilere kazandırılması beklenen dil becerileri amaç belirlemede etkili bir faktördür. Bu nedenle metin aracılığıyla öğrencilerin hangi dil becerilerinin nasıl geliştirileceği göz önünde bulundurulmalıdır.
- 5- YTÖ alanında kullanılmak üzere olan bir metin eğer Avrupa Birliği Ortak Çerçeve Metni'ne göre hazırlanmak isteniyorsa bu çerçeve metinde yer alan kriterler ve amaçlar göz önünde bulundurulurken amaç tespiti yapılmalıdır.
- 6- Oluşturulacak metinde bazı kültürel unsurlara yer vermek isteniyorsa amaç belirlenirken bu husus göz önünde bulundurulmalıdır.

Konuyu Seçme ve Sınıflandırma

Konu bir metnin içeriğidir. “Konu, yazının ilk ve temel gereğidir. Metni oluşturacak kişi, düşüncelerini ve duygularını bir durum, sorun, olay, olgu ya da düşünceden yola çıkarak

ortaya koyar. Metni oluřturana, dűřűncelerini iletme olanađını veren konudur, bir bařka deyiřle konu, yazıda űzerinde durulan řeydir” (Akbayır, 2007, s. 223).

Metinde kendisinden bahsedilen durum ve kavramdır. Yazar parçanın bařından sonuna kadar o kavramla ilgili ačíklamalarda bulunur, űrnekler verir (Ulař, 2003, s. 90)

Konu, belli bir amaçla ve zorunluklara gűre sınırlandırılır. Konunun sınırı, içeriğiyle ters orantılıdır; konu daraldıkça dűřűnceler derinleşmeye, ayrıntılar belirginleşmeye başlar (Adalı’dan aktaran Akbayır, 2007).

Yabancılara Tűrkçe űđretimi ačíından konu, onların iletiřimsel ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte olmalıdır. Konu bu ačídan bir metnin sadece içeriđi olmaktan çıkmalı, onların konuřma, yazma, dinleme ve okuma gibi dil becerilerini geliřtirmeye hizmet etmelidir.

Yabancılar için Tűrkçe ders malzemesi hazırlamayı dűřűnen yazarlar, űđrencilerin farklı arka planlara sahip olduđunu dűřűnmeli; bu farklılıđın onların sınıfta kullanılacak ders malzemeleri karřısında farklı tepkiler sergilemelerine yol açacađını hesaba katmalıdırlar. Bařka bir ifade ile yazarlar, űđrencilerin bireysel farklılıklarını, bir avantaj olarak kabul edip ders malzemelerini, dil űđretimi ve űđrenimi ačíısından űnem arz eden, sınıf içi tartıřmalara uygun nitelikte hazırlamalıdır. (űzdemir, 2013).

Yabancılara Tűrkçe űđretiminde kullanılacak metinlerin konusunun sečílmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar:

- 1- Sečílecek konu farklı mekanlarda ve farklı durumlarda iletiřim kurmanın űrneklerini sunabilmelidir. űrneđin; selamlařma, alıřveriř diyalogları, adres sorma, kendini tanıtma, aile bireylerini tanıtma, memleketinin űzelliklerini sűyleme vb. řeklinde sečílecek konular onların gűnlűk yařamlarında Tűrkçe konuřma becerilerini geliřtirmesi için tercih edilebilir.
- 2- Konu, Tűrk kűltűrű ile ilgili olduđu kadar farklı kűltűrden űđrencilerin de kendi duygu ve dűřűncelerini ifade edebilecekleri ve kendi kűltűrlerinden űrnekler verebilecekleri řekilde sečílmelidir. űrneđin; mimari, resim, műzik gibi sanatla ilgili konular; gelenek ve gűrenekle ilgili konular; űnlű dűřűnűrlerin, komutanların, yűneticilerin anlatıldıđı konular sečílebilir.
- 3- Sečílecek konu űđrencilerin seviyesine uygun olmalıdır. Bu nedenle, bařlangıç seviyesindeki űđrencilere basit dűzeyde – kendilerini rahatça ifade edebilecekleri konular sečílmelidir. Bu konular diyalogların ađırlıkta olduđu řekilde belirlenmelidir. űđrencilerin dil seviyeleri arttııkça konular çeřitlendirilebilir. Yűksek dűzeydeki űđrencilere ise daha akademik, felsefi ve kűltűrel konular sečílmelidir.

Güzel ve Barın (2013), yabancılar için oluşturulacak metinlere öğrenci düzeylerine göre şu konuları tavsiye etmişlerdir.

1. Bir alışveriş (Temel Düzey)
2. Arkadaşlık ve dostluk (Temel Düzey)
3. Otelde yaşanan ilginç bir deneyim (Temel Düzey)
4. Ailede geçen ilginç bir olay (Temel Düzey)
5. Okuma zevki (Orta Düzey)
6. Televizyonun olumlu ve olumsuz etkileri (Orta Düzey)
7. Büyüklere saygı (Orta Düzey)
8. Geleneksel bir meslek (Orta Düzey)
9. Türklerde konukseverlik (Orta Düzey)
10. Gençliğin en önemli problemi (Orta Düzey)
11. Çay içme kültürü (Orta Düzey)
12. Yardımseverlik (Orta Düzey)
13. Sağlık (Orta Düzey)
14. Türk kahve içme geleneği (Orta Düzey)
15. Futbol tutkusu (Orta Düzey)
16. İnternetin önemi (Yüksek Düzey)
17. Türk toplumunda evlilik ve ailenin önemi (Yüksek Düzey)
18. Tatilde başımızdan geçen ilginç bir olay
19. İletişim (Yüksek Düzey)
20. Eğitimin önemi (Yüksek Düzey)
21. Küresel ısınma ve yapılması gerekenler (Yüksek Düzey)
22. İnsan olmak (Yüksek Düzey)
23. Tarih (Yüksek Düzey)
24. Çocukluk (Yüksek Düzey)
25. Mutluluk (Yüksek Düzey)

Konu seçiminin yanında konunun sınırlandırılması da önemlidir. Konu sınırlandırırken, gereksiz ayrıntılara yer verilmesinden kaçınılmalıdır. Konu seçimi yapılırken amacımız Avrupa Dil Gelişim Dosyası bağlamında bir metin oluşturulması ise EK-3 ve Ek-4’te yer alan “Kendini Değerlendirme Ölçeği”nde yer alan maddeler göz önünde bulundurularak konu seçimi yapılmalıdır. Konu seçiminde bir diğer husus ise, metnin yer alacağı tema veya bölümdür. Metin kitapta hangi bölümde veya temada yer alacaksa konu seçimi de o bölüme veya temaya uygun olarak yapılmalıdır.

İletiyi Belirleme

İleti metin yazarı tarafından okuyucuya vermeye çalışılan bildiri veya mesajdır. “İleti, dilbilgisel bildirişim eyleminde konuşucunun belli bir düzgüne uygun olarak oluşturup dinleyiciye yönelttiği göstergesel bütün” (Vardar, 2002, s. 43). Metnin iletisi yazarın metni oluşturmadaki amacına bağlı olarak belirlenir. Yazarın metin aracılığı ile okuyucuya vermek istediği mesaj metnin iletisini oluşturmaktadır.

İleti metnin belkemiğidir. Yazı, onu açıklayan, tartışan, betimleyen, öyküleyen anlatım biçimi ve tanımlama, karşılaştırma, tanık gösterme, kanıtlama gibi düşünceyi geliştirme teknikleriyle desteklenir. Yan düşünceler ne denli inanılır ve özgün olurlarsa olsunlar ancak iletiye katkıda bulunma işlevini yerine getirdikleri oranda değer taşırlar. Buradan da anlıyoruz ki; yazının birliğini sağlayan ana, temel öğedir (Akbayır, 2007, s. 224).

Metnin birliğinin ve anlamsal bütünlüğünün sağlanması metnin bir mesaj çerçevesinde oluşturulması ile mümkündür. Yabancılar Türkçe öğretimi açısından amaç yabancıların dil becerilerinin geliştirilmesi olduğuna göre metnin iletişi de onların dil becerilerini geliştirecek şekilde belirlenmelidir. Bu açıdan ele alındığında YTO alanında hazırlanmış metinlerin genellikle kültürel ortaklıklar ve kültürel farklılıklara dayandırılarak oluşturulduğu görülmektedir. Böylece bu ortaklıklar ve farklılıklardan hareketle yazarlar yabancıların konuşma, okuma, yazma ve dinleme becerilerini geliştirmeyi hedeflemektedirler.

Metinlerde ileti genellikle açık ve örtük şekilde verilmektedir. Açık iletiler yan veya mesaj anlama yer verilmeden okuyuculara doğrudan verilen mesajlardır. Örtük iletiler ise metnin dokusuna sindirilen ve edebi metinlerde kullanılan okuyucuların yorumlamasını gerektiren iletilerdir. Örtülü iletilerde amaç sözü daha güzel söylemek ve etkileyciliği artırmaktır. YTO alanında kullanılacak metinlerde öğrencilerin düzeyine göre ileti belirlenmelidir. A1 seviyesindeki bir öğrenci yazar tarafından metne yerleştirilecek örtük bir iletiyi anlamakta zorluk yaşayabilir. Bu durum metnin iletişinin okuyucu tarafından anlaşılmasını zorlaştırır.

Düşünceleri Oluşturma, Düzenleme (Kurgu)

Kurgu, bir düzenleniştir; biçim ve içeriğin uyumu; bölümlerin kaynaştırılması, bir bütünlük içinde toplanmasıdır. Bağlantıların hiçbir boşluk bırakmaksızın yapılması; dizgisel oluşumların anlamlı ve işlevsel bir bütünlükle çakışmasıdır (Akbayır, 2007, s. 224).

Kurgu aşamasında şunlara dikkat edilir:

- 1- Alıntılar belirlenir.
- 2- Düşünceleri geliştirecek uygun yöntemler bulunur. (Tanımlama, örnekleme, karşılaştırma, sayısal verilerden yararlanma...)
- 3- Kullanılacak anlatım biçimlerine karar verilir. (Açıklama, tartışmacı, betimleyici, öyküleyici) (Akbayır, 2007, s. 224).

Metnin kurgu aşamasında metnin anlam ve yapı olarak bir bütünlük taşıması sağlanır. Kurgu aşamasında yazar metinde yapacağı alıntılar belirler. Bu alıntılar yazarın duygu ve düşüncelerini kanıtlaması ve desteklemesi açısından önemlidir. Ayrıca bu alıntılar ile metin metinlerarasılık özelliğini taşır. Yazarın yapacağı göndermeler ile metnin başka metinler ile olan ilişkisi sağlanmış olur.

Düşünceyi geliştirme yollarının belirlenmesi yazarın amacı ile doğrudan ilişkilidir. Yazar bir konuda bilgi vermek ve okuyucuya yeni bir şeyler öğretmek istiyorsa açıklayıcı anlatımı tercih eder. Yazarın amacı bir düşünceyi iki farklı açıdan ele alarak bunlardan birini savunmak ise tartışmacı anlatımı tercih etmesi gerekir. Yazarın amacı bir olay etrafında kişileri, zaman ve mekan unsurlarıyla birlikte bir kurgu gerçekleştirmek ise öyküleyici anlatımı tercih eder. Amaç öğrencilerin betimleme yapabilmesi için bir örnek sunmak ise betimleyici anlatım yolunu tercih ederek amacını gerçekleştirir.

Söylem Tasarımı

Söylem kavramı çoğu zaman metin kavramı yerine kullanılmaktadır. Bazen de sadece metin ve sadece söylem kavramının kullanıldığı görülmektedir. Oysa metin ve söylem aynı şey değildir.

Metin, bir bağlam içinde üreticisi tarafından belli bir niyet, kasıt ve düşünceyle iletişim amacı olarak ortaya konulan dil olarak tanımlanmakta ve bunun söylem olarak adlandırılması için dinleyen ya da okuyanın üreticinin aktarmaya çalıştığı anlam, mesaj ve metni yorumlaması gerekmektedir. Yani metnin söyleme dönüşmesi gerekmektedir. (Widdowson'dan aktaran Çakır, 2014, s. 12).

Söylem, 1. Söz; dilin sözlü ya da yazılı gerçekleşmesi, konuşan bireyin kullanımı. 2. Sözce; bir ya da birçok tümceden oluşan, başı ve sonu olan bildiri. 3. Tümce sınırlarını aşan, tümcelerin birbirine bağlanması açısından ele alınan sözce. (Vardar, 2002, s, 179).

Söylem kavramının farklı tanımlarını şu şekilde sıralayabiliriz.

- 1- Sözlü diyalog örnekleri
- 2- Sözlü ve yazılı dil kullanımı
- 3- Dil kullanımının içinde yer aldığı durumsal bağlam
- 4- Okur, yazar ve metin arasındaki karşılıklı etkileşim

5- Tür hakkında bilgi (örneğin; gazete söylemi, yazınsal söylem gibi). (Fairclough'tan aktaran Şenöz-Ayata, 2005).

Söylemin tanımı üzerinde bir uzlaşma bulunmamakla birlikte, iletişim değeri olan tek sözcükten kitaba değin uzanan oluşum ya da birimleri söylem olarak nitelemek yanlış olmaz. (Kocaman'dan aktaran Şenöz Ayata, 2005).

Söylem tasarımı metne şu özellikleri kazandırır:

- İçine sunulacağı durum bağlamının özellikleri,
- Metin alıcısının beklentileri,
- İletişimsel amaçlara uygun biçimde düzenlenmesi (Akbayır, 2007, s. 224)

Bir metni yazınsal kılan metindeki izleğin daha önceden hiç işlenmemiş olması değil, bu izleğin özgün, üreticisine has bir dille işlenmesidir. (Uçan, 2008, s. 57).

Söylem metnin okuyucuya ulaştıktan sonra okuyucunun metni anlamasına ve yorumlamasına bağlı olarak ortaya çıkar. Bu açıdan YTÖ alanında hazırlanacak metinlerdeki söylemlerin okuyucu tarafından anlaşılabilmesi ve yorumlanabilmesi için öncelikle yabancıların bu metni anlaması gerekmektedir. Metnin anlaşılmasının önündeki en büyük engel ise okuyucunun metinde yer alan kavramların ve ifadelerin anlamını bilmiyor oluşudur. Metinde yer alan kelimeleri zihninde anlamlandıramayan ve kavrayamayan yabancılar dolayısıyla da metni anlayamayacaklar ve metni yorumlayamayacaklardır. Dolayısıyla, metin oluşturma süreçlerinden biri olan söylem tasarımı gerçekleştirilirken yabancıların dil seviyesi göz önünde bulundurulması gereken önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kavram Ağını Kurma

Kavram ağı, düşüncelerin birbiriyle ilişkili olarak düzenlendikleri şemalardır. Kavramlar arasında ilişkisel olarak bağlantı kurmayı sağladıkları için düşüncelerin düzenlenmesinde önemlidir. “Kavram ağı kurulurken metindeki önermelerin birbiriyle uyumlu, tutarlı ve ortak bir konuya yönelik olmasına dikkat edilir. Sözgelimi, bir metinde özgünlükten bahsedilecekse “özgünlük” kavramını çağrıştıran, bütünleyen sözcükler, sözcük öbekleri birbiriyle aşama aşama bir kavram ağı oluşturur. Metnin içerik şemasının, alıcısının yorumlama sürecini güdüleyecek biçimde bir kavram ağı içermesi sağlanır” (Akbayır, 2007, s. 225).

Kavram ağı kurulurken yabancıların metni kolayca anlayıp yorum yapabilecekleri şekilde kavramların birbiriyle ilişkilendirilmesine dikkat edilmelidir. Kavram ağı kurma aşmasında kavram haritası oluşturulması kavramların bir bütün olarak görülmesini ve birbiriyle ilişkilendirilirken eksik kavram kalmamasını sağlayacaktır. YTÖ alanında kullanılacak metinlerde kavram ağı oluşumunda öğrencilerin kavramları bilmesi onların metni anlayıp yorumlamasını sağlaması bakımından önemlidir. Bu nedenle kavramların öğrenci tarafından bilinmediği durumlarda öğretmen kavramların anlamını öğrencilere belirtmelidir. Böylece, öğrencinin metni anlaması ve yorumlamasının yanında yetersizlik duygusu yaşamamasında önüne geçilecektir.

Dilsel Gösterenleri Seçme

Gösteren, gösterilenle birleşerek göstergeyi oluşturan ses ya da sesler bütünü; göstergenin özdeksel yönünü oluşturan sesler bütünü; göstergenin özdeksel yönünü oluşturan işitim imgesi. (Vardar, 2002, s. 106). Belirli bir kavrama gönderimi bulunan ve dilin ses yönüne ait olan öge (Hengirmen, 2009, s. 195). Göstergeyi oluşturan iki bileşenden biri; ses/harf kümesi, sözcük, simge, ad (İmer & Kocaman & Özsoy, 2013, s. 142). Dilsel gösterenler metni oluşturan harfler, sözcükler, simgelerdir. Metin bir gösterenler bütünüdür. Gösteren ve gösterilen birleşiminden gösterge meydana gelmektedir. Gösterenlerin seçimi metnin anlaşılır kılınması bakımından üzerinde titizlikle durulması gereken bir konudur.

Dilsel gösterenler seçilirken içerik şemasında belirginleşen kavramların ve bu tür kavramlar arasındaki ilişkilerin dilsel göstereni olan sözcüklerin seçimine yönelik çalışma yapılır. Uygun sözcük seçimi, içerik şemasında üretilen metinde olabildiğinde eksiksiz yansıtılmasında ve bu yolla içeriğin erişilir kılınmasında önemli rol oynar. Sözelimi, bilimsel metinlerde (açıklama, tartışma) eylemlere, sanatsal metinlerde (betimleme-öyküleme) sıfatlara ağırlık verme, dilsel gösterenlerin seçimiyle ilgilidir (Akbayır, 2007, s. 226).

Metnin anlaşılabilir kılınması için uygun göstergelerin seçimi okuyucunun metni anlamlandırmasını, yorumlamasını sağlayacaktır.

Dil öğretiminde sınıfa götürülen yazınsal metnin bir de dilsel ve anlamsal boyutu vardır. Öğrenci okuduğu metni değerlendirmeden önce metni anlamak zorundadır. Metni anlayabilmek için, metinde yer alan dil yapıları ve sözcükleri öğrenecek, metni değerlendirirken bu kalıpları ve sözcükleri kullanarak dilbilgisini de geliştirecektir (Erişek ve Yücel, 2002).

Okuyucunun metni anlayabilmesi için metin oluşturma aşamalarından, dilsel gösterenleri seçme aşamasında; mutlaka öğrencinin bildiği kelimelerin seçilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde öğrencilerin anlamını bilmediği kelimelerin çok fazla olması metni anlamada zorluk yaşamalarına neden olacaktır. Durukan (1999)'a göre, kitaptaki metin, diyalog ve dilbilgisi alıştırmaları temel söz varlığına göre yazılmalıdır. Çünkü temel söz varlığı insanın yaşantısında birinci derecede önem taşıyan sözcüklerden oluşur.

Bir kimsenin sözcük dağarcığında ister anadilinden isterse yabancı dilden olsun, çeşitli türden sözcük öbekleri bulunmaktadır. Bu öbekler, okuma sözcükleri, yazma sözcükleri, konuşma sözcükleri ve anlamları henüz bilinçte yerleşmemiş sözcükler olarak adlandırılabilir. Bir dili öğrenmek demek bu sözcük öbeklerini bağdaştırmak, sözcükleri gerektiği yerlerde gerektiği gibi kullanmak demektir. (Özünü, 1983).

Metni oluştururken dilsel gösterenleri seçme aşamasında dikkat edilmesi gereken hususlar:

1. Metnin öğrencilerin seviyesine uygun olması ve onlar tarafından anlaşılabilmesi için mutlaka seviyelerine uygun kelimeler seçilmelidir. Ancak, öğrencilerin yeni kelimelerle karşılaşarak kelime hazinelerini geliştirmeleri için anlamını bilmedikleri kelimelere de yer verilmelidir.

Bir metin ele alındığı zaman metindeki dil kullanımları, sözcük sayısı, tümce yapılarının karmaşık ya da basit olması ve kullanılan deyimler bakımından önem taşımaktadır. Yabancı dil öğretiminde kullanılan yazınsal metinlerde, bilinmeyen çok sayıda sözcük, çok karmaşık cümle yapıları ve çok sayıda deyim bulunmazsa metin daha çok ilgi çeker (Özünü, 1983).

2. Metinlerde kullanılacak dil bilgisi yapıları öğrencilerin hâkim olduğu yapılardan seçilmelidir. Çünkü; öğrencilerin bilmediği dil yapılarının kullanılması onların metni anlamlandırmasında güçlük yaşamasına neden olacaktır.
3. Dilsel gösterenler seçilirken bağdaşıklık ve tutarlılık ilkelerine dikkat edilmelidir. Metinde yer alacak kelimeler birbiriyle bağdaşık olmalıdır. Aynı zamanda metinde yer alan olay veya düşünce akışının birbiriyle tutarlılık göstermesine dikkat edilmelidir.

Metin Düzeyinden Dilsel Kodlamaya Geçiş

Metin düzeyinde dilsel kodlama, gösterenleri seçme evresiyle paralel olarak işlenir. İyi düzenlenmiş bir metinde dilsel kodlama biçimleri metne şu özellikleri kazandırır:

- 1- Metin bağlaşık kılınır.

2- Belirteç, önad, eylem gibi sözcük türleri ya da kip, çatı gibi yapısal özellikler metnin türünü belirginleştirir.

3- Bağlaşıklık düzenlemeleri, konu gelişimini gösterir. (Akbayır, 2007, s. 227).

Anlatının ucunu kaçırmamak, anlatının söylemin çizgisini izlemek, düşünceyi, öyküyü bir ön tasarıya, plana bir öngörüye bağlı olarak işleyip geliştirmek ve sonuçlandırmak, temel bir yön çizgisini gözden hiçbir zaman uzak tutmadan metni bir bağla bağlamak, göstergeleri anlaşılmazlıktan kurtarmak, sözcüklere açıklayıcı bir değer yüklemek, onları bir tekdeğerliliğe indirmek, böylelikle metin düzleminde sağlam bir zincirleme, bağ işlemi yerine getirmektir. (Aktulum, 2004, s. 121).

Metin düzeyinden dilsel kodlamaya geçiş aşamasında seçilen dilsel gösterenlerle birlikte metnin; bağlaşıklık, bağdaşıklık, tutarlılık, amaçlı, kabul edilebilir, yaşantısal, bilgisellik ve metinlerarasılık özelliklerine sahip olarak oluşturulması gerekmektedir.

Yazma

Yabancılar Türkçe öğretimi için oluşturulacak metinlerin son aşaması yazmadır. Bu aşamada bütün basamaklarda belirtilen kurallar etrafında oluşturulan metni yazımı gerçekleşir. Bu aşamada yapılması gerekenler şunlardır:

1. Metin oluşturma sürecinin önceki aşamalarındaki çalışmalara uygun olarak metnin yazımı gerçekleştirilir.
2. Metin yazımı gerçekleştirilirken noktalama işaretlerinin doğru kullanılmasına ve anlatım bozukluğu yapılmamasına dikkat edilir.
3. Metne, içeriğiyle ilişkili bir başlık belirlenir.

Yazılanları Denetleme

Yazılanları denetleme aşamasında şunlara dikkat edilir:

- 1- Metin baştan sona okunur.
- 2- Okuma esnasında cümlelerde anlatım bozukluğu olup olmadığı tespit edilir. Belirlenen anlatım bozuklukları düzeltilir.
- 3- Okuma esnasında yazım yanlışlığı veya noktalama işaretlerinde hata varsa düzeltilir. Metnin bağlaşıklık, tutarlılık vb. özelliklere sahip olup olmadığı tespit edilir.
- 4- Metinsellik ölçütleri kontrol edilir.

5- Metin oluşturma süreçlerine uyulup uyulmadığı kontrol edilir.

Tablo 8

Metin Oluşturma Sürecini Kontrol Formu

Metin Oluşturma Süreç Basamakları	Evet	Geliştirilmeli
1. Amaç Tespiti		
Amaç belirlenirken öğrencilerin ihtiyaçları göz önünde bulundurulmuş mu?		
Belirlenen amaç dil becerilerini geliştirecek nitelikte mi?		
2. Konuyu Seçme ve Sınıflandırma		
Belirlenen konu amaca uygun mu?		
Konu ğrencilerin seviyesine uygun mu?		
Konu metnin yer alacağı temaya veya bölüme uygun olarak belirlenmiş mi?		
3. İletiyi Belirleme		
Metnin iletisi açık ve anlaşılır mı?		
4. Düşünceleri Oluşturma		
Metin içerisinde yapılacak alıntılar belirlenmiş mi?		
Metinde düşünceyi geliştirme yöntemlerine (tanımlama, sayısal verilerden yararlanma, karşılaştırma, örneklendirme) yer verilmiş mi?		
Metnin anlatım biçimi (açıklayıcı, betimleyici, tartışmacı, ykleyici) amaca ve konuya uygun olarak belirlenmiş mi?		
Metinde yer alan düşünceler arasında geçiş sağlanmış mı?		
5. Söylem Tasarımı		
Metnin söylemi içine sunulacağı bağlama uygun mu?		
Söylem alıcının beklentilerine uygun mu?		
Söylem iletişimsel amaçlara uygun olarak belirlenmiş mi?		
6. Kavram Ağını Kurma		
Metindeki nermeler birbiriyle tutarlı ve uyumlu mu?		
Metinde yer alan kavramlar birbiriyle ilişkili mi?		
Metinde yer alan kavramlar belirlenen konuya yönelik mi?		
7. Dilsel Gösterenleri Seçme		
Dilsel gösterenler amaca uygun olarak belirlenmiş mi?		
Dilsel gösterenler ğrenci seviyesine uygun olarak seçilmiş mi?		
Dilsel gösterenler birbirine bağlaşıklık unsurlarıyla bağlanmış mı?		

	Dilsel gösterenler konuyla ilişkili mi?
8.	Metin Düzeyinden Dilsel Kodlamaya Geçiş
	Metinde metinsellik ölçütlerine uyulmuş mu?
	Metindeki kelimeler, cümleler ve paragraflar birbiriyle tutarlı ve ilişkili mi?
9.	Yazma
	Metne uygun bir başlık seçilmiş mi?
10.	Yazılanları Denetleme
	Metinde anlatım bozuklukları var mı?
	Yazım ve noktalama yönünden uygun mu?
	Metin oluşturulma süreçlerine uyulmuş mu?

Ana dil veya yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılacak metinlerin yazılanları denetleme aşamasında yukarıdaki form kullanılabilir.

BÖLÜM 4

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama teknikleri ve verilerin analizine değinilecektir.

Araştırmanın Modeli

Araştırma, yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılacak metinlerin oluşum süreçlerini belirlemeyi amaçladığı için tarama modeli kullanılacaktır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışır (Karasar, 2013, s.77).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanmış metinler oluşturmaktadır. Bu bağlamda örneklem olarak Yunus Emre Enstitüsü ve Gazi TÖMER tarafından yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanmış A1, A2, B1, B2, C1 seviyelerindeki birer metin oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanacak metinler için oluşum süreçleri belirlenecek ve var olan metinler bu süreçlerin uygulanıp uygulanmadığı ve yeterliliği yönünden sorgulanacaktır. “Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel

tarama denir.” (Karasar, 2013, s.183). Bu nedenle, verilerin toplanmasında belgesel tarama uygulanacaktır. Metin oluşturma süreçlerinin belirlenmesi için doküman incelemesi yapılarak süreçler belirlenecektir. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım & şimşek, 2013, s.217).

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında Gazi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan Yedi İlim Türkçe ders kitaplarının A1,A2,B1,B2,C1 seviyelerinden seçilen birer metin, metin oluşturma sürecine uygunluğu bakımından incelenmiştir.

BÖLÜM 5

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde; Gazi TÖMER ve Yabancılar İçin Türkçe kitapları ile Yunus Emre Enstitüsü ve Yedi İklim Türkçe kitapları hakkında bilgi verilmiştir. Örneklem olarak seçilen metinler, metin oluşturma süreçleri bakımından incelenmiş ve alt problemlere ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Gazi TÖMER ve Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitapları

Gazi Üniversitesi Türkçe Öğretim, Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÖMER) 22. 02. 1994 tarihinde faaliyetlerine başlamıştır.

Kuruluş Amaçları,

- 1- Yurt dışında ve yurt içinde Türkçe öğretmek, Türkiye’yi ve Türk kültürünü tanıtmak,
- 2- Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin yaptığı ikili anlaşmalar çerçevesinde kamu kurum ve kuruluşları ile ortak eğitim, araştırma, uygulama ve yayın faaliyetleri gerçekleştirmek,
- 3- MEB ve ilgili Bakanlıklar tarafından yurt içinde ve yurt dışında görevlendirilen öğretim elemanları ve öğretmenler için kurslar açmak,
- 4- Türkçeyi daha iyi şekilde öğretmeyi, Türkiye’yi ve Türk kültürünü en güzel şekilde tanıtmayı teşvik amacıyla yurt içi ve yurt dışındaki öğretim elemanlarına ve öğretmenlere ödüller vermek olarak sırlanabilir (Gazi TÖMER, 2018).

Gazi TÖMER tarafından YTÖ için, “Yabancılar İçin Türkçe” kitapları Avrupa Dil Dosyası kriterleri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Kitaplar A1, A2, B1, B2, C1 düzeylerindeki öğrencilere yönelik hazırlanmıştır. Ders kitaplarının yanında kitaplardaki dinleme metnlerinin yer aldığı cd de hazırlanmıştır. Ayrıca, A1-A2-B1 için öğretmen kılavuz

kitabı ile B2, C1 için öğretmen kılavuz kitapları da hazırlanmıştır. Bunlara ek olarak iki kitap şeklinde dil bilgisi kitapları da mevcuttur.

Kapadokya Yolu Metninin İncelenmesi

Kapadokya Yolu metni A1 seviyesi için hazırlanmış kitapta yer alan bir metindir. Metin, kitabın beşinci bölümü olan: Nasıl Giderim? Bölümünün dördüncü metni olarak yer almaktadır.

1. Amaç Tespiti Açısından İncelenmesi

Kapadokya Yolu metni anı türünde yazılmış bir metindir. Metnin amacı da öğrencileri bir anı örneği sunmaktır. Öğrencilerin metinde bahsedilen yolculuk anısından hareketle kendi anılarını da paylaşmalarını sağlayabilecek bir metindir.

2. Konuyu Seçme ve Sınırlandırma Açısından İncelenmesi

Metnin konusu, bir ailenin dört sene önce Kapadokya'ya giderken yolculuk boyunca yaşadıklarıdır. Konu seçimi ve sınırlandırma bakımından uygun bir metindir. Yazar, metinde yolculuk boyunca yaşananların dışında herhangi bir bilgiye yer vermemiştir.

3. İletiyi Belirleme Açısından İncelenmesi

Metnin letisi, öğrencilere bir yolculuk sırasında yaşananların nasıl anlatılacağını ve hangi bilgilere yer verilebileceğini aktarmaktır.

4. Düşünceleri Oluşturma ve Düzenleme Açısından İncelenmesi

Metindeki olayların belirli bir sıra takip edilerek aktarıldığını görmekteyiz. Metin ailenin yolculuğa çıkması ile başlamakta ve sırasıyla yolda yaşananlar anlatılarak en sonunda Kapadokya'ya varmaları ile son bulmaktadır. Metinde yer alan, “Ben haritaya baktım ve ona ara sıra “Şimdi sağa dönüyoruz.” “Kavşaktan sola dön” ifadeleri metnin bütünlüğünü bozmaktadır. Bu ifadelerin yerine yol boyunca görülen güzelliklerin anlatımına veya mola verilen yerde gerçekleşebilecek bir alışveriş diyaloguna yer verilebilirdi.

5. Söylem Tasarımı Bakımından İncelenmesi

Metnin söylem tasarımı belirlenirken YTÖ alanında kullanılacak bir metin olduğunu göz önünde bulundurmak gerekir. Metni yazarı dört yıl önce yapılan bir yolculukla ilgili anılarını anlattığı metinde gördüklerini anlatarak yabancılara bir yolculuk sırasında yaşananların nasıl anlatılacağı konusunda bir örnek sunmak istemiştir.

6. Kavram Ağını Kurma Bakımından İncelenmesi

Metin yolculuk kavramı üzerine kurulmuş bir metindir. Metinde yer alan kavramların çoğu yolculuk kavramıyla ilişkilidir. Ancak, metinde yer alan kavramlardan “sağa dön”, “sola dön”, “Şimdi kavşaktan sola dönüyoruz gibi ifadeler metnin anlam bütünlüğünü bozmaktadır.

7. Dilsel Gösterenleri Seçme Bakımından İncelenmesi

Kapadokya Yolu metni dilsel gösterenlerin seçimi bakımından incelendiğinde metnin yer aldığı “Nasıl Giderim?” bölümüne uygun olarak Kapadokya’ya yapılan bir yolculuğun ele aldığı metindir. Metnin dilsel gösterenlerinden “kavşaktan sola dön”, “şimdi sağa dönüyoruz” gibi dilsel gösterenler yerine bir yolculuk sırasında yaşanabilecek alışveriş diyaloguna yer verilebilirdi. Kitabın Avrupa Birliği Ortak Başvuru Metni baz alınarak oluşturulduğu göz önünde bulundurulduğunda A1 seviyesi için belirlenen, “Sadece birkaç basit dilbilgisel yapıyı ve öğrenilmiş tümce kalıplarını sınırlı kontrol eder” ifadesine bağlı olarak oluşturulduğu görülmektedir. Metinde kullanılan fiillerin görülen geçmiş zaman (-dı, -di, -du, -tı, -ti, -tu, -tü) ile çekimlendiği görülmektedir. Kullanılan kelimeler bakımından incelendiğinde yan ve mecaz anlamlara yer verilmediği bütün kelimelerin gerçek anlamıyla kullanıldığı görülmektedir. Bu durumda yine Avrupa Birliği Ortak Başvuru Metninde yer alan, “Sıradan ve gündelik deyişlerle somut gereksinimleri karşılamayı hedefleyen son derece yalın ifadeleri anlayabilir ve kullanabilir” ifadesinde geçen durumla ilgilidir.

8. Metin Düzeyinden Dilsel Kodlamaya Geçişin İncelenmesi

Metin düzeyinden dilsel kodlamaya geçiş aşaması bakımından incelendiğinde metnin bağlaşık kılındığı görülmektedir. Metinde kullanılan bağlaçların, sıfatların ve adıların kullanılmasıyla anlamlı ve tutarlı bir metin oluşturulmuştur. Cümle uzunlukları bakımından incelendiğinde A1 seviyesindeki öğrencilerin düzeyine uygun olarak cümlelerin çok uzun olmadığı görülmektedir.

9. Yazma Bakımından İncelenmesi

Metin yazma bakımından incelendiğinde metin oluşturma sürecine uygun olarak bütün aşamaların gerçekleştirildiği ve uygulandığı görülmektedir. Dilsel gösterenleri seçme aşamasında ise daha seçici ve konuyla ilgili ifadelere yer verilebilirdi.

10. Yazılanları Denetleme Bakımından İncelenmesi

Metin incelendiğinde yazım ve noktalama yanlışlıklarının olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla metnin yazım ve noktalama bakımından incelendiği görülmektedir.

Sudaki Resimler Metninin İncelenmesi

Sudaki resimler metni A2 seviyesindeki öğrenciler için hazırlanmış kitapta yer almaktadır. Metin kitabın ikinci bölümü olan: Bu benim dünyam, bölümünde yer almaktadır. Bölümün dördüncü metnidir.

1. Amaç Tespiti Açısından İncelenmesi

Metnin amacı, yabancı öğrencilere geleneksel Türk el sanatlarından biri olan ebru sanatını tanıtmaktır. Ayrıca metnin yazma bölümünde yer alan ve 3 fotoğrafta tiyatro sahnesi, balık tutan insanlar, fotoğraf çeken bir kişinin verildiği etkinlikte öğrencilerden verilen kelimelerden hareketle bir cümle oluşturmaları beklenmektedir. Buradan da sanat içerikli bir metnin seçilmesindeki amacın öğrencilerin sanat ve spor hakkında konuşarak konuşma ve yazma becerilerini geliştirmelerinin beklendiğini söyleyebiliriz. Konuşma bölümünde yer alan “dağcılık” üzerine gerçekleştirilen bir konuşma diyalogunun sınıfta canlandırılmasının beklenmesi ise yine öğrencilerin iletişim kurma becerilerinin metin vasıtasıyla geliştirilmeye çalışıldığını göstermektedir.

2. Konuyu Seçme ve Sınırlandırma Açısından İncelenmesi

Metnin konusu; yazarın babasının arkadaşını ziyarete gitmesi ve orada babasının arkadaşının ona bir ebru çalışması yaparak nasıl yapıldığını göstermesidir. Metnin konusu, yabancılara Türk kültüründen bir sanatın öğretilmesi bakımından önemlidir. Ayrıca, ebru sanatının nasıl yapıldığını anlatması bakımından da ilgi çekici bir konudur. Bu konu etrafında öğrenciler de kendi ülkelerine ait sanatlardan örnek verebilir ve nasıl yapıldığını anlatabilir.

3. İletiyi Belirleme Açısından İncelenmesi

Metnin iletisi, ebru sanatı nasıl yapıldığı hakkında öğrencilere bilgi vermektir. Metinde yer alan ve hikâyeleştirilerek anlatılan ebru çalışmasının yapılış aşamaları bu iletiyi desteklemektedir.

4. Düşünceleri Oluşturma ve Düzenleme Açısından İncelenmesi

Yazar direkt olarak ebru sanatı hakkında bilgi vermek yerine bu sanatın yapılışını bir hikâye içerisine yerleştirilerek anlatmayı tercih etmiştir. Olaylar birbirini takip etmiştir. Ebru çalışmasının nasıl yapıldığını aşama aşama bu hikâyenin içerisinde anlatmıştır.

5. Söylem Tasarımı Bakımından İncelenmesi

Metin söylem tasarımı bakımından incelendiğinde; içine sunulacağı durum bağlamının özellikleri, metin alıcısının beklentileri, iletişimsel amaçlara uygun biçimde düzenlenmesinin göz önünde bulundurulduğu görülmektedir. “Bu Benim Dünyam” bölümünde yer alan bir metin olan “Sudaki Resimler” metni bizim dünyamızdan bir sanat dalını yabancılara tanıtmayı amaçlamıştır. Bağlam açısından incelendiğinde yabancılardan hem Türk kültürünü tanımasına hem de kendi kültürlerinde yer alan sanatlardan örnekler verebilmelerine uygun bir metin olduğu söylenebilir. Metinde yer alan diyaloglar metnin alıcısının beklentisi olan iletişim becerilerinin geliştirilmesini sağlayacak niteliktedir.

6. Kavram Ağını Kurma Bakımından İncelenmesi

Metnin kurgusu incelendiğinde, yazarın ebru sanatının nasıl yapıldığıyla ilgili bilgileri bir diyalog metninin içine yerleştirerek verdiğini görüyoruz. Metin, “Erol Amca, babamın yakın arkadaşı. Pazar günü Erol Amcalara misafirliğe gittik” ifadesiyle başlıyor. Bu bölümden sonra yazar, ebru sanatının nasıl yapıldığını söylemeden önce bir geçiş ifadesi koyuyor. “Evin salonundaki resimler çok dikkatimi çekti. Bunlar diğer resimler gibi farklıydı (ebru sanatının farklı olduğunu vurguluyor) Erol Amca’ya sordum:

-Bu resimleri nasıl yapıyorsun?

Erol Amca: “Benimle gel evlat! dedi ve birlikte atölyesine gittik.

Bundan sonraki bölümde ilk önce kullanılan malzemeler ve daha sonra aşama aşama ebru sanatının yapılışı açıklayıcı bir anlatımla anlatılıyor. Son olarak da bu sanatın adının ebru olduğu belirtilerek metin tamamlanıyor.

Metinde öyküleyici ve açıklayıcı anlatımın bir arada kullanıldığını görüyoruz. Ebru sanatı hakkında direkt olarak didaktik bilgi vermek yerine bu bilgilerin bir diyalog şeklinde açıklanması sıkıcılığı önlemiş.

7. Dilsel Gösterenleri Seçme Bakımından İncelenmesi

Metin düzeyinden dilsel kodlamaya geçiş bakımından incelendiğinde, metnin bağlaşıklık özelliklerine sahip olduğu görülmektedir. Metinde yer alan ifadeler birbiriyle uyumlu ve tutarlıdır. Metnin A2 seviyesindeki öğrenciler için hazırlandığı göz önünde

bulundurulduğunda metinde öğrencilerin anlamakta zorluk çekecekleri kelimelerin olmadığı görülmektedir. Metinde yer alan fiillerin çekiminin birbiriyle uyumlu olduğu görülmektedir.

8. Metin Düzeyinden Dilsel Kodlamaya Geçişin İncelenmesi

Metin düzeyinden dilsel kodlamaya geçiş bakımından metnin; amaç, konuyu seçme ve sınıflandırma, iletiyi belirleme, düşünceleri oluşturma, söylem tasarımı, kavram ağını kurma, dilsel gösterenlerin seçimi bakımından birbiriyle uyumlu olduğu ve metnin bu aşamalar bakımından yeterli olduğu görülmektedir.

9. Yazma Bakımından İncelenmesi

Yazma bakımından incelendiğinde metnin A2 seviyesindeki öğrencilerin seviyesine göre bir uzunluğa sahip olduğunu görmekteyiz. Metinde yer alan cümleler kısa ve anlaşılması kolaydır. Metinde yer alan kelimeler, cümleler ve paragraflar birbiriyle tutarlı ve anlamlıdır.

10. Yazılanları Denetleme Bakımından İncelenmesi

Metinde herhangi bir yazım yanlışına ve imla hatasına rastlanmamıştır. Bu durum metnin yazıldıktan sonra denetlendiğini göstermektedir.

Batıl İnanç Metninin İncelenmesi

Batıl inanç metni B1 seviyesindeki öğrenciler için hazırlanmış kitapta yer almaktadır. Kitabın ikinci bölümü olan: Görüldüğü gibi değil, bölümünün dördüncü metnidir.

1. Amaç Tespiti Açısından İncelenmesi

Metnin amacı, farklı toplumlara özgü olan veya evrensel düzeydeki batıl inançlar hakkında öğrencileri düşündürmek ve bu konuda onların kendi toplumlarına ait batıl inançları paylaşarak iletişim becerilerini geliştirmektir. Metin altı anlama soruları incelendiğinde:

- 1- En bilindik batıl inançlar hangileridir?
- 2- 13 sayısı neden uğursuz kabul edilir?
- 3- Toplumlara özgü batıl inanca örnek veriniz.
- 4- Batıl inançlar günlük yaşamı nasıl etkiler?
- 5- Uğurlu sayılan batıl inançlar hangileridir?

Sorularının yer aldığı görülmektedir. Metnin amacının evrensel düzeyde batıl inançlar konusunda yukarıda yer alan soruların cevaplanmasında yazma becerilerinin geliştirilmesinin sağlanması olduğu görülmektedir. Yine konuşma bölümünde yer alan kapıya at nalı çakan baba ile çocuğunun konuşmasının sınıfta canlandırılmasının beklenmesi yine metnin konuşma becerisinin geliştirilmesini amaçladığını göstermektedir.

2. Konuyu Seçme ve Sınırlandırma Açısından İncelenmesi

Batıl inanç konusu hem toplumsal hem de evrensel olması bakımından önemli bir konudur. Hemen hemen her toplumun kendi kültürüne özgü batıl inançları vardır. Dolayısıyla, yabancı öğrencilerin kendi kültürlerindeki batıl inançlara örnek verebileceği ve bunları paylaşabileceği bir konu olması bakımından uygun bir konudur. Metinde 13 sayısının neden uğursuz sayıldığı üzerine anlatılan bir hikâye yer almaktadır. Ayrıca, Afrika'nın bazı ülkelerinde “albenizm” hastalığı olanların büyücü olarak kabul edildiği bilgisine yer verilmiştir.

3. İletiyi Belirleme Açısından İncelenmesi

Metin, her yabancı öğrencinin kendi kültüründen batıl inançlara örnek verebileceği bir konu üzerine kurgulandığı için iletişimi de her kültürün benzer veya farklı özellikleri olduğudur. Metin

altı anlama sorularından, “Toplumlara özgü batıl inançlara örnek veriniz” ifadesi de metnin iletisine yönelik bir sorudur.

4. Düşünceleri Oluşturma ve Düzenleme Açısından İncelenmesi

Metinde yer alan düşünceler belirli bir sıra halinde sistematik olarak anlatılmıştır. Bu sıralama şu şekildedir:

- 1- Batıl inancın açıklanması
- 2- Batıl inançlara örnekler verilmesi
- 3- 13 sayısının neden uğursuz sayıldığının anlatılması
- 4- Afrika’daki bazı ülkelerde “albenizm” hastalarının büyücü kabul edilmesi

Yukarıdaki sıralama incelendiğinde konunun bir plan dâhilinde ele alındığını söyleyebiliriz. Metin, düşüncelerin oluşturulması ve düzenleme açısından uygun bir metindir.

5. Söylem Tasarımı Bakımından İncelenmesi

Metnin söylem tasarımı incelendiğinde yazarın bu metin aracılığıyla öğrencilerin dikkatini, batıl inançlar konusunda toplumlar arasındaki farklılıklara ve ortaklıklara çekme düşüncesinin olduğunu söyleyebiliriz. Yazar, “*Günümüzde birçok toplum, batıl inançlara sahiptir*” sözüyle her toplumda batıl inançlar olduğu konusuna değinerek öğrencilerin kendi toplumlarına ait batıl inançları düşünmesini sağlamaya çalışmıştır. “13 sayısının uğursuzluğu, kara kedi görünce saç çekme, merdiven altından geçme” gibi örneklerle de yabancıların kendi kültürlerinde bunlardan hangileri olduğunu düşünmelerini sağlamıştır. 13 sayısının neden uğursuz sayıldığıyla ilgili İskandinav mitolojisindeki hikâyeye yer vererek düşüncesini somutlaştırmıştır. Yazarın, farklı toplumlardaki farklı batıl inançlara örnekler (İskandinav, Afrika’nın bazı ülkeleri) vermesi metnin kullanılacağı bağlam düşünüldüğünde öğrencilerin dikkatini kültürel unsurlar arasındaki farklılıklara çekmek istediğini göstermektedir. Yazarın, uğurlu ve uğursuz sayılan batıl inançlara örnekler vermesi ise bir karşılaştırma olanağı sağlamıştır.

6. Kavram Ağını Kurma Bakımından İncelenmesi

Batıl inanç metni kavram ağının kurulması bakımından incelendiğinde, alıntıdan yararlanıldığını, örneklendirmelerin yapıldığını, karşılaştırmalara yer verildiğini, tanımlama yapıldığını söyleyebiliriz. Metinde açıklayıcı bir anlatım kullanılmıştır.

Metnin giriş bölümünde, batıl inancın ne olduğu tanımlanmaktadır. Daha sonra uğursuz sayılan batıl inançlara, “13 sayısının uğursuzluğu, kara kedi görünce saç çekme, merdiven altından geçme” örnekleri verilmiştir. Uğurlu sayılan batıl inançlara, “dört yapraklı yonca, at nalı, nazar boncuğu” örnekleri verilmiştir. 13 sayısının uğursuz sayılma hikâyesine geçiş yapılmıştır. Daha sonra da, Afrika’nın bazı ülkelerinde “albenizm” hastalığı taşıyan çocukların büyücü sayıldıkları bilgisine yer verilmiştir.

Metinde yer alan kavramlar tutarlı bir bütünlük göstermektedir. Bütün kavramlar batıl inançlarla alakalı kavramlardır.

7. Dilsel Gösterenleri Seçme Bakımından İncelenmesi

Batıl inanç metni dilsel gösterenleri seçme bakımından incelendiğinde Avrupa Birliği Ortak Başvuru Metninde yer alan B1 seviyesindeki kriterlerden, “Bildik ve ilgi alanına giren konular üzerine yalın ve tutarlı bir söylem üretebilir. Bir olayı, bir deneyimi ya da bir düşü anlatabilir, bir beklentiyi betimleyebilir ve bir projeye veya bir düşünceye ilişkin gerekçeler ya da açıklamaları kısaca dile getirebilir” ifadesine bağlı olarak dilsel gösterenlerin seçildiği görülmektedir. Metinde yer alan fiillerin çekimleri ise basit ve birleşik zamanlı olarak gerçekleştirilmiştir. Basit fiillerin tamamının geniş zamanda (-ar, -er, -ır, -ir, -ur, -ür) çekimlendiği görülmektedir. Birleşik çekimli fiiller ise duyulan geçmiş zamanın hikâyesi şeklinde çekimlenmiştir.

8. Metin Düzeyinden Dilsel Kodlamaya Geçişin İncelenmesi

Metin düzeyinden dilsel kodlamaya geçiş bakımından incelendiğinde metnin bağlaşıklık unsurlarına sahip olduğu görülmektedir. Metinde yer alan bağlaçlar, sıfatlar ve diğer gösterenler anlaşılabilir niteliktedir. Metinde yer alan cümleler incelendiğinde B1 seviyesindeki her öğrencinin anlayabileceği gösterenlerden oluşturulduğu görülmektedir.

9. Yazma Bakımından İncelenmesi

Metin yazma bakımından incelendiğinde metnin, metinsellik ölçütlerini yerine getirdiği görülmektedir. Metinde anlatım bozukluğu bulunmamaktadır. Metinde yer alan kavramlar ve durumlar birbiriyle anlamlı ve tutarlıdır. Metin bağlaşıklık özellikleri taşımaktadır.

10. Yazılanları Denetleme Bakımından İncelenmesi

Metin incelendiğinde; anlatım bozukluklarının olmaması, yazım ve imla hatalarının olmaması ve metinsellik ölçütlerini taşıması bakımından yeterli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla metnin yazıldıktan sonra kontrol edildiği söylenebilir.

Bilime Adanmış Bir Ömür Metninin İncelenmesi

Bilime adanmış bir ömür metni B2 seviyesindeki öğrenciler için hazırlanmış bir metindir. Metin, “Bilimden Dünyamıza” bölümünde birinci metin olarak yer almaktadır.

1. Amaç Tespiti Açısından İncelenmesi

Bilime adanmış bir ömür metninin amacı Cahit Arf'ın biyografisi üzerinden öğrencilere biyografi örneği ile tanıştırmak onların da kendi ülkelerindeki bilim insanları hakkında konuşma ve yazma becerilerini geliştirmektir.

Metnin anlama bölümünde yer alan cevabı metnin içerisinde yer alan sorulara öğrencilerin yazılı cevap vermelerinin beklenmesi metin aracılığıyla yazma becerilerinin geliştirilmeye çalışıldığını göstermektedir.

Her kültürün içinde bilimsel ve sanatsal çalışmalarıyla ön plana çıkan kişiler vardır. Metinde Cahit Arf gibi bir bilim adamının hayatına yer verilmesi bu konu hakkında her yabancı bir fikri olduğu ve dolayısıyla da konuşma ve yazma çalışmalarını kolaylıkla yapabilecekleri amacını göstermektedir. Metnin konuşma bölümünde yer alan:

- A- Bildiğiniz bir bilim insanını arkadaşlarınıza anlatınız.
- B- Sizin için çok para kazanmak mı, yoksa insanlara hizmet etmek mi önemlidir? Tartışınız. (Metinle alakalı)
- C- Ülkenizde paraların üzerinde kimlerin fotoğrafları var? Bu kişileri sınıfınıza tanıttınız. (Cahit Arf'ın resminin 10 TL'nin arkasında olması metinle alakalı)

Yukarıdaki sorular her yabancı öğrencinin duygu ve düşüncelerini paylaşabileceği sorular. Bu soruların tamamı metinle alakalı sorular. Dolayısıyla yabancıların kendilerini rahatça ifade edebilecekleri evrensel bir konu olan bilim ve bilim adamı konusuyla onların iletişim becerilerinin geliştirilmeye çalışıldığını söyleyebiliriz.

2. Konuyu Seçme ve Sınırlandırma Açısından İncelenmesi

Metnin konusu Türk bilim adamı, Cahit Arf'ın hayat hikâyesidir. Bu konu etrafında metinde Cahit Arf'ın hayatı ve başarıları ele alınmıştır. Konuyu seçme ve sınıflandırma açısından başarılı bir metindir. Konu her yabancı için ilginç bir konudur. Her yabancı öğrencinin kendi ülkesindeki veya tanıdığı, bildiği bilim adamları hakkında düşüncelerini paylaşabileceği bir

konudur. Konu ele alınırken gereksiz ayrıntılara girilmemiş ve seçilen konudan uzaklaşmamıştır.

3. İletiyi Belirleme Açısından İncelenmesi

Metnin iletisi, metnin son bölümünde yer alan, “Bilgiyi ve onun ürünü olan teknolojiyi üretmeyen toplumlar, bağımsızlıklarını ve dolayısıyla mutluluklarını yitirirler.” İfadesidir. Bu metinle bilimsel çalışma yapmanın her ülke için çok önemli olduğunu vurgulamaktadır.

4. Düşünceleri Oluşturma ve Düzenleme Açısından İncelenmesi

Metinde düşüncelerin oluşturulması ve düzenlenmesi belirli bir plan dahilinde gerçekleştirilmiş. Biyografi türünde yazılmış metinde düşüncelerin oluşturulması ve düzenlenmesi şu şekildedir.

- 1- Cahit Arf'ın dış görünüşünün betimlenmesi
- 2- Doğumu ve eğitim hayatı hakkında bilgi verilmesi
- 3- Kazandığı başarılar
- 4- Hakkında yazılanlar
- 5- Ülkesine hizmet etmek için gelen teklifleri geri çevirmesi

5. Söylem Tasarımı Bakımından İncelenmesi

Bilime adanmış bir ömür metninin oluşturulduğu ve kullanılacağı bağlam düşünüldüğünde, söylem tasarımının Türk bir bilim adamının hayat hikâyesinden hareketle öğrencilerin de kendi ülkelerindeki bilim adamları hakkında düşünmelerini sağlamak üzerine kurulduğunu görmekteyiz. Metinde biyografik bir söylem kullanılarak öğrencilere bir biyografinin nasıl yazılacağı ve hangi bilgilere yer verilmesi gerektiği örnek olarak sunulmaya çalışılmıştır.

6. Kavram Ağını Kurma Bakımından İncelenmesi

Bilime adanmış bir ömür metni kavram ağını kurma bakımından incelendiğinde; betimlemelere yer verildiğini, sayısal verilerden yararlanıldığını, örneklemeler yapıldığını, alıntıya yer verildiğini görmekteyiz.

Metnin giriş bölümünde yer alan iki paragrafta Cahit Arf'ın fiziksel betimlemesine yer verildiğini görmekteyiz:

Kalın çerçeveli bir gözlüğün ardından bakan yumuk gözler. O gözlerin altında yorgunluk belirtisi halkalar. Geriye taranmış her teli bembeyaz olmuş saçlar, geniş bir alın. hafif bir gülümsemeyle kıvrılmış ince dudaklar. Tertemiz tıraşlı bir yüz...

İnce bir boyun, bu düşünceyle kafa sıska denilebilecek bir bedeni birleştirmiş gibi duruyor. Özenle bağlanmış kravat, düğmeleri iliklenmiş ceket ile son derece uyumlu. Bakışları ve giyimi ile kendinden emin bir adam...

Giriş bölümündeki bu kısmın sonrasında yer alan paragrafta, “Kim bu adam?” sorusuyla öğrencilerin merak duymaları sağlanmış.

Gelişme bölümünde Cahit Arf'ın hayat hikâyesine yer verilmiş bu bölümde, doğum ve ölüm bilgisine, öğrenim hayatıyla ilgili bilgilere ve kazandığı başarılarla yer verilirken düşünceyi geliştirme yollarından sayısal verilerden yararlanma ve örnekleme yapılmasından yararlanılmış. Sonuç bölümünde ise idealistliğinden bahsedilirken kendisine ait şu sözle metin tamamlanmış:

“Bilgi ve onun uzun olan teknolojiyi üretmeyen toplumlar, bağımsızlıklarını ve dolayısıyla mutluluklarını yitirirler.”

7. Dilsel Gösterenleri Seçme Bakımından İncelenmesi

Metnin dilsel gösterenlerinin seçimi incelendiğinde B2 seviyesindeki öğrenciler için hazırlanmış bir metin olduğu düşünüldüğünde uygun bir metin olduğu belirlenmiştir. Metin uzunluk olarak ve kelime seçimi bakımından seviyeye uygun hazırlanmıştır. B2 seviyesindeki öğrencilerin rahatlıkla anlayabileceği bir metindir. Metnin bütününde geniş zamanlı bir anlatım kullanılmıştır. Kendini değerlendirme ölçeğinin okuma bölümünde yer alan, “Üslup farklılıklarını da ayırt ederek uzun ve karmaşık, somut ya da edebi metinleri okuyabilir, ilgi alanımla alakalı olmasalar bile herhangi bir uzmanlık alanına giren makale ve uzun teknik bilgileri anlayabilirim” ifadesine bağlı olarak oluşturulmuş bir metindir.

8. Metin Düzeyinden Dilsel Kodlamaya Geçişin İncelenmesi

Metin düzeyinden dilsel kodlamaya geçi açısından metin incelendiğinde, birbirini izleyen cümlelerin hepsinde konu aynıdır. Her cümlede Cahit Arf'ın hayatına, başarılarına yönelik

değişik bilgiler verilmiştir. Metindeki cümleler ya da öbekler boyunca konunun metinde eşgönderimli öğeler yoluyla sürekli kılınması sağlanmıştır.

Kim bu adam? Aslında hepimizin belki de her gün resmini gördüğü ancak dikkat etmediği bir yüz. 10 TL'nin üzerinde fotoğrafı olan ünlü Türk matematikçisi adı: Cahit Arf. Türkiye'nin yetiştirdiği en büyük bilim insanlarından biri 1910'da Selanik'te doğar, 1997'de İstanbul'da ölür 87 yıllık ömrüne birbirinden büyük başarılar sığdırır.

Yukarıda metinden alınan bölümde olduğu gibi metnin tamamında yer alan cümleler Cahit Arf ile ilgilidir. Ancak, her cümlede onun için değişik açılardan bilgiler verilmiştir.

9. Yazma Bakımından İncelenmesi

Metin yazma bakımından incelendiğinde metinde yer alan ifadelerin B2 seviyesindeki öğrencilerin anlayabileceği nitelikte olduğu görülmektedir. Metinde yer alan cümleler A1, A2 ve B1 seviyesine göre daha uzundur.

10. Yazılanları Denetleme Bakımından İncelenmesi

Metinde anlatım bozukluklarının olmaması, yazım ve imla hatalarının bulunmadığı göz önünde bulundurulduğunda metnin yazımının denetlendiği görülmektedir. Metinde anlatım bozukluğu bulunmamaktadır.

İnsanlığın Sınavı Metninin İncelenmesi

İnsanlığın sınavı metni C1 seviyesindeki öğrenciler için hazırlanmış bir metindir. Metin, Kim Haklı? Bölümünde yer alan ikinci metindir.

1. Amaç Tespiti Açısından İncelenmesi

İnsanlığın sınavı metninin amacı; Oktay Akbal'ın, Önce Ekmekler Bozuldu hikâyesinden hareketle evrensel bir sorun olan savaşlar ve insanlığın yozlaşması üzerinde düşündürmektir. Bu amaçla, insanlığın savaşla, kötü düşüncelerle ve çirkin duygularla olan mücadelesinden hareketle öğrencilerin düşüncelerini ve duygularını paylaşımlarını sağlamaya çalışan bir metin olduğunu söyleyebiliriz. Metnin konuşma bölümünde yer verilen konusu doğanın ve çevrenin zarar görmesi olan diyalogla ilgili farklı düşünceleri arkadaşlarınızla paylaşınız ifadesi öğrencilerin metin aracılığıyla konuşma becerilerinin geliştirilmeye çalışıldığını göstermektedir.

2. Konuyu Seçme ve Sınırlandırma Açısından İncelenmesi

Metin konu olarak insanlığın sınavını ele almaktadır. Bu konu daha çok savaşla ve insanların doğaya ve birbirlerine karşı duyarsızlaşması ele alınarak sınırlandırılmıştır.

3. İletiyi Belirleme Açısından İncelenmesi

Metnin iletisi insanların artık doğaya ve birbirlerine yabancılaşmasıdır. Günümüzde her şeyle birlikte insanların da bozulması ve savaşlarla, hırsla ve öfkeyle davrandıkları anlatılmıştır. Bu kadar kötü şeye rağmen dünyanın yeniden değişeceği ve umudun tükenmemesi gerektiği metnin iletisini oluşturmaktadır.

4. Düşünceleri Oluşturma ve Düzenleme Açısından İncelenmesi

İnsanlığın sınavı metni, düşünlerin oluşturulması ve düzenlenmesi açısından uygun bir metindir. Eski zamanlarda günümüze doğru insanlığın geçirdiği değişim ele alınmıştır. Metinde düşüncelerin düzenlenmesi ve sıralanması şu şekilde gerçekleşmiştir.

- 1- İnsanlığın her şeye sahip olmaya çalışma hırsının açıklanması.
- 2- Oktay Akbal'ın “Önce Ekmekler Bozuldu” hikâyesine gönderim yapılması.
- 3- Hikâyeden ölümlere yer verilerek insanlığın geçirdiği değişim ve savaşın zararlarının ele alınması.

- 4- Yine, “Önce Ekmekler Bozuldu” hikâyesinden alınan bir bölümle insanlığın yeniden düzeleceği umudunun vurgulanması.

5. Söylem Tasarımı Bakımından İncelenmesi

Metnin söylem tasarımı zamansal karşılaştırmalar ve betimlemeler üzerine kuruludur. Yazar insanlığın önceki zamanlardaki durumu ile şimdiki durumunu değerlendirerek okuyucuya da kendi kafasında bir değerlendirme yapma imkanı sunmuştur. Her ülkeden insanın yaşadığı savaşlar ve insanlığın bozulması üzerine kurulan söylem ile yabancıların da kendilerini bu konularda ifade etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Yazar söylemini ve düşüncelerini kanıtlamak için alıntılara başvurmuştur.

6. Kavram Ağını Kurma Bakımından İncelenmesi

İnsanlığın sınavı metni kavram ağı kurma bakımından incelendiğinde; karşılaştırmalardan yararlandığını, alıntılara yer verildiğini, örneklere yer verildiğini söyleyebiliriz.

Metin baştan sona kadar bir bütünlük arz etmektedir. Metinde yer alan dokuz paragraf incelendiğinde her paragrafın kendi içinde ve birbiriyle tutarlı ve bağlantılı olduğunu söyleyebiliriz. Paragraflar arası bağlantılar genellikle sorularla sağlanmıştır. Bir paragrafın sonunda yer alan soruya diğer paragrafta cevap verilerek metin bütünlüğünün sağlandığını görmekteyiz. Metinde Oktay Akbal’ın, “Önce Ekmekler Bozuldu” hikâyesinden yapılan alıntılarla yazar düşüncesini desteklemiştir.

Metnin giriş bölümünde yazar, geçmişle günümüzü kıyaslayarak değişen çok bir şeyin olmadığını ancak daha da kötüye gittiğini yaptığı şu karşılaştırma ile açıklamış:

İçinde yaşadığımız dünya ne savaşlar, ne barışlar, ne padişahlar, ne hayatlar gördü. İnsanlar fark etmese de dünya değişiyor. Bu değişime insanlar, hayatlar yani her şey dahil. İlk insanları düşünsenize, insanlığın ilk çağlarında sadece yabani hayvanlara ve açlığa karşı verilen hayatta kalma mücadelesi vardı. Bir de günümüze bakın, insan yine açık kalmamanın peşinde. Fakat işin içine başka durumlar da girmeye başladı: Hırs, yalan, öfke kibir... Peki insan ne zaman bu hale geldi? Ne zaman insan olduğunu unutup bu ölümlü dünyaya sahip olmaya çalıştı, hırslarının kurbanı oldu?

Yukarıdaki paragrafın son bölümünde yer alan soru ile yazar bir sonraki paragraf ile bağlantı kurmuştur. Böylece diğer paragrafla bir anlam bütünlüğü sağlamıştır:

Türk Edebiyatının önemli hikâyelerinden Oktay Akbal, İkinci Dünya Savaşı dönemlerini anlattığı Önce Ekmekler Bozuldu adlı hikâyesinde, aslında bu durumun sebebinin bulmuş gibi görünüyor. Bakın ünlü hikâyeci bu durum için neler söylemiş:

Bu kısımdan sonra hikâyeden beş paragraflık bir alıntı yapıldığını görüyoruz. Alıntı yapılan bölüm de yine metnin tamamı ile konu ve anlam bakımından tutarlıdır. Metnin paragraflar arası geçiş son bölümde de yine soru ile sağlanmaktadır.

Bu dünya ne zamana kadar böyle gidecek? Değişen dünya, değişen insanlık bir kere daha değişip, her şeyin yerini güzellikler, iyilikler alacak mı? Oktay Akbal buna inanıyor. Bakın ne diyor:

Yazar bir önceki bölümde sorduğu sorularla okuyucunun kafasında da soru işaretleri oluşmasını ve okuyucunun bu konu üzerinde düşünmesini sağlıyor. Metnin mesajını ise son bölümde hikâyeden yaptığı bir alıntı ile vererek metni sonlandırıyor.

Şu dünya bir kere daha değişecek... Belki eski halini alamaz, ama zararı yok gidenler gitti, gelenler gelsin, insanlar gülmeyi, ağlamayı yeniden öğrensin... Bizler, yarı barış, yarı savaş insanları umutlarımızı kaybetmedik. Dünyanın iyi bir dünya olabileceğine, insanın mavi gökyüzünü, denizi ağaçları seyretmek ve mutluluğu yaşadığı anlara kavuşacağına inanıyoruz. Her şey etmekle başladı, ekmekle bitecek.

7. Dilsel Gösterenleri Seçme Bakımından İncelenmesi

Metnin C1 seviyesindeki öğrenciler için hazırlanıldığı düşünüldüğünde bu seviyedeki öğrencilerin rahatlıkla anlayabileceği bir metindir. Dilsel gösterenlerin Avrupa Birliği Ortak Başvuru Metnine uygun olarak C1 seviyesindeki öğrenciler için belirlenen, “Uzun ve zorlu metinlerden oluşan geniş bir basamağı anlayabilir ve örtük anlamları kavrayabilir. Sözcüklerini uzun uzadıya aramak zorunda olmaksızın doğal ve akıcı bir biçimde kendini ifade edebilir. Toplumsal, mesleki ya da akademik yaşamı içinde dilini esnek ve etkin bir biçimde kullanabilir” yeterliliğine uygun olarak seçildiği görülmektedir. Metinde edebi metin olan Oktay Akbal’ın, “Önce Ekmekler Bozuldu” metninden yapılan alıntılarda soyut kavramlara ve mecazlara yer verildiği görülmektedir.

8. Metin Düzeyinden Dilsel Kodlamaya Geçişin İncelenmesi

Metin dilsel kodlama açısından incelendiğinde soyut kavramlara ve betimlere çok sık başvurulduğu görülmektedir. Metinde yer alan fillerin basit, türemiş ve birleşik zamanlı olarak çekimlendiği görülmektedir. Metinde yer alan gösterenler bir bütünlük taşımakta ve tamamı “savaş” ve “insanlığın bozulması” oldularını çağrıştırmaktadır.

9. Yazma Bakımından İncelenmesi

Metin yazma bakımından incelendiğinde bağlaşıklık özelliklerini taşıdığı görülmektedir. Sıfatlar, isimler ve zamirler birbiriyle uyumlu ve tutarlıdır. Alıntılar yapılırken konuyla ilgili olmasına dikkat edilmiştir.

10. Yazılanları Denetleme Bakımından İncelenmesi

Metinde yapılan alıntılar ve cümleler birbiriyle bağlantılıdır. Metinde anlatım bozukluğu, yazım ve noktalama yanlışlığı bulunmamaktadır. Metin, metin oluşturma süreçleri bakımından incelendiğinde her aşamanın titizlikle uygulandığı görülmektedir.

Yunus Emre Enstitüsü ve Yedi İklim Türkçe Kitapları

Yunus Emre Vakfı; Türkiye’yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye’nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini arttırıp dostluğunu geliştirmek amacıyla 05.05.2007 tarihli ve 5653 sayılı kanunla kurulmuş bir kamu vakfıdır (Yunus Emre Enstitüsü, 2018).

Yunus Emre Enstitüsü vakfa bağlı bir kuruluş olarak yurt dışında kurduğu merkezlerde yabancılara Türkçe öğretimi faaliyetlerinin yanı sıra Türk kültürünü ve sanatını tanıtmayı ve bilimsel çalışmalar yürütmeyi amaçlamaktadır.

Yunus Emre Enstitüsü 2009 yılında faaliyetlerine başlamasından bu yana kadar 50’den fazla kültür merkezi açarak yurt dışında Türkçenin öğretimi ile Türk kültür ve sanatını tanıtmaya faaliyetlerini başarı ile devam ettirmektedir.

Yunus Emre Enstitüsü yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla, “Yedi İklim Türkçe” kitaplarını hazırlamıştır. Yedi İklim Türkçe kitapları Avrupa Dil Dosyasında yer alan kriterler çerçevesinde hazırlanmıştır. Kitaplar; A1, A2, B1, B2, C1, C2 seviyeleri için hazırlanmıştır. Her seviye için; ders kitabı, çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitapları oluşturulmuştur.

Öğrencim Ali Metninin İncelenmesi

Öğrencim Ali metni Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Ders Kitabı’nın A1 seviyesinde, “Meslekleri Tanıyalım” ünitesinde yer alan bir metin.

1. Amaç Tespiti Açısından İncelenmesi

Metnin amacı, öğretmenin öğrencisinde yaptığı gözlemler sonucu yaptığı betimlemeler ve onunla gerçekleştirdiği diyalog ile yabancı öğrencilerin iletişim becerilerinin geliştirilmesi için bir örnek sunmak.

2. Konuyu Seçme ve Sınırlandırma Açısından İncelenmesi

Metnin konusu öğretmenin, Ali adındaki öğrenciyi gözlemlemesi ve onun arkadaşlarıyla oynamamasının nedenini merak ederek ona sorular sormasıdır. Metnin konusu her yabancıların kendinden bir şey bulabileceği özlem duygusudur.

3. İletiyi Belirleme Açısından İncelenmesi

Metnin letisi özllem duygusunun insanlara hissettirdikleridir.

4. Düşünceleri Oluşturma ve Düzenleme Açısından İncelenmesi

Metinde düşüncelerin oluşturulması ve düzenlemesi şu şekildedir:

- 1- Öğretmenin, öğrencisi Ali'yi fiziksel özellikleriyle betimlemesi,
- 2- Ali'nin başarı durumu hakkında bilgi vermesi,
- 3- Ali ile ilgili gözlemlerini anlatması,
- 4- Ali'yi teneffüste yalnız başına otururken görmesi ve onunla konuşmak istemesi,
- 5- Konuştuktan sonra babasını özlediğini öğrenmesi,
- 6- Babasının yurt dışında çalıştığını öğrenmesi ve bayrama gelemeyeceğini öğrenmesi

Metin düşüncelerin oluşturulması ve düzenlenmesi açısından başarılı bir metindir. Ali hakkında bilgi verilmesi ve sonrasında gözlemlerden yararlanarak Ali'nin durumunun okuyucuya yansıtılması ve sonrasında Ali'nin içinde bulunduğu durum hakkında bilgi verilmesi aşama aşama gelişen olaylardır. Metinde yer alan her bir cümle birbiriyle bağlantılıdır.

5. Söylem Tasarımı Bakımından İncelenmesi

Metin, duygusal bir söylem üzerine kuruludur. Metnin başından sonuna kadar yazar Ali'nin içine kapanıklığının ve arkadaşlarıyla oynamamasının nedeni hakkında merak duygusunu uyandıracak bilgilere yer verirken bu durumun nedeni hakkında metnin en sonunda bilgi vermiştir.

Öğrencimin adı Ali. O, zayıf, çelimsiz bir çocuk. Kendisinden büyük bir okul çantası taşıyor. Sınıfta pencere kenarında oturuyor. Ali'nin dersleri ne iyi ne kötü. Derslere çok katılmıyor ama ödevlerini yapıyor. Ali'yi teneffüslerde takip ediyorum, arkadaşlarıyla pek oynamıyor. Bahçede çimenlerin üstüne oturuyor, arkadaşlarını seyrediyor. Ali'nin her günü bu şekilde geçiyor.

Metnin ilk bölümünde yer alan Ali'nin zayıf ve çelimsiz olması, Ali hakkında yapılan bu betimleme Ali'nin yardıma muhtaç ve fakir bir ailenin çocuğu oldu izlenimini veriyor. Ali kendisinden büyük bir çanta taşıyarak okula geliyor yani Ali okumak istiyor ve hep sınıfta

pencerenin kenarında oturması ile Ali'nin yalnız kalmayı tercih ettiği ve içine kapanık olduğu izlenimi uyandırıyor. Ali'nin derslerinin ne iyi ne kötü olduğu bilgisi ile derslere çok katılmadığı bilgisinin verilmesi diğer bilgilerle birleştirildiğinde Ali'nin bir sorunu olduğu sonucunu ortaya çıkartıyor ve bu sorunun nedeni hakkında okuyucuda merak uyandırıyor. Öğretmen Ali ile ilgili gözlemlerinde arkadaşları ile oynamadığı ve sadece arkadaşlarını izlemekle yetindiği bilgisini vererek gerçekten bir sorunu olduğu bilgisine her gün yaptığı gözlemlerin sonucunda ulaşıyor.

Bir gün teneffüste okulun bahçesinde dolaşıyorum. Ali'yi gördüm. Yalnız başına oturuyor. Onunla konuşmak istedim. Yanına gittim.

Öğretmen okulun bahçesinde dolaşırken Ali'nin yalnız olduğunu görerek onunla konuşmak istiyor. Ali'nin durumu hakkında bilgi almak için ona sorular sormak istiyor.

- Merhaba Ali, nasılsın?

- Teşekkür ederim öğretmenim, iyiyim.

Öğretmen Ali'ye direkt olarak, “Bir derdin mi var? Seni günlerdir gözlemliyorum arkadaşlarınla oynamıyorsun” demiyor. İlk önce nasıl olduğunu sorarak konuya giriş yapıyor.

- Niçin arkadaşlarınla oyun oynamıyorsun?

- Canım istemiyor öğretmenim.

- Niçin?

Öğretmeni, Ali'den iyiyim cevabını aldıktan sonra artık merakını gidermek için arkadaşlarıyla oynamama sebebini soruyor. Ali sorununu paylaşmak istemiyor ve canının istememesini bahane olarak gösteriyor. Öğretmeni bir sorun olduğunu bildiği için, “Niçin?” sorusunu tekrarlayarak sorunun nedenini öğrenmekte ısrar ediyor.

- Babamı özledim.

Ali'nin verdiği cevapla artık sorunun metnin başından beri ortaya konan düğüm çözülüyor. Ali babasından uzakta ve babasını özlediği için içine kapanık ve yalnız kalmayı tercih ediyor.

- Baban nerede?

- İstanbul'da, çalışıyor. Ramazan bayramı geliyor. Annem, babama telefon etti. Ona, "Bayramda gelecek misin?" dedi. Babam, "Fabrikada çok iş var, bayrama belki gelmem." dedi.

Ali'nin başını okşadım. "Haydi, arkadaşlarıyla oyna. Bayrama daha çok var." dedim.

Ali'nin babası İstanbul'da işçi olarak çalıştığı için bayrama gelememe ihtimali var ve Ali bayramı babası olmadan geçireceği ihtimaliyle endişeli ve üzgün. Öğretmen, Ali'nin başını okşuyor ve bayrama daha çok var ifadesiyle de onu teselli etmek istiyor.

6. Kavram Ağını Kurma Bakımından İncelenmesi

Metin özlem kavramı üzerine kurulmuştur. Metindeki kelime, cümle ve paragraflar anlam olarak ele alındığında ortaya özlem kavramı ve özlem duygusunun Ali'nin davranışlarına yansımaları ele alınıyor. Diyaloglar ile gerçekleşen karşılıklı konuşma sonrasında öğretmenin Ali'nin sorununun babasının bayrama gelemeyecek olmasını öğrenmesi ve onu teselli etmeye çalışmasıyla son buluyor.

7. Dilsel Gösterenleri Seçme Bakımından İncelenmesi

Öğrencim Ali metninin A1 seviyesi için hazırlandığı düşünüldüğünde metnin A1 seviyesindeki öğrencilerin anlayabileceği kelimelerden oluştuğu görülmektedir. Öğrencilerden beklenen ve kendini değerlendirme ölçeğinde yer alan, "Yaşadığım yeri ve tanıdığım insanları betimlemek için basit kalıpları ve tümceleri kullanabilirim" ifadesine bağlı olarak dilsel gösterenlerin belirlendiği görülmektedir. Metinde yer alan, "O, zayıf, çelimsiz bir çocuk. Kendisinden büyük bir okul çantası taşıyor. Sınıfta pencere kenarında oturuyor. Ali'nin dersleri ne iyi ne kötü. Derslere çok katılmıyor ama ödevlerini yapıyor. Ali'yi teneffüslerde takip ediyorum, arkadaşlarıyla pek oynamıyor. Bahçede çimenlerin üstüne oturuyor, arkadaşlarını seyrediyor. Ali'nin her günü bu şekilde geçiyor" ifadeleriyle öğretmen tarafından Ali'nin özelliklerinin betimlendiği ve dilsel gösterenlerin seçildiği görülmektedir.

8. Metin Düzeyinden Dilsel Kodlamaya Geçişin İncelenmesi

Metin düzeyinden dilsel kodlamaya geçiş aşamasında metin aracılığıyla öğretilmesi beklenen dilbilgisi yapısı olarak "isim tamlamalarının" belirlendiği görülmektedir. Metinde yer alan, "Öğrencimin adı Ali", "Okulun bahçesinde dolaşıyorum", "Bahçede çimenlerin üzerine

oturuyor”, “Ali’nin dersleri ne iyi ne kötü”, “Ali’nin başını okşuyorum” ifadelerinin isim tamlamaları ile öğrencinin metin içerisinde karşılaşmasını sağlamak için oluşturulduğu görülmektedir.

9. Yazma Bakımından İncelenmesi

Metin yazma bakımından incelendiğinde A1 seviyesindeki öğrenciler için hazırlandığından cümlelerin ve metnin kısa bir şekilde oluşturulduğu görülmektedir. Metnin, metin oluşturma süreçleri göz önünde bulundurularak oluşturulduğu tespit edilmiştir.

10. Yazılanları Denetleme Bakımından İncelenmesi

Metinde anlatım bozukluğunun olmaması, yazım ve noktalama hatalarının yer almaması nedeniyle yazılanların denetlendiği görülmektedir.

Çanakkale’ye Yolculuk Metninin İncelenmesi

Çanakkale’ye Yolculuk metni Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Ders Kitabının A2 seviyesinde yer alan bir metin. Metin, “Her Yer Tarih” ünitesinde yer almaktadır.

1. Amaç Tespiti Açısından İncelenmesi

Metin sosyal ortamlarda öğrencilerin iletişim kurma becerilerinin geliştirilmesini amaçlamaktadır. Muavin, Hatice Hanım ve Emin Bey arasında geçen diyaloglar sayesinde yabancı öğrencilere yolculuk esnasında nasıl iletişim kurmalarını gerektiğini gösteren bir metindir.

2. Konuyu Seçme ve Sınırlandırma Açısından İncelenmesi

Metnin konusu Çanakkale’ye yolculuk yapan bir çiftin muavinle ve kendi aralarında gerçekleştirdikleri konuşmalardır. Bu diyaloglarda, Hatice Hanım’ın yolculuğun uzamasının nedenini öğrenmeye çalışması, ne zaman mola verileceğini merak etmesi ve eşiyle fotoğraf makinesi üzerine yaptıkları konuşmalar yer almaktadır.

3. İletiyi Belirleme Açısından İncelenmesi

Metin yabancı öğrencilere yolculuk sırasında gerçekleşebilecek bir diyalog örneği göstermektedir. Bu diyalog vasıtasıyla da öğrencilerin iletişim kurma becerilerini geliştirmeyi hedeflemektedir.

4. Düşünceleri Oluşturma ve Düzenleme Açısından İncelenmesi

Metin düşüncelerin oluşturulması ve düzenlenmesi açısından incelendiğinde birbiriyle tutarlı ve ilişkili ifadelerin bir arada kullanıldığı görülmektedir. Yolcu ile muavin arasındaki soru cevaplar vasıtasıyla cümleler ve düşünceler arasında ilişki kurulmuştur.

5. Söylem Tasarımı Bakımından İncelenmesi

Metnin söylem tasarımı incelendiğinde; içine sunulacağı durum bağlamının özellikleri, metin alıcısının beklentileri, iletişimsel amaçlara uygun biçimde düzenlendiği görülmektedir. Yazarın oluşturduğu söylem yapısı her yabancıların karşılaşılabileceği ve iletişimsel ihtiyacı olan yolcu ve görevli arasında gerçekleşen diyalog üzerine kuruludur.

6. Kavram Ağını Kurma Bakımından İncelenmesi

Metnin kavram ağı “yolculuk” kavramı üzerine kurulmuştur. Metnin kavram ağı bir bütün olarak incelendiğinde; “muavin”, “fotoğraf makinesi”, “güzergah”, “mola” kavramlarının metinde yer alması ile kavram ağının oluşturulduğu görülmektedir.

7. Dilsel Gösterenleri Seçme Bakımından İncelenmesi

Metin dilsel gösterenleri seçme bakımından incelendiğinde, A2 seviyesindeki öğrencilerin kolaylıkla anlayabileceği gösterenlerin seçildiği görülmektedir. Kelimeler temel anlamıyla kullanılmıştır. Yan ve mecaz anlamlara yer verilmemiştir. Avrupa Birliği Ortak Başvuru Metninde yer alan, “Bildik ve alışlagelen konular üzerinde yalnızca yalın ve dolaysız bilgi alışverişini gerektiren basit ve bildik etkinlikler çerçevesinde iletişim kurabilir” becerisine bağlı olarak oluşturulmuş bir metindir.

8. Metin Düzeyinden Dilsel Kodlamaya Geçişin İncelenmesi

Metin düzeyinden dilsel kodlamaya geçişte bağlaşıklık unsurlarından yararlanıldığı, metnin tutarlı olduğu, neden-sonuç ilişkisi çerçevesinde metnin oluşturulduğu görülmektedir.

9. Yazma Bakımından İncelenmesi

Metnin yazımında, metin oluşturma aşamalarına uyulduğu görülmüştür. Metin; amaç, konu ve diğer unsurlar bakımından yeterlidir.

10. Yazılanları Denetleme Bakımından İncelenmesi

Metnin yazıldıktan sonra denetlendiğini metin oluşturma süreçlerine uyulmasından anlamaktayız. Metinde; yazım ve noktalama hatasının, anlatım bozukluğunun olmamasının sonucunda metnin denetlendiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Babam ve Oğlum Metninin İncelenmesi

Babam ve oğlum metni Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe B1 seviyesi için hazırlanmış bir metindir. Metin, “Zevkler ve Renler Tartışılmaz” ünitesinde yer almaktadır.

1. Amaç Tespiti Açısından İncelenmesi

Metnin oluşturuluş amacı, Babam ve Oğlum filminden hareketle yabancı öğrencilerin hem sinema üzerine hem de kendi ülkelerindeki filmler üzerine konuşmalarını ve düşüncelerini paylaşmalarını sağlamaktır. Metnin konuşalım bölümünde yer alan etkinlik soruları metnin amacını ortaya koymaktadır. Öğrencilerin konuşma becerilerinin geliştirmesine yönelik hazırlanmış sorular şunlardır:

- 1- Yılda kaç kez sinemaya gidersiniz?
- 2- Hangi tür filmlerden hoşlanırsınız?
- 3- Ülkenizdeki ünlü film yönetmenleri kimlerdir?
- 4- Şimdiye kadar, hangi film sizi etkiledi? Niçin?

Öğretmen kılavuz kitabında metnin okuma kazanımları olarak belirlenen:

- 1) Öyküde verilmek istenen ana iletiyi anlar.
- 2) Öyküdeki olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkilerini anlar.
- 3) Öyküdeki kişilerin temel özelliklerini anlar .

İfadelerinden hareketle metnin okuma becerisini geliştirmeye yönelik olarak hazırlandığı görülmektedir.

Ayrıca, metne yönelik yazalım etkinliğinde yer alan: “Hoşunuza giden bir filmin özetini yazınız? Çalışması ile öğrencilerin yazma becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Böylece metnin; okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin tamamını geliştirmeye yönelik olarak hazırlandığını söyleyebiliriz.

2. Konuyu Seçme ve Sınırlandırma Açısından İncelenmesi

Metnin konusu, Babam ve Oğlum filminin özetidir. Filmin kahramanı, Sadık’ın babasıyla okuyacağı okul konusunda yaşadığı fikir çatışmaları ve başka şehre gidip gazetecilik okuması, eşini 1980 darbesi sırasında doğum yaparken kaybetmesi ve kendi hastalığını öğrendikten

sonra oğlu Deniz'i babasına emanet ederek vefat etmesi metnin konusunu oluşturmaktadır. Metnin konusu, Babam ve Oğlum filminin özeti ile sınırlandırılmıştır.

3. İletiyi Belirleme Açısından İncelenmesi

Metnin iletisi pişmanlık duygusu ve insandaki yansımalarıdır. Yazar bir filmde hareketle öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeyi hedeflemektedir.

4. Düşünceleri Oluşturma ve Düzenleme Açısından İncelenmesi

Metin, Babam ve Oğlum filminin özetidir. Düşüncelerin oluşturulmasında ve kurgulanmasında filme sadık kalındığı görülmektedir. Gereksiz ayrıntılara girilmeden film ana hatlarıyla özetlenmiştir.

5. Söylem Tasarımı Bakımından İncelenmesi

Metnin söylemi kullanılacağı bağlam ve amaç düşünüldüğünde öğrencilerin iletişim kurma becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak belirlendiği görülmektedir. Buradaki amaç bir filmde hareketle öğrencilerin en çok sevdiği film hakkında konuşmaları ve yazmalarını sağlamaktır.

6. Kavram Ağını Kurma Bakımından İncelenmesi

Metin kavram ağını kurma bakımından incelendiğinde, metinde filmin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine yer verildiği görülmektedir. Kavram ağı okuyucunun film hakkında bilmesi gereken bilgiler üzerine kuruludur. Öğrenci metni okuduğunda filmdeki kişiler, olay ve filmin konusu hakkında bilgi edinebilecektir.

7. Dilsel Gösterenleri Seçme Bakımından İncelenmesi

Metin dilsel gösterenlerin seçilmesi konusunda başarılıdır. Metin B1 seviyesindeki öğrencilerin anlamakta zorluk çekmeyecekleri dilsel gösterenler seçilerek oluşturulmuştur. Anlamı bilinmeyen kelimelerin öğretmen tarafından açıklanması da öğrencinin kelime hazinesini geliştirmeye yönelik olarak öğretmen kılavuz kitabında öğretmenden beklenen bir görevdir.

8. Metin Düzeyinden Dilsel Kodlamaya Geçişin İncelenmesi

Metin bağlaşıklık unsurlarıyla bağlanarak oluşturulmuştur. Bölümler arasında bir kopukluk bulunmamaktadır. Metin plana uygun olarak hazırlanmış ve dilsel kodlamaları gerçekleşmiştir.

9. Yazma Bakımından İncelenmesi

Metinde yazım ve noktalama hatası bulunmamaktadır. Metne filmin adı başlık olarak verilmiştir.

10. Yazılanları Denetleme Bakımından İncelenmesi

Metnin yazıldıktan sonra denetlendiğini metin oluşturma süreçlerine uyulmasından anlamaktayız. Metinde; yazım ve noktalama hatasının, anlatım bozukluğunun olmamasının sonucunda metnin denetlendiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Komşuluk Metninin İncelenmesi

Komşuluk metni B2 seviyesindeki öğrencilere yönelik hazırlanmış bir metindir. Metin, “Değerlerimiz” ünitesinde yer almaktadır.

1. Amaç Tespiti Açısından İncelenmesi

Komşuluk metninin amacı, Türk kültüründe önemli bir yeri olan komşuluk ilişkileri ve komşu hakları konusunda yabancı öğrencilere bilgi vermektir. Bunula beraber, metin içinde komşuluğun önemini anlatan atasözlerimize yer verilmesi dil ile birlikte kültürün de öğretilmeye çalışıldığını göstermektedir.

2. Konuyu Seçme ve Sınırlandırma Açısından İncelenmesi

Metnin konusu, Türk kültüründe yer alan komşuluk ilişkileri ve komşuluk haklarıdır. Eskiden var olan komşuluk ilişkileri ile günümüzdeki komşuluk anlayışı kıyaslanmaktadır. Komşuların birbiri üzerindeki hakları ve eskiden var olan mahalle kültüründe komşuluğun yeri ve önemi, bazen akrabadan bile önemli görüldüğünü ele alınmaktadır.

3. İletiyi Belirleme Açısından İncelenmesi

Metnin iletisi, günümüzde komşuluk ilişkilerinin artık yok olmaya başlamasıdır. Metinde eskiden yaşanan komşuluk ilişkileri açıklanarak günümüzle kıyaslama yapılmış ve artık eskisi gibi komşuluk ilişkisinin kalmadığı vurgulanmıştır.

4. Düşünceleri Oluşturma ve Düzenleme Açısından İncelenmesi

Metinde düşünceler, atasözleriyle desteklenmiş, karşılaştırmalardan yararlanılmış, alıntılardan yararlanılmıştır.

Giriş bölümünde yazar, “Günümüz komşuluk ilişkisi ile geçmişi karşılaştırdığımız zaman çok büyük farklar görürüz. Günümüzde komşuluk giderek yok olmakta, aynı mahallede, aynı apartmanda oturan insanlar yabancı gibi yaşamaktadırlar” ifadesiyle bir karşılaştırma yaparak metne başlamıştır. Bu girişin ardından yazar hemen atasözlerinden örnekler vermiş ve giriş bölümündeki ifadesini desteklemiştir. Eski insanların komşuya ve komşuluğa verdiği değeri şu sözlerle daha da iyi anlıyoruz:” Ev alma komşu al.” “Komşu komşunun külüne muhtaçtır.” “Komşuda pişer bize de düşer.” “Hayır söyle komşuna hayır çıksın karşına.” “*Komşu hakkı*

tanrı hakkıdır” böylece yazar giriş bölümdeki bu ifadelerle metnin konusu hakkında bilgi vermiş ve hemen düşüncesini desteklemeye çalışmıştır.

Gelişme bölümünde yazar, komşuluk ilişkilerinin yok olmasının nedenini kentleşmeye ve modernleşmeye bağlamıştır. Mahalle kültürünün yok olmasına bağlı olarak komşuluk ilişkilerinin de yok olduğunu belirtmiştir. Yazar, devamında misafire verilen öneme geçmiş ve kıyaslama yapmaya devam etmiştir bu bölümde de düşüncelerini yine atasözleri ile desteklediği görülmektedir. “O dönemlerde teknoloji aletleri yok denecek kadar azdı. Yiyecek, giyecek ve eşya azdı. Misafire çok önem verilirdi. “Misafir on rızıkla gelir, birini yer dokuzunu bırakır.” denirdi. “Misafirin geldiği eve bereket gelir.” anlayışı vardı insanlarda. Bütün bu zor şartlara rağmen eskiden insan ilişkileri daha sıcaktı.”

5. Söylem Tasarımı Bakımından İncelenmesi

Metin söylem tasarımı bakımından incelendiğinde, B2 seviyesindeki öğrenciler için belirlenen “Geniş bir konu dizisi içinde kendini açık ve ayrıntılı bir biçimde dile getirebilir, güncel bir konuya ilişkin görüş bildirebilir ve farklı olasılıkların avantaj ve sakıncalarını sergileyebilir” ifadesine uygun olduğu görülmektedir. Yazar, metinde güncel bir konu olan komşuluk konusunu zamansal bir karşılaştırma ile ele alarak okuyucunun dil becerilerini geliştirmeyi hedeflemiştir. Metnin kullanılacağı bağlam ve öğrencilerin iletişimsel ihtiyaçları göz önünde bulundurulmuştur.

6. Kavram Ağını Kurma Bakımından İncelenmesi

Metinde ele alınan ana kavram “komşuluk” kavramıdır. Bu kavram etrafında geçmişteki komşuluk ilişkileri ile günümüzdeki komşuluk ilişkileri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Geçmişteki komşuluk ilişkisi ile günümüzdeki komşuluk ilişkisi; teknoloji, kentsel yaşam, nüfus, mimari, insan ilişkileri kavramlarıyla ilişkili olarak ele alınmıştır.

7. Dilsel Gösterenleri Seçme Bakımından İncelenmesi

Metin dilsel gösterenleri seçme bakımından incelendiğinde B2 seviyesindeki öğrencilerin anlayabileceği gösterenlerin seçildiği görülmektedir. Metinde yer alan, “Ev alma komşu al” “Komşu komşunun külüne muhtaçtır” “Komşuda pişer bize de düşer” “Hayır söyle komşuna hayır çıksın karşına” “Komşu hakkı tanrı hakkıdır”, “Misafir on rızıkla gelir, birini yer

dokuzunu bırakır” atasözleriyle kültürümüzdeki komşuluk geleneği ve komşuluk ilişkileri konusundaki düşünceler desteklenmiştir.

8. Metin Düzeyinden Dilsel Kodlamaya Geçişin İncelenmesi

Metin düzeyinden dilsel kodlamaya geçiş bakımından metnin bağlaşık ve tutarlı bir metin olduğu görülmektedir. Dilsel kodlama yapılırken fillerin geçmiş zaman (-dı, -di, -du, -dü -tı, -ti, -tu, tü) ve duyulan geçmiş zamanın hikâyesi ile çekimlendiği görülmektedir.

9. Yazma Bakımından İncelenmesi

Metin yazma bakımından incelendiğinde metinde yer alan cümlelerin çok uzun olmadığı görülmektedir. Metnin B2 seviyesindeki öğrencilerin okuyup anlayabilecekleri uzunlukta olduğu görülmektedir.

10. Yazılanları Denetleme Bakımından İncelenmesi

Metinde yer alan kelimelerin, cümlelerin ve paragrafların birbiriyle ilgili ve tutarlı olduğu görülmektedir. Komşuluk metninde yer alan atasözlerin yerinde ve doğru kullanımı ifadelerin birbiriyle bağlantılarının sağlandığı görülmektedir.

Tutsaklık mı? Koruma mı? Metninin İncelenmesi

Tutsaklık mı? Koruma mı? Metni C1 seviyesindeki öğrenciler için hazırlanmış; Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı'nın “Canlılar Alemi” ünitesinde yer alan bir metindir.

1. Amaç Tespiti Açısından İncelenmesi

Metnin oluşturulma amacı, küresel düzeyde bir sorun olan hayvanların yaşam alanlarının yok edilmesi konusuna dikkat çekerek bu konuda yapılan tartışmalara öğrencilerin fikirleriyle katkı sağlamasıdır. Metin altı sorularda yer alan: “Birinci görüşte aşağıdakilerin hangileri savunulmaktadır? İkinci görüşte aşağıdakilerden hangisi savunulmaktadır? İfadeleriyle öğrencilerin Türkçe kıyaslama yapma becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Başka bir çalışmada ise öğrencilerinin yazma becerilerinin geliştirilmesine yönelik: “Bana göre, hayvanat bahçesi hayvanlar için gereklidir çünkü...”, “Bana göre hayvanat bahçesi hayvanlara zarar vermektedir çünkü...” ile başlayan ifadelerle öğrencilerden belli bir görüşü yazarak savunmaları beklenmektedir. Böylece öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmeleri hedeflenmektedir.

Metnin okuma becerisini geliştirmeye yönelik kazanımları öğretmen kılavuz kitabında şu şekilde belirtilmiştir:

1. Görüşler, bakış açıları ve bunlar arasındaki bağlantıların tartışıldığı karmaşık rapor, analiz ve yorumları anlayabilir.
2. Metinde öne sürülen tezleri belirler.
3. Metinde tartışılan tezlerden ulaşılmak istenen sonucu belirler.
4. Metinde verilen bilgi ve verilerle desteklenmek istenen görüşü anlar.

Okuma becerisinin geliştirilmesine yönelik olarak bu metinle öğrencilerin okuduğu tartışmacı bir metinde tartışmadaki farklı düşünceleri nedenleri ve sonuçlarıyla anlaması beklenmektedir. Metin aracılığıyla okuma becerisinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

2. Konuyu Seçme ve Sınırlandırma Açısından İncelenmesi

Tutsaklık mı? Koruma mı? Metnin konusu; hayvanat bahçelerinin varlığı konusunda iki farklı görüş açısından ele alınmasıdır. Birinci görüşe göre; hayvanat bahçeleri her ne kadar hayvanların beslenme ve barınma ihtiyacını karşılıyorsa da onların özgürlüklerini elinden

almaktadırlar. İkinci görüşe göre ise; hayvanat bahçeleri nesli tükenmek üzere olan hayvanları koruma altına alarak korumaktadır. Bu nedenle de hayvanat bahçelerinin varlığı gereklidir. Metnin konusunu, bu iki görüşün olumlu ve olumsuz yönlerinin ortaya konması oluşturmaktadır.

3. İletiyi Belirleme Açısından İncelenmesi

Metnin letisi, hayvanat bahçesi ve koruma merkezlerine karşı olanların iddialarının tersine nesli tükenmek üzere olan ve doğal yaşam alanları insanlar tarafından tahrip edilen hayvanların neslinin devam edebilmesi için bu merkezlerin varlığının bir gereklilik olduğudur. Yazar, metin boyunca bu iletiyi destekleyecek örneklerle ve düşüncelerle okuyucuyu da bu ileti yönünde ikna etmeye çalışmıştır. Bunu yaparken de kendi savunduğu görüşün karşısında yer alan düşünceleri çürütmeye çalışmıştır.

4. Düşünceleri Oluşturma ve Düzenleme Açısından İncelenmesi

Metnin kurgusu incelendiğinde; metnin beş paragraftan oluştuğu, örneklerden yararlanıldığı ve tartışmacı bir anlatımın ile metnin oluşturulduğunu söyleyebiliriz.

Metnin giriş paragrafında; doğada karşılaşılan hayvanlar ile hayvanat bahçesinde karşılaşılan hayvanların bir karşılaştırılması yapılmıştır. Bu bölümde yazarın henüz tartışma konusuna giriş yapmadığını sadece bir durum değerlendirmesinde bulunduğunu söyleyebiliriz.

Hayvanlarla kendi yuvalarında, vahşi bölgelerde veya doğal yaşam alanlarında karşılaşmak, bizde hayranlıkla karışık bir ürperti uyandırır. Hayvanat bahçelerindeki hayvanlar da ilginçlikleriyle, güzellikleriyle büyüleyici olabilir. Hayvanat bahçesine gittiğimizde antilopların kudretine, maymunların oyunculuklarına ve fillerin asaletine hayran kalırız.

Sonraki bölümde yazar: “Hayvanat bahçeleri ile ilgili olarak yıllardan beri tartışılan iki görüş var” metnin gelişme bölümüne başlamıştır.

Yazar, gelişme bölümünün ilk paragrafında hayvanat bahçelerine karşı olanların görüşlerine yer vermiştir. Bu paragrafı, “İnsanlar olarak merakımızı gidermek ve bilgilerimizi pekiştirmek uğruna hayvanların kendi doğalarında yaşama haklarını ellerinden almamalıyız” ifadesiyle bitirmiştir.

Gelişme bölümünün ikinci paragrafında ise; hayvanat bahçelerinin koruma misyonunun olduğuna dikkat çekerek, “Bu yüzden hayvanat bahçelerine ve koruma merkezlerine ihtiyacımız vardır” diyerek bitirmiştir.

Gelişme bölümünün son paragrafında ise yazar, koruma altına alınan ve doğaya geri bırakılan hayvanlardan örnekler vererek ikinci görüşü savunduğunu göstermiştir. Bu kısımda yazar, “Arabistan antilobu”, “doğan” ve “Kaliforniya akbabaları” gibi hayvanlardan örnekler vererek düşünceyi geliştirme yollarında örneklemeyi kullanmıştır.

Sonuç bölümünde; “Hayvanat bahçesi koruma programları pahalıdır ve aynı zamanda çeşitli genetik ve üreme sorunları yaratmaktadır, ama bu konularda son yıllarda gözle görülür bir ilerleme kaydedilmiştir. Küresel ısınma veya doğal yaşam alanlarının asfaltlanması, sürülmesi veya yok olana kadar otlatılması yüzünden tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan binlerce canlı türü vardır ve bunların korunması gerekmektedir” ifadeleriyle ikinci görüşü neden savunduğunu gerekçeleriyle temellendirmiş ve okuyucuyu ikna etmeye çalışmıştır.

Metinde düşüncelerin oluşturulması ve düzenlenmesinin belirli bir sıra takip ettiğini görüyoruz. İlk önce bir durum ortaya konmuş daha sonra iki farklı görüşün olduğu belirtilmiş ve tarafsız bir şekilde iki farklı görüşün düşüncelerine yer verilmiştir. Son olarak da yazar örneklerle ve yaşanan gelişmelerle ikinci görüşü neden savunduğunu ortaya koymuş ve metni tamamlamıştır. Metin kurgu olarak planlı bir şekilde oluşturulmuştur.

5. Söylem Tasarımı Bakımından İncelenmesi

Metnin söylem tasarımı hedeflenen amaçlar ve konu bakımından incelendiğinde, yabancıların tartışmacı bir anlatımda izlenmesi gereken adımları ve düşüncelerin savunulurken örneklere ve kanıtlara başvurulması gerektiği üzerine kurulmuştur. Tartışmacı anlatım yapılırken savunulan görüşün tersi olan görüşlerin de nedeniyle ortaya konulması gerekliliği yabancı öğrencilere hissettirilmeye çalışılmıştır.

Metin tartışmacı bir söylem barındırmaktadır. Yazar düşüncesini kanıtlamaya çalışmakta ve bunun örneklerle desteklemektedir.

Metinde ikinci görüş ele alınırken yer verilen, “...bazı hayvanat bahçeleri, eğitim misyonlarının yanına, tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan türleri, güvenli bir şekilde doğaya bırakana kadar koruma altına almak gibi yeni ve çok önemli bir amaç eklemiştir”

ifadesinde altı çizili bölümlerle hayvanat bahçeleri ve koruma merkezlerinin varlığının çok önemli olduğu ve bu yeni misyonun birinci görüşü savunular tarafından göz ardı edilmemesi gerekliliği dolaylı yoldan vurgulanmıştır.“...Bu yüzden hayvanat bahçelerine ve koruma merkezlerine ihtiyaç vardır” ifadesiyle yazar bir kesinlik belirtmektedir.

Hayvanat bahçesi koruma programları pahalıdır ve aynı zamanda çeşitli genetik ve üreme sorunları yaratmaktadır, ama bu konularda son yıllarda gözle görülür bir ilerleme kaydedilmiştir. Yazar bu ifadesiyle birinci görüşü savunuların endişelerini anladığını belirtirken “ama” bağlacından sonra bu endişeleri anlamakla beraber bu konularda ilerlemelerin olduğunun göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtmektedir.

Küresel ısınma veya doğal yaşam alanlarının asfaltlanması, sürülmesi veya yok olana kadar otlatılması yüzünden tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan binlerce canlı türü vardır ve bunların korunması gerekmektedir. İfadesinde yazar, altı çizili bölümle bu nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan hayvanların bu durumla insanlar yüzünden karşılaştıklarını belirtmek istemiştir. Dolayısıyla da insanoğlu sebep olduğu bu durumu hayvanat bahçelerinde veya koruma merkezlerinde hayvanları koruyarak tersine çevirmek zorunluluğu taşımaktadır mesajı verilmiştir.

Yazarın nesli tükenmek üzere olan hayvanların koruma merkezlerinde korunduktan bir süre sonra doğal yaşam alanlarına gönderildiğini belirtmesi birinci görüşü savunuların iddialarının boşuna olduğunu ve düşüncelerinin yanlış olduğunu ispatlama çabasıdır.

6. Kavram Ağını Kurma Bakımından İncelenmesi

Metin kavram ağının kurulması bakımından incelendiğinde, “hayvanat bahçesi” kavramına iki farklı yaklaşımın olduğu belirtilerek bu iki farklı bakış açısıyla hayvanat bahçesi kavramı ele alınmıştır. Bu iki görüş; tutsaklık ve korumadır. Birinci bakış açısına göre hayvanların özgürlüğü kısıtlanmakta ve hayvanlar kendi doğal ortamlarından alınmaktadır. Diğer görüşe göre ise hayvanlar korunmakta ve bu korunma sonucunda yine doğal ortamlarına bırakılmaktadır. Bu iki farklı bakış açısı farklı kavramlarla ele alınarak metinde işlenmektedir. Metinde ele alınan kavramlar hayvanlar ve hayvanat bahçesi ile ilişkili kavramlardır. Metinde ele alınan kavramları şu şekilde sıralayabiliriz: “Hayvanat bahçesi”, “yaşam koşulları”, “yaşama hakkı”, “koruma altına almak”, “koruma merkezleri”, “soy tükenmesi”, “tür”,

“küresel ısınma”, “doğal yaşam”. Ele alınan kavramların tamamı bir sıra ve bütünlük göstererek açıklanmaktadır.

7. Dilsel Gösterenleri Seçme Bakımından İncelenmesi

Dilsel gösterenleri seçme bakımından metin incelendiğinde, dilsel gösterenlerin C1 seviyesindeki öğrenciler tarafından rahatlıkla anlayabileceği kelimelerden oluştuğu görülmektedir. Kitaplar yazılırken başvuru Avrupa Birliği Ortak Başvuru Metninde, “Uzun ve zorlu metinlerden oluşan geniş bir basamağı anlayabilir ve örtük anlamları kavrayabilir. Sözcüklerini uzun uzadıya aramak zorunda olmaksızın doğal ve akıcı bir biçimde kendini ifade edebilir” ifadesine uygun olarak hazırlandığı görülmektedir.

8. Metin Düzeyinden Dilsel Kodlamaya Geçişin İncelenmesi

Metin düzeyinden dilsel kodlamaya geçiş aşaması dilsel gösterenlerin seçimine uygun olarak gerçekleşmiştir. Kodlama yapılırken C1 seviyesindeki öğrencilerin rahatlıkla anlayabileceği dilsel kodlamalarla metin oluşturulmuştur.

9. Yazma Bakımından İncelenmesi

Metin yazma bakımından incelendiğinde anlamlı ve birbiriyle tutarlı ifadelerden oluştuğu görülmektedir. Metinde farklı iki görüşten hareketle öğrencilerin bir görüşü savunurken veya redderken hangi bilgilere yer vermesi gerektiği metin aracılığıyla ortaya konmuştur.

10. Yazılanları Denetleme Bakımından İncelenmesi

Metinde yer alan kelimelerin, cümlelerin ve paragrafların birbiriyle ilgili ve tutarlı olduğu görülmektedir. Komşuluk metninde yer alan atasözlerin yerinde ve doğru kullanımı ifadelerin birbiriyle bağlantılarının sağlandığı görülmektedir.

1.Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum:

Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan metin kullanımı neden önemlidir? Alt problemine ilişkin bulgular ve yorum:

1. Yabancılar Türkçe öğretiminde en önemli araç metinlerdir. Ders kitapları metne dayalı olarak oluşturulmaktadır.
2. Metinler; dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerini geliştirmektedir. Bu nedenle, YTÖ alanında metin kullanımı vazgeçilmez bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.
3. Metinlerde kelimeler bir bağlam içerisinde sunulmaktadır. Yabancıların kelimeleri hangi durumda ve nasıl kullanacaklarının en güzel örnekleri metinlerde yer almaktadır. Bu nedenle metinler kelime öğretiminin en önemli araçlarıdır.
4. Metinler kültürel unsurlarımızın en güzel örneklerini barındırırlar. Bu nedenle kültürel değerlerimizin yabancılar tarafından öğrenilmesini sağlarlar.
5. Metinler öğrencilere yazma çalışmalarında örnek teşkil ederler. Öğrenciler için noktalama, imla kurallarının tarafından en güzel örneği metinlerde görülür.
6. Metinler, metin altı sorularıyla birlikte öğrencilerin anlama, yorumlama yapmalarını sağlayarak öğrencilerin Türkçe iletişim kurma becerilerini geliştirirler.
7. Metinler günlük yaşantıdan kesitler sunar. Alışveriş, tanışma, tartışma, sohbet vb. günlük yaşamda karşılaşılabilecek durumlarla ilgili öğrencilere örnekler sunması bakımından YTÖ alanında metin kullanımı önemlidir.

2. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum:

Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılacak metinlerde bulunması gereken özellikler nelerdir? Alt problemine ait bulgular ve yorum:

1. YTÖ alanında kullanılacak metinlerde bulunması gereken özelliklerin başında metinsellik ölçütlerinin sağlanması gelmektedir. Metinlerde; bağlaşıklık, bağdaşıklık, tutarlılık, amaçlılık, kabul edilebilirlik, yaşantısallık, bilgisellik, metinlerarasılık özelliklerinin bulunmasına dikkat edilmelidir.

2. YTÖ alanında kullanılacak metinler oluşturulurken öğrencilerin seviyeleri göz önünde bulundurulmalıdır. A1, A2, B1, B2, C1 seviyelerindeki öğrencilerin kelime hazinesi, dil becerilerine hakim olma durumları birbirinden farklıdır. Dolayısıyla bu farklılık göz önünde bulundurulmadan hazırlanacak metinler amacına ulaşamayacaklardır. Seviyenin altında hazırlanan metinler öğrencilerin sıkılmasına yol açarken seviyenin çok üstünde hazırlanacak metinler öğrencilerin yetersizlik duygusu yaşamalarına neden olacaktır.
3. Metinler oluşturulurken mutlaka öğrencilerin ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Metinler öğrencilerin iletişim kurma becerilerinin arttırılmasına katkı sağlayabilecek nitelikte olmalıdır.
4. Metinlerde sadece Türk kültürüne ait unsurlara yer verilmemelidir. Diğer kültürlerin kültürel unsurlarına da yer verilerek öğrencilerin motivasyonunun artması sağlanmalıdır.
5. Metinlerde metin oluşturma süreçlerine titizlikle uyulmalıdır. Hazırlanan metinler metin oluşturma sürecine uygunluğu bakımından mutlaka denetlenmelidir.

3. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum:

YTÖ alanında kullanılan Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan Yedi İklim Ders Kitapları ve Gazi TÖMER tarafından hazırlanan Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarının A1, A2, B1, B2, C1 seviyelerinden seçilen birer metin incelendiğinde;

1. Gazi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe A1 seviyesinde yer alan, “Kapadokya Yolu” metninde dilsel gösterenleri seçme aşamasında metnin bütünlüğünü bozan ifadeler yer verildiği tespit edilmiştir. A2, B1, B2, C1 seviyelerinden seçilen metinlerde ise metin oluşturma süreçlerine uyulduğu tespit edilmiştir.
2. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Ders Kitapları A1, A2, B1, B2, C1 seviyesi için hazırlanmış ders kitaplarından seçilen metinlerin tamamında metin oluşturma süreçlerine uyulduğu tespit edilmiştir.
3. Amaç tespiti bakımından metinler incelendiğinde; Gazi TÖMER ve Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan kitaplarda yer alan metinlerle yabancıların Türkçe iletişim becerilerinin geliştirilmeye çalışıldığı tespit edilmiştir. Metinlerle ulaşılmak

istenen diğerk amaç ise Türk kültürü hakkında yabancılara bilgi vermektir. Öğrenci seviyesine göre hazırlanan metinlerle birlikte öğrencilerin kelime hazinelerinin geliştirilmeye çalışıldığı görülmüştür.

4. Konu bakımından metinler incelendiğinde; konuların genellikle güncel konular ve sorunlar (savaş, komşuluk ilişkileri, hayvan hakları ve korunması), kültürel konular (İnanç, bilim adamları, sanat) ve direkt olarak iletişimsel becerileri geliştirmeye çalışan ve diyalogların yer aldığı metinlerin oluşturulduğu görülmektedir. Konuların yakından uzağa ilkesi gereği yakın çevrenen, uzak çevreye doğru seçildiği görülmektedir. Konu sınırlaması bakımından oluşturulan metinlerin başarılı olduğu belirlenmiştir.
5. Seçilen metinler iletiyi belirleme açısından incelendiğinde; metinlerin iletisinin genellikle kültürel veya toplumsal ayrılıklara ve farklılıklara bağlı olarak oluşturulduğu belirlenmiştir. Metinlerin temel ve orta seviyelerde açık bir şekilde belirtildiği tespit edilmiştir. Yüksek seviyedeki metinlerin iletisinin örtük ileti şeklinde verildiği tespit edilmiştir.
6. Seçilen metinler düşünceleri oluşturma açısından incelendiğinde; Alıntılardan yararlanıldığı, düşünceleri geliştirecek uygun yöntemlerin seçildiği (tanımlama, örnekleme, karşılaştırma, sayısal verilerden yararlanma...) ve kullanılan anlatım biçimlerinin (açıklama, tartışmacı, betimleyici, öyküleyici) yeterli ve uygun olduğu tespit edilmiştir.
7. Seçilen metinler söylem tasarımı bakımından incelendiğinde; metinler oluşturulurken içine sunulacağı durum bağlamının özelliklerinin dikkate alındığı, metin alıcısının beklentilerine uygun olduğu, iletişimsel amaçlara uygun biçimde düzenlendiği tespit edilmiştir.
8. Seçilen metinler kavram ağını kurma bakımından incelendiğinde; metnin üzerine kurulduğu ana kavramla ilişkili kavramların metinlerde kullanıldığı tespit edilmiştir. Kavram ağı kurma bakımından metinlerin yeterli olduğu belirlenmiştir.
9. Dilsel gösterenleri seçme bakımından metinler incelendiğinde; dilsel gösterenlerin seviyeye uygun olduğu görülmüştür. Öğrenci seviyelerine göre dilsel gösteren seçiminin yapıldığı temel seviyede basit ve kısa cümlelerle metinlerin oluşturulduğu seviye yükseldikçe seçilen dilsel gösterenlerin çeşitlendirildiği ve metinlerin daha uzun olduğu tespit edilmiştir. Dilsel gösteren seçiminde temel seviyede kelimelerin temel

anlamlarıyla kullanıldığı görülürken yüksek seviyede kelimelerin mecaz anlamlarda da kullanıldığı tespit edilmiştir.

10. Metin düzeyinden dilsel kodlamaya geçiş bakımından metinler incelendiğinde; metinlerin bağlaşıklık unsurlarına sahip olduğu, dilsel kodlamanın öğrencinin seviyesine uygun olarak yapıldığı ve seviyeye göre dilsel kodların çeşitlendirildiği tespit edilmiştir.

11. Yazma aşamasında metinlerin anlam ve dilbilgisel olarak doğru bir şekilde oluşturulduğu tespit edilmiştir. Metinlerde yazım ve noktalama hatalarının olmaması metinlerin denetlendiğini ve gözden geçirildiğini göstermektedir.

4. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum:

Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan kitaplarda metin oluşturma süreçlerine uyulmuş mudur? Alt problemine ilişkin bulgular ve yorum:

YTÖ alanında kullanılan Gazi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe ile Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan Yedi İklim Türkçe ders kitaplarından seçilen metinler incelendiğinde, kitaplarda yer alan ve incelenen üretilmiş metinlerde bir metin dışında metin oluşum sürecine uyulduğu tespit edilmiştir.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan en temel araç metinlerdir. Metinler aracılığıyla yabancıların okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerileri gelişmektedir. Bu nedenle yabancılara Türkçe öğretiminde metin kullanımı vazgeçilmez bir unsurdur. Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak metinlerin oluşturulma süreçleri adlı çalışmamızla bu alanda kullanılacak metinlerin oluşturulma süreçleri ve bu süreçlerde yapılması ve dikkat edilmesi gereken hususlar ortaya konmuştur.

Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak metinlerin oluşturulma süreçleri adlı çalışmamızda; metin kavramı ve YTÖ alanında metin kullanımının önemi ortaya konduktan sonra temel dil becerileri olan okuma, dinleme, yazma ve konuşmanın geliştirilmesinde metin kullanımının önemi ayrı ayrı ele alınarak metinler ile metin altı soruları arasındaki ilişkiye değinilmiştir. Kitapların hazırlanmasında yol gösterici olan Avrupa Dil Gelişim Dosyası ve metin kullanımı ele alınmıştır. Ayrıca her metnin sahip olması gereken metinsellik ölçütleri olan; bağlaşıklık, bağdaşıklık, tutarlılık, amaçlılık, kabul edilebilirlik, yaşantısallık, bilgisellik, metinlerarasılık açıklanmıştır. Son bölümde ise metin oluşturma süreci; amaç tespiti, konuyu seçme ve sınıflandırma, iletiyi belirleme, düşünceleri oluşturma, söylem tasarımı, kavram ağını kurma, dilsel gösterenleri seçme, metin düzeyinden dilsel kodlamaya geçiş, yazma, yazılanları denetleme aşamaları açıklanmış ve YTÖ alanında hazırlanacak metinlerde bu aşamalarda nelere dikkat edilmesi gerektiği ortaya konulmuştur.

Metin oluşturma sürecine uyulup uyulmadığı konusunda örneklem olarak seçilen Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan Yedi İklim Ders Kitabı ve Gazi TÖMER tarafından hazırlanan

Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarının A1, A2, B1, B2 ve C1 seviyelerinden seçilen birer metnin incelenmesi gerçekleştirilmiştir.

Yapılan çalışma ve inceleme sonrasında alt problemlere yönelik sonuçlar şu şekilde sıralanabilir:

1. Metinlerin YTÖ alanında kullanımı çok önemlidir. Bu nedenle YTÖ alanında kullanılacak metinlerin titizlikle oluşturulması gerekmektedir.
2. Metinler kültürel unsurları, dil ve anlatım zenginliğini ve dilimizin kelime hazinesini barındırmaktadır. Bu nedenle oluşturulacak metinlerin bu özellikler göz önünde bulundurularak oluşturulması gerekir.
3. Gazi Üniversitesi TÖMER Yabancılar Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe A1, A2, B1, B2, C1 seviyelerinden seçilen metinler incelendiğinde Avrupa Dil Portfolyösüne göre hazırlandıkları tespit edilmiştir.
4. Metinler; okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak hazırlanmış ve metinlerde bu amaca yönelik Gazi TÖMER A1 seviyesinden seçilen metnin dilsel gösterenlerini seçme aşaması haricinde metin oluşturma süreçlerine uyulduğu tespit edilmiştir.
5. Metinler oluşturulma amacı bakımından incelendiğinde, öğrencilerin iletişim becerilerinin geliştirilmesinin hedeflendiği ve bu amaçla oluşturulan metinler ve metin altı sorularının bir bütünlük arz ettiği görülmüştür.
6. Metinler konu bakımından incelendiğinde Türk kültürüne ait konulara yer verildiği ve evrensel düzeydeki sorunların ele alındığı görülmüştür. Bazı metinlerde ise diyaloglar aracılığıyla öğrencilerin günlük hayatta kurabilecekleri iletişim örneklerinin sunulması amaçlanmıştır.
7. Metinlerin iletisi genellikle kültürel farklılıklar ve ortaklıklar üzerinde öğrencilerin kendilerini ifade edebilecekleri şekilde seçilmiştir.
8. Metinler düşüncelerin oluşturulması bakımından çeşitlilik göstermektedir. Metinlerde yapılan alıntılar ile metinlerarasılık özelliği sağlanmıştır. Metinlerde yer alan düşünceyi geliştirme yolları; karşılaştırma, sayısal verilerden yararlanma, tanımlama ve örneklendirme olarak belirlenmiştir. Metinlerde kullanılan anlatım biçimleri

de farklılık göstermektedir. Anlatım biçimleri bakımından; açıklayıcı, tartışmacı, öyküleyici ve betimleyici anlatım biçimlerinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

9. Metinlerin söylem tasarımı yapılırken; içine sunulacağı bağlamın özelliklerinin, metnin alıcısının beklentilerinin ve iletişimsel ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulduğu ve bu konulara dikkat edilerek metinlerin oluşturulduğu görülmüştür.
10. Metinler, kavram ağını kurma bakımından başarılı bulunmuştur. Metinlerde yer alan kavramlar ana kavramla ilişkilidir. Kavramlar arasındaki ilişkiler tutarlılık göstermektedir.
11. Metinlerde dilsel gösterenlerin seçimi yapılırken seviyeye uygun dilsel gösterenlerin seçildiği görülmektedir. Temel seviyede öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik olarak belirlenen dilsel gösterenlerin ileri seviyeye doğru gidildikçe çeşitlendirildiği görülmektedir.
12. Metin düzeyinden dilsel kodlamaya geçiş aşamasında metinlerin bağlaşıklık kılındığı ve tutarlı olduğu tespit edilmiştir. Cümleler ve paragraflar arasındaki geçişlerin bir bütünlük arz ettiği tespit edilmiştir.
13. Metinlerin yazma ve yazılanları denetleme aşamaları dikkate alınarak hazırlandığı, yazım ve noktalama hatasının olmadığı, metin oluşum sürecine uygun olarak metinlerin oluşturulduğu tespit edilmiştir.
14. Yapılan literatür taramasında kitaplar yazılırken ortak bir programın eksikliği tespit edilmiştir. Kara (2011), yaptığı çalışmada bu duruma dikkat çekmiştir:

Avrupa'yla bütünleşme sürecinde Türkiye'ye ve Türkçeye olan ilgi her geçen gün artmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Avrupa Konseyinin geliştirdiği dil öğretimindeki ortak ölçütler temel alınarak Türkçenin dil işlevleri ve bu işlevlere uygun cümle yapıları ve söz kalıpları belirlenmelidir. Türkçe öğretimi ders kitapları, bu işlevleri kazandırıcı nitelikte hazırlanmalı, uluslararası ölçekte Türkçe dil testleri, kelime sıklığı sözlüğü, telaffuz sözlüğü gibi ders malzemeleri hazırlanmalıdır.

Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve sonuçlardan hareketle Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde önemli bir görev üstlenen öğretmenler, ders kitapları ve bu alanda bilimsel çalışmalar yapan akademisyenlere yönelik öneriler dile

getirilmiştir. Ayrıca bu çalışmadan sonra Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılacak metinlerin oluşturulma süreçleri ile ilgili görüşlere yer verilmiştir.

Ders Kitaplarına Yönelik Öneriler

Yabancılar Türkçe öğretimi alanında kullanılacak ders kitapları hazırlanırken:

1. Ders kitapları YTÖ alanında kullanılan en yaygın araçlardır. Divan-ü Lügat-it-Türk'ten günümüze kadar YTÖ alanında kullanılan bütün kitaplarda asıl unsur olarak metinlerden yararlanılmaktadır. Bu nedenle metinlerin oluşturulma süreçlerine titizlikle uyulmalıdır.
2. Ders kitaplarında kullanılacak metinlerde amaç tespiti yapılırken öğrencilerin iletişim ihtiyaçları, beklentileri göz önünde bulundurulmalıdır. Amaç öğrencilerin dil becerilerini geliştirmek olduğuna göre onların dil becerilerini geliştirecek metinler oluşturulmak amaçlanmalıdır.
3. Konu seçiminde sadece Türk kültürüne yer verilmemelidir. Farklı kültürlerin unsurlarına yer verilerek öğrencilerin motive olması ve kendini ifade etmesine fırsat tanıyacak şekilde konu belirlenmelidir.
4. Metin aracılığıyla öğrencilere verilecek ileti metinde açıkça yer almalıdır.
5. Metnin kurgu aşamasında bölümler arasındaki geçişlerin sağlanması ve metnin bir bütünlük taşımasına dikkat edilmelidir.
6. Metnin söylem tasarımı yapılırken içine sunulacağı bağlamın özellikleri, iletişimsel ihtiyaçlar, metin alıcısının beklentileri göz önünde bulundurulmalıdır.
7. Metinlerde kavram ağı kurulurken, metinde yer alan kavramların birbiriyle ilişkili olmasına ve kavramların açıklalarına yer verilmesine dikkat edilmelidir.
8. Metinlerde kullanılan dilsel gösterenlerin öğrenci seviyesine uygun olmasına dikkat edilmelidir.
9. Oluşturulan her metnin mutlaka denetlenmesi ve kontrol edilmesi gerekmektedir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Yabancılar Türkçe öğretimi alanında çalışan araştırmacılar tarafından:

1. YTÖ alanında kullanılan farklı ders kitaplarında yer alan metinlerin, metin oluşturma sürecine uyularak hazırlanıp hazırlanmadığına yönelik bir araştırma,
2. Seviyelere göre hazırlanan metinlerin oluşturulma amacını ve amaç farklılıklarının nedenlerini inceleyen bir araştırma,
3. YTÖ alanında kullanılan ders kitaplarında yer alan metinlerde ele alınan konuların kıyaslamalı olarak incelemesine yönelik bir araştırma,
4. Ders kitaplarındaki metinlerde kullanılan dilsel gösterenlerin seviyelere göre gruplanarak incelenmesine yönelik bir araştırma,
5. Metinlerdeki söylem tasarımlarını incelemeye yönelik bir araştırma,
6. Ders kitaplarındaki metinlerin, metinsellik ölçütleri çerçevesinde ele alındığı bir araştırma,
7. Ders kitaplarını kullanan öğretmenlerin kitaplardaki metinlerde, metin oluşturma süreçlerine uyulup uyulmadığına yönelik görüşlerini inceleyen bir araştırma,
8. Ders kitaplarında yer alan metinlerin sahip olması gereken özelliklerin alanda görev yapan öğretmenlerin görüşleri belirlenerek bir araştırma,
9. Ders kitaplarındaki metinlerin edebi metin, sadeleştirilmiş metin, kullanmalık metin ve oluşturulmuş metin başlıklarında incelendiği bir araştırma,
10. YTÖ alanında kullanılan kitaplardan bir seviye belirlenerek o seviyedeki kitapta yer alan oluşturulmuş metinlerin kendi içinde metin oluşturma sürecine uygunluğu bakımından kıyaslandığı bir araştırma,
11. YTÖ öğretimi konusunda Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni de göz önünde bulundurularak seviyelere göre Türkçe öğretim programının hazırlanmasına yönelik bir araştırma,
12. Seviyelere göre öğretilmesi gereken kelimelerin ve yine seviyelere göre metinlerde tekrar edilmesi gereken kelimelerin belirlenmesine yönelik bir sıklık araştırması yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbayır, S. (2007). *Cümle ve metin bilgisi*. Ankara: Pegem.
- Akyol, H. (2003). Metinlerden anlam kurma. *TÜBAR*, 13(13), 49-58.
<http://dx.doi.org/10.17133/tba.43998>
- Atalay, B. (1998). *Divanü Lügat-it Tercümesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Aktulum, K. (2004). *Parçalılık Metinlerarasılık*. Ankara: Öteki.
- Aktulum, K. (2014). *Metinlerarası İlişkiler*. İzmir: Kanguru.
- Aydın, M. (2013). Yabancılar türkçe öğretiminde insanlar arası ilişkiler ve sosyal ortam. *Uluslararası Dil ve Edebiyat Çalışmaları Konferansı "Balkanlarda Türkçe" bildirileri*. 262-272.
- Akyüz, Y. (2010). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem.
- Aksan, D., & Y. Aksan. (1991). Metin kavramı ve tanımları. *Dilbilim Araştırmaları*. 2. 90-104. <http://dad.boun.edu.tr/download/article-file/303060> sayfasından erişilmiştir.
- Arslan, N. (2014), "Yabancılar türkçe öğretimi ders kitaplarında söz varlığı unsurlarının incelenmesi". Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon. <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Arslan, M. & Adem, E. (2010). Yabancılar türkçe öğretiminde görsel ve işitsel araçların etkin kullanımı. *Dil Dergisi*, 147, 63-86.
- Aytaş, G. (2008). *Çağdaş gelişmeler ışığında şiir tahlilleri*. Ankara: Akçağ.
- Aytaş, G. (2001). Türkçe ders kitaplarının yazımında metin seçimi ve metin altı sorularının hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken bazı hususlar. *Türk Yurdu*, 21(162-163). 56-61.
- Bakan, H. (2012). *Yabancılar Türkçe öğretiminde metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde bir sadeleştirme denemesi: Sait Faik Abasıyanık, "Meserret Oteli*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Barın, E. & Çobanoğlu, Ş. A. & Balcı, M. & Özdemir, C. (Ed.) (2015). *Yedi İklim Türkçe ders kitabı A1*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Barın, E. & Çobanoğlu, Ş. A. & Balcı, M. & Özdemir, C. (Ed.) (2015). *Yedi İklim Türkçe ders kitabı A2*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Barın, E. & Çobanoğlu, Ş. A. & Balcı, M. & Özdemir, C. (Ed.) (2015). *Yedi İklim Türkçe ders kitabı B1*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Barın, E. & Çobanoğlu, Ş. A. & Balcı, M. & Özdemir, C. (Ed.) (2015). *Yedi İklim Türkçe ders kitabı B2*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Barın, E. & Çobanoğlu, Ş. A. & Balcı, M. & Özdemir, C. (Ed.) (2015). *Yedi İklim Türkçe ders kitabı C1*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Barın, E. & Çobanoğlu, Ş. A. & Balcı, M. & Özdemir, C. (Ed.) (2015). *Yedi İklim Türkçe öğrenci çalışma kitabı A1*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Barın, E. & Çobanoğlu, Ş. A. & Balcı, M. & Özdemir, C. (Ed.) (2015). *Yedi İklim Türkçe öğrenci çalışma kitabı C1*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Barın, E. & Çobanoğlu, Ş. A. & Balcı, M. & Özdemir, C. (Ed.) (2015). *Yedi İklim Türkçe öğrenci çalışma kitabı B2*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Barın, E. (2004). Yabancılar Türkçe öğretiminde ilkeler. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 1, 19-30.
- Barın, E. (1992). *Yabancılar Türkçe öğretiminde bir metod denemesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Başboğa, Ö. (2017). Yabancı dil olarak web tabanlı Türkçe öğretiminde halk edebiyatı ürünleri. *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Bilgi Şöleni: "Teknoloji Tabanlı Öğretim" Oturumu/Bildirileri*, 83-94.
- Bozkurt, F. (2012). *Divanü Lügat-it Türk uyarlama, düzenleme, çeviri*. Konya: Eğitim.
- Bölükbaş, F. & Keskin, F. (2010). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kültür aktarımındaki işlevi. *Turkish Studies*, 5 (4), 221-235.

http://turkishstudies.net/Makaleler/1220497267_9B%C3%B6l%C3%BCkba%C5%9F_Fatma.pdf sayfasından erişilmiştir.

Bölükbaş, F. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Okuma Metinlerinin Dil Düzeylerine Göre Sadeleştirilmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, (UDES2015), 924–935 .

Coşkun Ögeyik, M. (2008). *Metinlerarasılık ve yazın eğitimi*. Ankara: Anı.

Çakır, A. (2014). *Söylem analizi ne demek istiyorsun?*. Palet: Konya.

Çelik, H. (2017). Sosyal ağlar yoluyla yabancı dil olarak Türkçe öğretimi üzerine bir inceleme: “Facebook örneği”. *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Bilgi Şöleni: “Teknoloji Tabanlı Öğretim” Oturumu/Bildirileri*, 111-118.

Demir, A. ve Açık, F. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürlerarası yaklaşım ve seçilecek metinlerde bulunması gereken özellikler. *TÜBAR*, 30, 51-72.

Demir, A. (2010). *Yabancılar Türkiye Türkçesi öğretiminde kültürlerarası yaklaşımdan hareketle metinlerin incelenmesinde dikkat edilecek noktalar*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Demiral, H. (2017). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde temel düzey mobil uygulama örneği. *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Bilgi Şöleni: “Teknoloji Tabanlı Öğretim” Oturumu/Bildirileri*, 119-123.

Demirel, Ö. (2012). *Yabancı dil öğretimi, Dil Pasaportu, Dil Biyografisi, Dil Dosyası*. Ankara: Pegem.

Dilidüzgün, Ş. (2008). *Türkçe öğretiminde metindilbilimsel bağlamda uygulamalı bir yaklaşım*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Doğan, A. (2014). *Sözlü ve yazılı çeviri odaklı söylem çözümlemesi*. Ankara: Siyasal.

Doğan, G. (2016). *Yedi İklim Türkçe öğretim seti B1, B2 ve C1 seviyesi ders kitaplarındaki metinlerin yabancılar türkçe öğretiminde kültür aktarımı açısından incelenmesi*.

- Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Doğan, Y. (2014). Yabancılar Türkçe kelime öğretiminde market broşürlerinden yararlanma. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 10(1), 89-98.
- Duman, A. (2003). Türk soylulara Türkiye Türkçesi öğretiminde metin seçimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13(151).
- Duman, A. (2010). Türkçe öğretiminde metne müdahale sorunu. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 17, 286-295.
- Durak, E. (2006). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi bağlamında Avrupa ortak dil kriterleri sorunsalı*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Durmuş, M. (2013). *Yabancılar Türkçe öğretimi*. Ankara: Grafiker.
- Duru, H. (2013). Yabancılar Türkçe öğretiminde araç-gereç ve materyal kullanımı. Mustafa Durmuş & Alparslan Okur (Ed.), *Yabancılar Türkçe öğretimi el kitabı* içinde (s. 395 - 412). Ankara: Grafiker.
- Durukan, O. (1999). *Yabancılar Türkçe öğretimi*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri. <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Eroğlu, S. (2015). *Metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde Ömer Seyfettin'in "Üç Nasihat" hikâyesinin yabancılar Türkçe öğretimi için sadeleştirme denemesi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Erdinç, Y. (2016). Yabancı dil öğretiminde konuşma becerisi. Erdinç Yücel & Hasan Yılmaz & Serkan Öztürk (Ed.). *Yabancı dil öğretimine genel bir bakış* içinde (s. 18-27). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Erişek, Ö. & Yücel, F. (2002). Dil öğretiminde yazınsal metinlerin yeri. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 63-76. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ogusbd/article/viewFile/5000080776/5000074852> sayfasından erişilmiştir.

- Eroğlu, S. (2015). *Metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde Ömer Seyfettin'in "Üç Nasihat" hikâyesinin yabancılara Türkçe öğretimi için sadeleştirme denemesi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Gazi TÖMER (2018). Tarihçe. <http://tomer.gazi.edu.tr/posts/view/title/tarihce-497> sayfasından erişilmiştir.
- Genç, H. N. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma eğitimi bağlamında yazım ve noktalama. *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi*. 168 (2), 31-42. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/27/2199/22828.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Göçer, A. (2015). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde konuşma becerisinin kazandırılması. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 17 (2) 21-36. http://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/ali_gocer_konusma_becerisi_degerlendirme.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Günay, D. (2007). *Metin bilgisi*. İstanbul: Multilingual.
- Güneş, F. (2013). Türkçe öğretiminde metin seçimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 1(1), 1-12.
- Güneş, F. (2013). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem.
- Gürler, S. (2017). *Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin yabancılara Türkçe öğretiminde A1-A2 seviyesine uyarlanması*. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya. <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Gürler, H (2017). *Yabancılara Türkçe öğretiminde Sait Faik Abasıyanık'ın hikâyelerinin A1-A2 seviyesine uyarlanması*. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya. <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Göktürk, A. (1997). *Okuma uğraşı*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Güzel, A., & Barın, E. (2013). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi*. Ankara: Akçağ.
- Hengirmen, M. (2009). *Dilbilgisi ve dilbilim terimleri sözlüğü*. Ankara: Engin.
- Hengirmen, M. (1993). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi. *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi*. 10. 5-9.

- İmer, K. & Kocaman, A. & Özsoy, A.S. (2013). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- İnceoğlu, G.Y. & Çomak A. N. *Metin çözümlemeleri*. İstanbul: Ayrıntı.
- İşcan, A. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak önemi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 29-36.
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ijoes/article/view/5000039500/5000038394> sayfasından erişilmiştir.
- Kara, M. (2011). Avrupa dilleri öğretimi ortak çerçeve metni doğrultusunda Türkçe öğrenen yabancılara A1-A2 seviyesinde türkçe öğretim programı örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 3(3), 157-195.
- Karçiç, A. & Çetin, M. (2015). Yabancı dil türkçe öğreniminde konuşma becerisinin gelişimini engelleyen kaygılar üzerine (Bosna Hersek örneğinde). *Turkish Studies*, 10 (11), 971-986.
http://www.turkishstudies.net/Makaleler/2021000907_30Kar%C3%A7i%C3%A7Ajlavd-egt-535-562.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Kalfa, M. (2013). Yabancılara Türkçe öğretiminde sözlü kültür unsurlarının kullanımı. *Millî Folklor*, 97, 167-177.
<http://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=97&Sayfa=164> sayfasından erişilmiştir.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Karatay, H. (2011). *Okuma eğitimi kuram ve uygulama*. Ankara: Berikan.
- Karatay, H. (2010). Türkçe öğretim araçlarında yapılandırmacılık: Metinlerarasılık. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7(14), 155-178.
- Keskin, F., & Okur, A. (2013). Dil öğretiminde temel beceriler, öğretme-öğrenme alanları. Mustafa Durmuş, Alparslan Okur (Ed.), *Yabancılara Türkçe öğretimi el kitabı* içinde (s. 293 -308). Ankara: Grafiker.
- Keskin, F., & Okur, A. (2013). Okuma eğitimi. Mustafa Durmuş, Alparslan Okur (Ed.), *Yabancılara Türkçe öğretimi el kitabı* içinde (s. 293 -308). Ankara: Grafiker.

- Kırkılıç, A. & Sevim, O. (2012). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türk kültür ve edebiyatının yeri. Aziz Kılınç & Abdullah Şahin (Ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi* içinde (s. 359-385). Ankara: Pegem Akademi.
- Köse (2005). *Avrupa konseyi yabancı diller ortak başvuru metni'ne uygun Türkçe öğretiminin başarıya ve tutuma etkisi*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kutlu, A. (2015). *Yabancılar Türkçe öğretiminde Ömer Seyfettin'in Kaşığı ve Perili Köşk adlı hikâyelerinin A1-A2 seviyesine uyarlanması*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kurt, M. & Temur, N. (2013). *Yabancılar için Türkçe A1*. Ankara: Özel Ofset.
- Kurt, M. & Temur, N. (2013). *Yabancılar için Türkçe A2*. Ankara: Özel Ofset.
- Kurt, M. & Temur, N. (2013). *Yabancılar için Türkçe B1*. Ankara: Özel Ofset.
- Kurt, M. & Temur, N. (2013). *Yabancılar için Türkçe B2*. Ankara: Özel Ofset.
- Kurt, M. & Temur, N. (2013). *Yabancılar için Türkçe C1*. Ankara: Özel Ofset.
- MEB Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü (2018). Avrupa Konseyi. <https://abdigm.meb.gov.tr/www/avrupa-konseyi/icerik/33> sayfasından erişilmiştir.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Çeviri Komisyonu, (2009), *Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni Öğrenme-Öğretme-Değerlendirme*, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Onursal, İ. (2003). Türkçe metinlerde bağdaşıklık ve tutarlılık. Ayşe Kıran, Ece Korkut, Suna Ağıldere (Ed.). *Günümüz Dilbilim Çalışmaları* içinde (s. 121-132). İstanbul: Multilingual.
- Özdemir, C. (2013). Yabancılar Türkçe öğretiminde ders malzemelerinin önemi ve işlevsel ders malzemelerinin nitelikleri. *Turkish Studies* 8(1), 2049-2056. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423933236.pdf> sayfasından erişilmiştir.

- Özünü, Ü. (1983). Yabancı dil öğretiminde yazınsal metinlerin yeri ve kullanılması. *Dil Öğretimi Özel Sayısı*. 47(379-380). 178-190. http://www.tdk.gov.tr/images/css/TDD/1983s379-380/1983s379-380_24_U_OZUNLU.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Pehlivan, F. (2007). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürlerarası etkileşim odaklı yaklaşım uyarınca metin çalışmaları*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Polat, T. (2006). Okur odaklı yaklaşımla yazın eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*. 139. 18-23.
- Razı, S., & Razı, S. (2012). Yabancı dil olarak Türkçe okuma öğretimi. Aziz Kılınç & Abdullah Şahin (Ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi içinde* (s.282-299). Ankara: Pegem Akademi.
- Ruhi, Ş. (2009). Söylem ve birey. A. Kocaman (Ed.), *Söylem üzerine içinde* (s. 12-27). Ankara: ODTÜ
- Serin, N. & Turan, E.D. (2015). Yunus Emre Öğretimi Seti'nde yer alan metinlerin tür, tema ve özgünlük açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* 4(3), 1229-1250.
- Şenöz-Ayata, C. (2005). *Metindilbilim ve Türkçe*. İstanbul: Multilingual.
- Şimşek, P. (2011). *Yabancılar Türkçe öğretiminde okuma metinleri ve yardımcı kitaplar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar. <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Temizyürek, F. & Erdem, İ. & Temizkan, M. (2007). *Konuşma eğitimi*. Ankara: Öncü.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Uçan, H. (2008). *Dilbilim, göstergebilim ve edebiyat eğitimi*. Ankara: Hece.
- Uçkun, B., & Onat, Z. (2008). Yabancı dil kitaplarında özgün metin ve özgün görev kullanımının önemi: Bir kitap incelemesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 7(1), 149-164. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/223520> sayfasından erişilmiştir.

- Uzdu, F. (2008). *Betimleyici metinlerin dilsel özellikleri ve bu tür metinler yoluyla sözcük öğretimi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. İstanbul: Multilingual.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2016). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ.
- Yaylı, D. (2011). Anadilde ve yabancı dilde okuma. Derya Yaylı & Yasemin Bayyurt (Ed.), *Yabancılar Türkçe Öğretimi Politika Yöntem ve Beceriler içinde* (s. 53-65). Ankara: Anı.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H., (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, H. (2011). *Metin ve iletişim*. Konya: Çizgi.
- Yunus Emre Enstitüsü (2018). Yunus Emre Enstitüsü. <http://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu> sayfasından erişilmiştir.

EKLER

Ek 1. Avrupa Dil Dosyası: Dış Bağlamda Kullanım: Betimleyici Kategoriler

Alan	Mekanlar	Kurumlar	Kişiler
Kişisel	Yuva: Ev, odalar, Bahçe Sahip olma Aile Arkadaşlar Yabancılar Yer sahibi olmak, yurt, otel, kırsal alan, deniz kıyısı	Aile Sosyal ağ örgüsü	(Büyük) Anne/Baba, evlatlar, kardeşler, teyzeler, amcalar, kuzenler, kayınlar, eşler, yakın dostlar, arkadaşlar, Tanıdıklar
Kamusal	Kamu alanları: Sokak, meydan, park Kamu taşıtı Dükkânlar, (süper) marketler Hastaneler, muayenehaneler, klinikler Spor stadyumları, sahalar, salonlar Tiyatro, sinema, eğlence Restoran, otel İbadethaneler	Kamu yetkilileri Siyasi organlar Kanun Halk sağlığı Hizmet kulüpleri Toplumlar Siyasi partiler Mezhepler	Kamu üyesi Yetkililer Dükkân personeli Polis, asker, güvenlik Şoförler, biletçiler Yolcular Oyuncular, hayranlar, seyirciler Artistler, izleyiciler Garsonlar, Resepsiyon memurları Din görevlileri, cemaat
Mesleki	Ofisler Fabrikalar Atölyeler Limanlar, demiryolları Çiftlikler Hava limanları Mağazalar, dükkanlar Hizmet kurumları Oteller Sivil hizmetler	Firmalar Çokuluslu şirketler Ulusallaşmış kurumlar Sendikalar	İşverenler/işçiler Yöneticiler Meslektaşlar Alt derecedeki mesai arkadaşları İş arkadaşları Müvekkiller Müşteriler Resepsiyon memurları, Sekreterler Temizlik işçileri
Eğitsel	Okullar: Okul salonu Sınıflar, oyun alanı, Spor sahaları, koridorlar Liseler Üniversiteler Ders amfileri Seminer salonları Öğrenci yurtları Laboratuvarlar Kantin	Okul Lise Üniversite Eğitim toplumları Uzman kurumlar Yetişkin eğitim kurumları	Sınıf öğretmenleri Eğitim elemanları Hizmetliler Asistan elemanlar Ebeveynler Sınıf arkadaşları Profesörler, okutmanlar Akademi üyesi öğrenciler Kütüphane ve laboratuvar elemanları Yemekhane elemanları, temizlik görevlileri Hademeler, sekreterler

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Çeviri Komisyonu, (2009), Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni Öğrenme-Öğretme-Değerlendirme, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Ek 2. Ortak Başvuru Düzeylerinin Sunumu

İLERİ DÜZEY KULLANICI	C2	Okuduğu ve duyduğu her şeyi neredeyse bir çaba göstermeksizin anlayabilir. Farklı kaynaklardan yazılı ve sözlü olgu ve kanıtları tutarlı bir biçimde özetleyerek yeniden oluşturabilir. Doğal bir biçimde, son derece akıcı ve kesin olarak kendini ifade edebilir ve karmaşık konularla bağlantılı ince anlam farklılıklarını ayırt edebilir.
	C1	Uzun ve zorlu metinlerden oluşan geniş bir basamağı anlayabilir ve örtük anlamları kavrayabilir. Sözcüklerini uzun uzadıya aramak zorunda olmaksızın doğal ve akıcı bir biçimde kendini ifade edebilir. Toplumsal, mesleki ya da akademik yaşamı içinde dilini esnek ve etkin bir biçimde kullanabilir. Karmaşık konularda açık ve dizgeli bir biçimde kendini anlatabilir ve düzenleme, ekleme ve söylem bağdaşıklığı gereçleri üzerindeki denetim gücünü gösterebilir.
ARA DÜZEY KULLANICI	B2	Uzmanlık alanına ilişkin teknik bir tartışma da dahil olmak üzere karmaşık bir metin içindeki somut ya da soyut konuların özünü anlayabilir. Doğal bir konuşucuyla ne kendisi ne de karşısındaki için bir gerilim içermeyen bir konuşma türünden durumlarda belli bir doğallık ve rahatlık derecesiyle iletişim kurabilir. Geniş bir konu dizisi içinde kendini açık ve ayrıntılı bir biçimde dile getirebilir, güncel bir konuya ilişkin görüş bildirebilir ve farklı olasılıkların avantaj ve sakıncalarını sergileyebilir.
	B1	Açık ve standart bir dil kullanıldığında ve iş, okul, eğlence, vd. bildik şeyler söz konusu ana konuları anlayabilir. Erek dilin konuşulduğu bir bölgeye yapılan yolculuk sırasında karşılaşılan durumların çoğunda sorunların altından kalkabilir. Bildik ve ilgi alanına giren konular üzerine yalın ve tutarlı bir söylem üretebilir. Bir olayı, bir deneyimi ya da bir düşü anlatabilir, bir beklentiye betimleyebilir ve bir projeye veya bir düşünceye ilişkin gerekçeler ya da açıklamaları kısaca dile getirebilir.
TEMEL DÜZEY KULLANICI	A2	Tek cümleleri ve doğrudan öncelik alanlarıyla (söz gelimi yalın ve kişisel bilgiler ve aile bilgileri, alışverişler, yakın çevre, iş) ilişkili olarak sıklıkla kullanılan deyimleri anlayabilir. Bildik ve alışlagelen konular üzerinde yalnızca yalın ve dolaysız bilgi alışverişini gerektiren basit ve bildik etkinlikler çerçevesinde iletişim kurabilir. Eğitimini, dolaysız çevresini yalın yollardan betimleyebilir ve dolaysız gereksinimlerine denk düşen konuları anlatabilir.
	A1	Sıradan ve gündelik deyişlerle somut gereksinimleri karşılamayı hedefleyen son derece yalın ifadeleri anlayabilir ve kullanabilir. Kendini veya bir başkasını tanıtabilir ve bir kişiye, kendisiyle ilgili sorular –Örneğin oturduğu yer, ilişkileri, sahip olduğu şeyler, vb. üzerine– aynı türden sorulara yanıt verebilir. Eğer kendisiyle konuşan kişi yavaş yavaş ve tane tane kendisine yardımcı olacak biçimde konuşuyorsa, basit bir biçimde iletişim kurabilir.

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Çeviri Komisyonu, (2009), Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni Öğrenme-Öğretme-Değerlendirme, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Ek 3: Kendini Değerlendirme Ölçeği

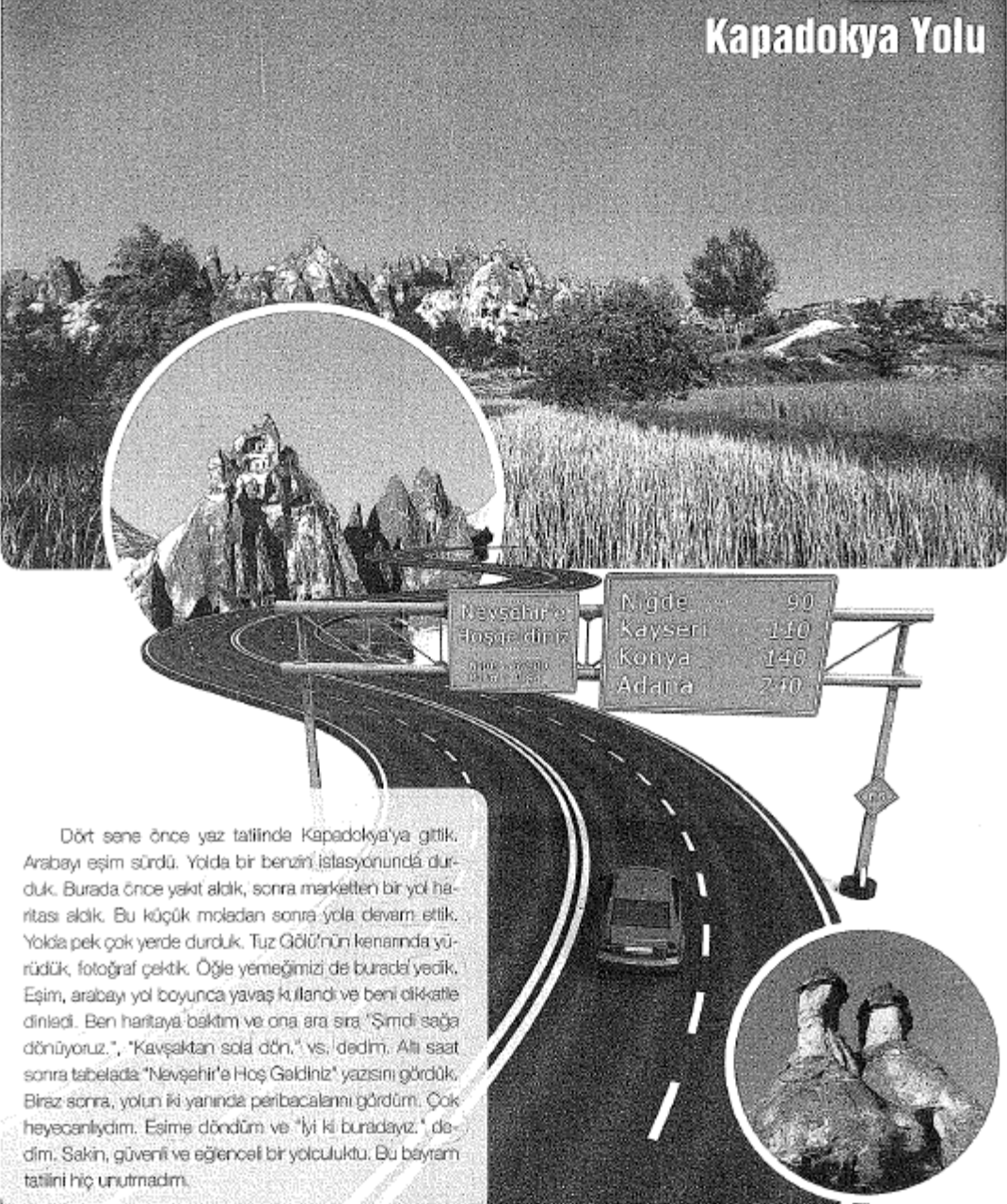
	Anlama (Dinleme)	Okuma	Konuşma (Karşılıklı Konuşma)	Konuşma (Sözlü Anlatım)	Yazma
A1	Benimle, ailemle ve yakın çevremle ilgili tanıdık sözcükleri ve çok temel kalıpları, yavaş ve net konuşulduğunda anlayabilirim.	Katalog, duyuru ya da afiş gibi yazılı metinlerdeki bildik adları, sözcükleri ve çok basit tümceleri anlayabilirim.	Karşımdaki kişinin söylediklerini daha yavaş bir konuşma hızında yinlemesi ve söylemek istediklerimi oluşturmada bana yardımcı olması koşuluyla, basit yoldan iletişim kurabilirim. O anki gereksinime ya da çok bildik konulara ilişkin alanlarda basit sorular sorabilir ve cevap verebilirim.	Yaşadığım yeri ve tanıdığım insanları betimlemek için basit kalıpları ve tümceleri kullanabilirim.	Kısa ve basit tümcelerle kartpostal yazabilirim. Örneğin; isim, uyruk ve adres gibi kişisel bilgi içeren formları doldurabilirim.
A2	Beni doğrudan ilgilendiren konularla ilişkili kalıpları ve çok sık kullanılan sözcükleri anlayabilirim. (Örneğin; en temel kişisel ve ailevi bilgiler, alışveriş, yerel çevre, meslek gibi). Kısa net, basit, leti ve duyurulardaki temel düşünceleri kavrayabilirim.	Kısa ve basit metinleri okuyabilirim. İlanlar, kullanım kılavuzları, mönüler ve zaman çizelgeleri gibi basit günlük metinlerdeki genel bilgileri kavrayabilir ve kısa kişisel mektupları anlayabilirim.	Bildik konular ve faaliyetler hakkında doğrudan bilgi alışverişini gerektiren basit ve alışılmış işlerde iletişim kurabilirim. Genellikle konuşmayı sürdüreceğim kadar anlamasam da kısa sohbetlere katılabilirim.	Basit dille ailemi ve diğer insanları, yaşam koşullarını, eğitim geçmişimi ve son işimi betimlemek için bir dizi kalıp ve tümceyi kullanabilirim.	Kısa, basit notlar ve iletiler yazabilirim. Teşekkür mektubu gibi çok kısa mektupları yazabilirim.
B1	İş, okul, boş zaman ve benzeri ortamlarda sürekli karşılaşılan bildik konularda net, standart konuşmanın ana hatlarını anlayabilirim. Güncel olaylar ya da kişisel ilgi alanıma giren konularla ilgili radyo ve televizyon programlarının çoğunu ana hatlarını yavaş ve net olduğunda anlayabilirim.	Meslekle ilgili ya da günlük dilde en sık kullanılan sözcükleri içeren metinleri anlayabilirim.	Dilin kınışulduğu ülkede seyahat ederken ortaya çıkabilecek birçok durumla başa çıkabilirim. Bildik, ilgi alanıma giren ya da günlük yaşamla ilgili (örneğin; aile, hobi, iş, yolculuk ve güncel olaylar) konularda hazırlık yapmadan katılabilirim.	Deneyimlerimi, hayallerimi, umutlarımı, isteklerimi ve olayları betimlemek için çeşitli kalıpları yalın bir yoldan birbirine bağlayabilirim. Düşünce ve planlara ilişkin açıklamaları ve nedenleri kısaca sıralayabilirim. Bir öyküyü anlatabilir, bir kitap ya da filmin konusunu aktarabilirim ve izlenimlerimi belirtebilirim.	Bildik ve ilgi alanıma giren konularla bağlantılı basit bir metin yazabilirim. Deneyim ve izlenimlerimi betimlemek için kişisel mektuplar yazabilirim.

Ek 4: Kendini Değerlendirme Ölçeği (Devamı)

	Anlama (Dinleme)	Okuma	Konuşma (Karşılıklı Konuşma)	Konuşma (Sözlü Anlatım)	Yazma
B2	Güncel bir konu olması koşuluyla uzun konuşma ve sunumları anlayabilir, karmaşık tümcelerle yapılan tartışmaları takip edebilirim. Televizyon haberlerini ve güncel olaylara ilişkin programların çoğunu anlayabilirim. Standart dilin kullanıldığı filmlerin çoğunu anlayabilirim.	Yazarların belirli tutum ya da görüşü benimsedikleri, güncel sorunlarla ilgili makaleleri ve raporları okuyabilirim. Çağdaş edebi düzyazıyı anlayabilirim.	Anadilini konuşan kişilerle anlaşmayı mümkün kılacak bir akıcılık ve doğallıkla iletişim kurabilirim. Bildik bağlamlardaki tartışmalarda, kendi görüşlerimi açıklayıp destekleyerek etkin rol oynayabilirim.	Çok çeşitli konularla ilgili açık ve ayrıntılı betimlemeler sunabilirim. Çeşitli seçeneklerin olumlu ve olumsuz yanlarını ortaya koyarak bir konu hakkında görüş bildirebilirim.	İlgi alanıma giren çok çeşitli konularda anlaşılır, ayrıntılı metinler yazabilirim. Belirli bir bakış açısına destek vererek ya da karşı çıkarak bilgi sunabilir ve nedenler ileri sürebilirim. Olayların ve deneyimlerin benim için taşıdıkları önemi ön plana çıkaran mektuplar yazabilirim.
C1	Açıkça yapılandırılmamış ve ilişkileri açıkça belirtilmemiş sadece ima edilmiş olsa bile uzun konuşmaları anlayabilirim. Televizyon programlarını ve filmleri fazla zorluk çekmeden anlayabilirim.	Üslup farklılıklarını da ayırt ederek uzun ve karmaşık, somut ya da edebi metinleri okuyabilir, ilgi alanımla alakalı olmasalar bile herhangi bir uzmanlık alanına giren makale ve uzun teknik bilgileri anlayabilirim.	Kullanacağım sözcükleri çok fazla aramaksızın, kendimi akıcı ve doğal bir biçimde ifade edebilirim. Dili toplumsal ve mesleki amaçlar için esnek ve etkili bir şekilde kullanabilirim. Düşünce ve fikirlerimi kesin ve kendimden emin bir ifadeyle dile getirebilir ve karşımdakin konuşmalarıyla örtüştürebilirim.	Alt temalarla bütünleştirerek, belirli fikirler geliştirip uygun bir sonuçla bağlayarak, karmaşık konuları açık ve ayrıntılı bir biçimde betimleyebilirim.	Görüşlerimi ayrıntılı bir biçimde, açık ve iyi yapılandırılmış metinlerle ifade edebilirim. Bir mektup, kompozisyon ya da raporda, önemli olduğunu düşündüğüm konuları ön plana çıkararak karmaşık konular hakkında yazabilirim. Hedef okuyucuya uyacak bir üslup seçebilirim.

Demirel, Ö. (2012). Yabancı dil öğretimi, dil pasaportu, dil biyografisi, dil dosyası. Ankara: Pegem.

Kapadokya Yolu

Dört sene önce yaz tatilinde Kapadokya'ya gittik. Arabayı eşim sürdü. Yolda bir benzin istasyonunda durduk. Burada önce yakıt aldık, sonra marketten bir yol haritası aldık. Bu küçük moladan sonra yola devam ettik. Yolda pek çok yerde durduk. Tuz Gölü'nün kenarında yürüdük, fotoğraf çektik. Öğle yemeğimizi de burada yedik. Eşim, arabayı yol boyunca yavaş kullandı ve beni dikkatle dinledi. Ben haritaya baktım ve ona ara sıra "Şimdi sağa dönüyoruz.", "Kavşaktan sola dön." vs. dedim. Altı saat sonra tabelada "Nevşehir'e Hoş Geldiniz" yazısını gördük. Biraz sonra, yolun iki yanında peribacalarını gördüm. Çok heyecanlıydım. Esime döndüm ve "İyi ki buradayız." dedim. Sakin, güvenli ve eğlenceli bir yolculuktu. Bu bayram tatilini hiç unutmadım.

Nigde	90
Kayseri	110
Konya	140
Adana	240

Gazi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe A2 (s. 34) “Sudaki Resimler” Adlı Metin

Sudaki Resimler

Erol Amca, babamın yakın arkadaşı. Pazar günü Erol Amcalara misafirlğe gittik. Evin salonundaki resimler çok dikkatimi çekti. Bunlar diğer resimlerden farklıydı. Erol Amca'ya sordum:

- Bu resimleri nasıl yapıyorsunuz?

Erol Amca: "Benimle gel evlat!" dedi ve birlikte atölyesine gittik. Atölyede masanın üstünde su dolu bir kap, kapın kenarında da birçok boya kutusu ve fırça vardı. Erol Amca, benim için bir resim yapmak istedi. Önce fırçayı boya kutusuna batırdı. Sonra da boyaları suya damlattı. Boyalar suyun üstünde kaldı ve batmadı. Buna çok şaşırdım. Erol Amca daha sonra elindeki tel qubukla boyaya bir çiçek şekli verdi. Atölyedeki diğer resimler hep kâğıt üzerindeydi. Çok merak ettim ve sordum:

- Sudaki resmi kâğıda nasıl geçireceksiniz?

Erol Amca kâğıdı kaptaki suyun üzerine koydu ve yavaşça çekti. Gözlerime inanamadım. Sudaki resim kâğıda geçti. Erol Amca'ya sordum:

- Ben de böyle resim yapabilir miyim?

Tabi ki yapabilirsin Hakan. Peki, sen bu resim sanatının adını biliyor musun?

- Hayır, bilmiyorum. Nedir?

- Ebru.

Batıl İnanç

Batıl inanç, mantıksal bir temele dayanmayan inanç ve davranışlara denir. Günümüzde birçok toplum, batıl inançlara sahiptir. Bazı batıl inançlar toplumlara özgüken bazıları ise tüm dünya tarafından bilinmektedir. En bilindik batıl inançlar 13 sayısının uğursuzluğu, kara kedi görünce saç çekme, merdiven altından geçme, at nali, nazar boncuğu gibi batıl inanç sembelleri de vardır. 13 sayısının uğursuzluğu İskandinav mitolojisinde geçen bir öyküye dayanmaktadır. Öyküye göre düzenbaz tanrı Loki, diğer 12 tanrının katıldığı bir şölene 13. olarak gidip eğlenceyi bozmuştur. Bu olay İskandinav halklarının en gözde tanrısı Balder'in ölümüyle sonuçlanan kavgaya yol açmıştır. Bu mitolojik olayla Avrupa'da başlayan 13 sayısının uğursuz kabul edilmesi tüm dünyaya yayılmıştır. Hatta 13 sayısının uğursuzluğu insanları o kadar etkilemiştir ki, kimi otellerin 13. katı ve uçakların 13 numaralı koltuğu yoktur. Afrika'nın bazı ülkelerinde ise "Albenizm" hastalığından ötürü doğuştan beyaz saçlı ve beyaz tenli doğan çocukların büyücü olduğuna inanılır ve bu çocuklar toplum tarafından pek sevilmez.

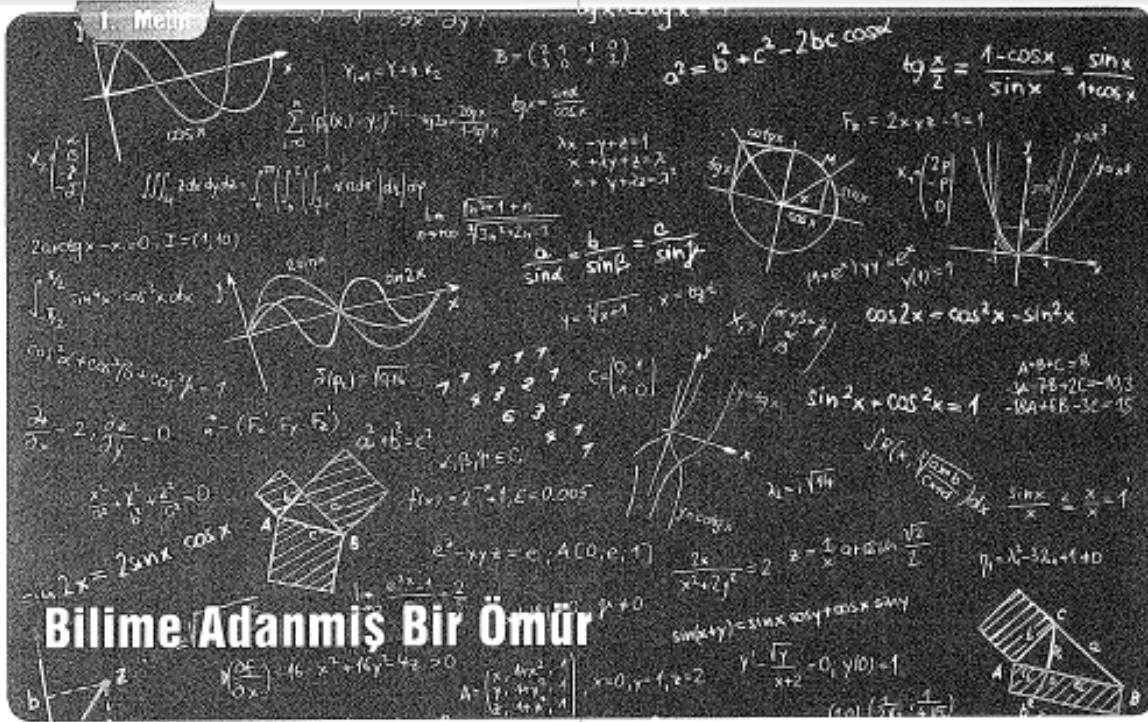

13

?

ANLAMA

Gazi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe B2 (s. 66) “Bilime Adanmış Bir Ömür” Adlı Metin

Kalın çerçeveli bir gözlüğün ardından bakan yumuk gözler. O gözlerin altında yorgunluk belirtisi halkalar. Geriye taranmış her teli bembeyaz olmuş saçlar, geniş bir alın. Hafif bir gülümsemeyle kıvrılmış ince dudaklar. Tertemiz traşlı bir yüz...

İnce bir boyun, bu düşünceli kafa ile sıkıca denilecek bir bedeni birleştirmiş gibi duruyor. Özenle bağlanmış kravat, düğmeleri tikiymiş ceket ile son derece uyumlu. Bakışları ve giyimi ile kendinden emin bir adam...

Kim bu adam? Aslında hepimizin beklisi de her gün resmiyi gördüğü ancak dikkat etmediği bir yüz. 10 TL'nin üzerinde

ise öğrenimine Fransa'da devam eder. Liseyi bitirdikten sonra Türkiye'ye döner. Yüksek öğrenim için girdiği sınavı kazanarak tekrar Fransa'ya gider. Mühendis olabileceğini idealist davranıp öğretmen olur. Kastamonu Lisesi'nde öğretmenlik yaparken "doçent adayı" kadrosuyla İstanbul Üniversitesi'ne girer. Böylece Cahit Arf'ın akademisyenlik hayatı başlar. Almanya'da aldığı doktora eğitiminin ardından 33 yaşında matematik alanında profesörlüğe yükselir. Öldüğü güne kadar durmadan çalışır. Sayısız ödülleri alır. Soyadı ile anılan Ünlü "Arf Kapasiteleri"ni bir haftalık kısa bir çalışma sonucunda keşfeder?

Cahit Arf'ın, ölümünden sonra adının verildiği okullar ve eğitim salonları yapılmış; hakkında çok şey yazılmıştır. Ancak bunlardan bir tanesi oldukça özgün. Firuzan Gürbüz, çocuklara matematiği sevdirmek adına Cahit Arf - Matematik Dehası adında bir çocuk kitabı yazmıştır.

Önemli bir matematik dehası olan Arf, birçok ülkeden yüksek ücretlerle iş teklifleri almış; ama ülkesine hizmet etmeyi tercih etmiştir. Ona ait şu sözler idealistliğini çok iyi açıklar:

"Bilgiyi ve onun ürünü olan teknolojiyi üretmeyen toplumlar, bağımsızlıklarını ve dolayısıyla mutluklarını yitirir."

fotoğraflı olan Ünlü Türk matematikçisi. Adı: Cahit Arf. Türkiye'nin yetiştirdiği en büyük bilim insanlarından biri. 1910'da Selanik'te doğar, 1997'de İstanbul'da ölür. 87 yıllık ömrüne birbirinden büyük başarılar sığdırır. Babası memur olduğu için ilkokulu beş farklı şehirde okur. Daha sonra

İnsanlığın Sınavı

İçinde yaşadığımız dünya ne savaşlar, ne banşlar, ne pedişahlar, ne hayatlar gördü. İnsanlar fark etmese de dünya değişiyor. Bu değişime insanlar, hayatlar yani her şey dahil. İlk insanları düşünürseniz, insanlığın ilk çağlarında sadece yabani hayvanlara ve açlığa karşı verilen hayatta kalma mücadelesi vardı. Bir de günümüze bakın, insan yine aç kalmamanın peşinde. Fakat işin içine başka durumlar da girmeye başladı: Hrs, yalan, öfke, kıbr... Peki insan ne zaman bu hâle geldi? Ne zaman insan olduğunu unutup bu ölümlü dünyaya sahip olmaya çalıştı, hırslarının kurbanı oldu?

Türk edebiyatının önemli hikâyecilerinden Oktay Akbal, İkinci Dünya Savaşı dönemlerini anlattığı *Önce Ekmekler Bozuldu* adlı hikâyesinde, aslında bu durumun sebebini bulmuş gibi görünüyor. Bakın ünlü hikâyeci bu durum için neler söylemiş:

“Önce ekmekler bozuldu, sonra her şey... Çünkü yeryüzünde savaş vardı. İnsanlar sebebini bilmeden, düşünmeden ölüyor, öldürüyorlardı. Savaş kelimesi dünyanın her yerinde en çok kullanılan söz olmuştu. Radyolarda marşlar, nutuklar şaşkın insan sürülerinin üzerine savruluyor, gazeteler korkuyla okunuyordu.

İnsanlar kitle hâlinde olduğu gibi kişi olarak da başkalaştılar. Mesela savaştan önce bir insan işine gitmek için tramvay caddesine çıktığı zaman ilk olarak gökyüzüne bakar, mavi olduğunu görünce sebepsiz bir sevinç duyar, vakti varsa ağaçlar altında yürümeyi düşünür, adımları kaldırımlarda gezerken birtakım hayaller kurardı. Şimdiyse insanlar göğün mavi ya da siyah olmasına aldıns bile etmiyorlardı. Hepsi yalnız kendini düşünüyordu. Hayal kurmak artık geçmişte kalmıştı. Savaş zaten ilk önce hayalleri yok etti.

Savaş gazeteleri de ne korkunç oluyordu! Kalın siyah harflerle büyük başlıklar diziliyordu. Aşk romanları yavaş yavaş azaldı. Fıkralarda, hikâyelerde, mahallelerde, hep savaştan söz açılıyor. Önce ekmekler bozulmuş, ardından da her şey bozulmuştur. Dünyanın tadı kaçmıştı. Her şey birden değişivermişti. Ekmek, su, hava, deniz, sokaklar, meydanlar, radyo, gazeteler, kitaplar. Hele insanlar... Onları kim tanıyabiliirdi?

Önceleri savaş insana bir yabancı gibi geldi, yadırgandı. Her yeniik gibi savaş çağının âdetlerine de güç alıştırdı, garipsendi. Ama o, kendine bizi öyle bir alıştırdı ki hepimiz şaştık. O daima yanı başımızda, aklımızda, hayalimizdeydi.

Savaş en iyi yıllarımızı elimizden aldı, bizde en kutsal olan şeyleri yok etti. Hepimizi kötü düşünceler, çirkin duygular kapladı. Banş günlerinin insanları artık yok. Nice tanıdığım insanların hepsi şimdi bana yabancı geliyor. İyileri kötü, cömertleri hasis, duyguluları katı yürekli oldular. Ah, o ekmeğin bozulması; insanların mayası muhakkak ki ekmektir.”

Bu dünya ne zamana kadar böyle gidecek? Değişen dünya, değişen insanlık bir kere daha değişip, her şeyin yerini güzelliğe, iyilikler alacak mı? Oktay Akbal buna inanıyor. Bekin ne diyor:

“Şu dünya bir kere daha değişecek... Belki eski hâlini alamaz, ama zarar yok, gidenler gitti, gelenler gelsin, insanlar gülmeyi, ağlamayı yeniden öğrensin...” Bizler, yan banş, yan savaş insanları umutlanmızı kaybetmedik. Dünyanın iyi bir dünya olabileceğine, insanın mavi gökyüzünü, denizi, ağaçları seyretmekle mutluluğu yaşadığı anlara kavuşacağına inanıyoruz. Her şey ekmekle başladı, ekmekle bitecek.”

Öğrencim Ali

Öğrencimin adı Ali. O, zayıf, çelimsiz bir çocuk. Kendisinden büyük bir okul çantası taşıyor. Sınıfta pencere kenarında oturuyor. Ali'nin dersleri çok iyi değil. Derslere çok katılmıyor ama ödevlerini yapıyor. Ali'yi teneffüslerde takip ediyorum, arkadaşlarıyla pek oynamıyor. Bahçede çimenlerin üstüne oturuyor, arkadaşlarını seyrediyor.

Bir gün teneffüste okulun bahçesinde dolaşıyorum. Ali'yi gördüm. Yalnız başına oturuyor. Onunla konuşmak istedim. Yanına gittim.

- Merhaba Ali, nasılsın?
- Teşekkür ederim öğretmenim, iyiyim.
- Niçin arkadaşlarınla oyun oynamıyorsun?
- Canım istemiyor öğretmenim.
- Niçin?
- Babamı özledim.
- Baban nerede?

— Yurt dışında çalışıyor. Ramazan bayramı yaklaşıyor. Annem, babama telefon etti. Ona, “Bayramda gelecek misin?” dedi. Babam, “Fabrikada çok iş var, bayrama belki gelmem.” dedi.

Ali'nin başını okşadım. “Haydi, arkadaşlarınla oyna. Bayrama daha çok var.” dedim.

1. Ali, nasıl bir çocuk?
.....
2. Ali, sınıfta nerede oturuyor?
.....
3. Ali'nin dersleri nasıl?
.....
4. Ali, teneffüslerde ne yapıyor?
.....
5. Ali'nin babasına kim telefon açtı?
.....

6. Okuyalım, cevaplayalım.
Çanakkale’ye Yolculuk

Hatice Hanım Muavin Bey, yolculuk kaç saat sürecektir?

Muavin Ortalama on bir saat.

Hatice Hanım Neden bu kadar uzun? Broşürde on saat yazıyor.

Muavin Güzergâh üzerinde yol yapım çalışması var. Yol kalabalık. Bu yüzden otele varışımız bir saat gecikecek.

Hatice Hanım Ne zaman mola vereceğiz?

Muavin İki saat sonra firmamıza ait dinlenme tesisimizde duracağız.

Hatice Hanım Eminciğim, fotoğraf makinesini yanına aldın değil mi?

Emin Bey Evet, önceki fotoğraf makinemi kaybettim ya. Dün yeni bir tane aldım. Kullanmadan önce kullanma kılavuzunu okumam gerekiyor. Yarın Çanakkale Şehitliği Anıtı’nda fotoğraf çekmek istiyorum.

Hatice Hanım Tamam sen kılavuzu oku, ben biraz şekerleme yapayım. Mola yerinde uyanırım. Otobüsten iner, birer çay içeriz.

Emin Bey Tamam canım.

Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı B1 (s. 43) “Babam ve Oğlum” Adlı Metin.

3. Okuyalım, işaretleylelim.

Babam ve Oğlum

Olay, yıllar önce Sadık'ın üniversitede okumak için başka şehre gitmesiyle başlar. Babası, çiftlikteki işlere yardımcı olması için Sadık'ın ziraat mühendisliğinde okumasını istemektedir. Sadık, babasının isteğine karşı çıkar, gazetecilik bölümünde okumaya karar verir. Hüseyin Bey, Sadık'ın bu kararına çok kızar, onu evlatlıktan reddeder. Sadık, kararından dönmez ve gazetecilik bölümünde okur. Mezun olduktan sonra evlenir. Çocuğunun doğumunda karısını kaybeder. 1980 yılında askerî darbe olmuştur. O gece herhangi bir araç bulamaz ve karısını hastaneye yetiştiremez. Oğlu Deniz doğduktan sonra siyasi nedenlerden dolayı hapse girer. Hapisten çıktıktan sonra, oğlu yedi yaşındayken Sadık, akciğer kanserine yakalanır. Birkaç aylık ömrü kalmıştır. Oğlunu babasının evine götürmeye ve babasına her şeyi anlatmaya karar verir. Önceleri, Hüseyin Bey, oğluna karşı çok sert davranır, ancak Sadık'ın hastalığını öğrendikten sonra pişman olur. Artık çok geçtir. Sadık ölür. Deniz, babasının ölümünden sonra içine kapanır, uzun süre konuşmaz. Dedesi, tekrar hayata dönmesi için ona bir kamera hediye eder. Deniz için artık her şey bambaşkadır...

- ölmek
- hayatını kaybetmek
- vefat etmek
- Hakk'ın rahmetine kavuşmak

Filmin Adı: Babam ve Oğlum

Kahramanlar: Sadık, oğlu Deniz, Sadık'ın babası Hüseyin, annesi Nuran, abisi Salim, teyzesi, yengesi ve Deniz'in sütannesi Fatma Hanım.

Yönetmen/Senarist: Çağan Irmak

Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı B2 (s. 50) “Komşuluk” Adlı Metin

Geçmişteki komşuluk ilişkisi ile günümüzdekini karşılaştırdığımızda çok büyük farklar görürüz. Günümüzde komşuluk giderek yok oluyor. Aynı mahallede, aynı apartmanda oturan insanlar yabancı gibi yaşıyorlar. Atalarımızın komşuya ve komşuluğa verdiği değeri şu sözlerle daha da iyi anlıyoruz: “Ev alma komşu al.” “Komşu komşunun külüne muhtaçtır.” “Komşuda pişer bize de düşer.” “Hayır söyle komşuna hayır çıksın karşına.” “Komşu hakkı tanı hakkındır.” gibi bu sözler daha da uzayıp gider.

Komşuluk ilişkileri ne yazık ki çağın hayat şartlarına ve hızlı kentleşmeye yenik düşmüş durumda. Eskiden mahallelerde birlik ve beraberlik içinde yaşıyorlardı. Mahallede herkes birbirini tanır, kimin derdi sıkıntısı varsa herkes bilirdi. Evler birbirine çok yakındı. Bu durumu bize eski komşuluk ilişkilerini bilenler şöyle anlatıyor: “Eskiden bir evde yaşayan nüfus ne kadar olursa olsun yalnız evin reisi çalışır herkes onun getirdiği kazançla geçinirdi. Evlerimiz taştan yapılmıştı. Bugünkü lüks avizelerin yerinde gaz ocakları, oturma gruplarının yerinde ise minderlerimiz vardı. Yiyecek, giyecek ve eşya

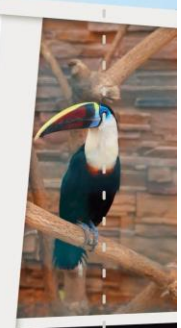
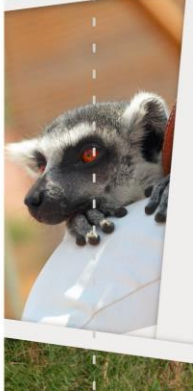
azdı. Misafire çok önem verilirdi. “Misafir on rızıkla gelir, birini yer dokuzunu bırakır.” denirdi. “Misafirin geldiği eve bereket gelir.” anlayışı vardı insanlarda. Bütün bu zor şartlara rağmen eskiden insan ilişkileri daha sıcaktı.

Tek katlı, kimi üç oda, kimisi iki oda, uzun hayatlı evler vardı. Bu yapılarda çoğu zaman aynı duvar, iki komşuya bir duvarlık yapardı. Evlerin üzerleri direklerle örtülüydü. Toprak damlı ve damdan dama geçilerek âdeta mahalle doluşılırdı. Komşular birbirlerine evini, malını, canını emanet edebilirlerdi. Komşular arasında saygı vardı. Birbirlerinin kusurlarını ayıplamaz ve hor görmezlerdi. Ortada bir yanlışlık varsa mahallenin büyükleri hatası olanı uyarır ve ona öğüt verirdi. Geçmişten gelen komşuluk bağları sayesinde birbirine akrabadan daha yakın olur ve herkes birbirini ağabeyi, ablası gibi sever, sayardı. Komşunun komşuyu gözetmesi en büyük haktı.

Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı C1 (s. 86) “Tutsaklık mı? Koruma mı?” Adlı Metin.

Tutsaklık mı Koruma mı?

Hayvanlarla kendi yuvalarında, vahşi bölgelerde veya doğal yaşam alanlarında karşılaşmak, bizde hayranlıkla karışık bir ürperti uyandırır. Hayvanat bahçelerindeki hayvanlar da ilginçlikleriyle, güzellikleriyle ve çeşitlilikleriyle büyüleyici olabilir. Hayvanat bahçesine gittiğimizde antilopların kudretine, maymunların oyunculuklarına ve fillerin asaletine hayran kalırız.

Hayvanat bahçeleri ile ilgili olarak yıllardan beri tartışılan iki görüş var:

Birinci görüş; aslında, hayvanat bahçesindeki hayvanların hayatlarının sadece bir kısmına şahit oluyoruz. Her ne kadar büyük ve iyi yönetilen hayvanat bahçelerinde, bu hayvanlara genellikle bol yiyecek verilmekte ve tıbbi bakım yapılmaktaysa da, onlar yine de biz insanların çok değer verdiği özgürlükten mahrumlardır. Birçok küçük hayvanat bahçesinde ise hayvanların yaşam koşulları içler acısı olabilmektedir. İnsanlar olarak merakımızı gidermek ve bilgilerimizi pekiştirmek uğruna hayvanların kendi doğalarında yaşama haklarını ellerinden almamalıyız.

İkinci görüş; bazı hayvanat bahçeleri, eğitim misyonlarının yanına, “tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan türleri, güvenli bir şekilde doğaya geri bırakana kadar koruma altına almak” gibi yeni ve çok önemli bir amaç eklemiştir. İnsan nüfusunun doğal yaşam alanlarına verdiği zararın artarak devam etmesi, birçok memelinin, kuşun, balığın ve bitkinin soyunun tükenmesine neden olmaktadır. Bu yüzden hayvanat bahçelerine ve koruma merkezlerine ihtiyacımız vardır.

Yakın zamanda, Arabistan antilobu gibi bazı türler koruma altına alındıktan sonra doğal yaşam alanlarına geri bırakılmıştır. ABD’de doğaya geri bırakma, yırtıcı kuş türlerinden biri olan “doğan”da başarılı olmuştur. Aynı şekilde yaşam alanları otoyollar tarafından işgal edildiği için tükenme sınırına gelmiş ve neredeyse sadece hayvanat bahçesinde yaşayabilen Kaliforniya akbabaları da koruma altına alınmış ve yüzden fazla genç akbaba doğaya geri bırakılmıştır.

Hayvanat bahçesi koruma programları pahalıdır ve aynı zamanda çeşitli genetik ve üreme sorunları yaratmaktadır, ama bu konularda son yıllarda gözle görülür bir ilerleme kaydedilmiştir. Küresel ısınma veya doğal yaşam alanlarının asfaltlanması, sürülmesi veya yok olana kadar otlatılması yüzünden tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan binlerce canlı türü vardır ve bunların korunması gerekmektedir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı	Regaib DOLAŞIK
Uyruğu	T.C
Doğum tarihi ve yeri	10.06.1990/Boğazkale
Medeni hali	Evli
Telefon	-
Faks	-
E-posta	regaibayyildiz@gmail.com

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet Yılı
Lise	Sincan Lisesi	2007
Üniversite	Gazi Üniversitesi/ Türkçe Öğretmenliği	2012
	Ankara Üniversitesi/Tarih	2013-2014 Tamamlanmadı
Yüksek Lisans	Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü/ Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi	2013- 2018
Yüksek Lisans	Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü/ Eğitim Yönetimi ve Denetimi	2015- Devam Ediyor
Yüksek Lisans	Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü/Eğitim Teknolojisi	2015- Devam Ediyor

İş Deneyimi / Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
Gökçebağ Ortaokulu 2012-2013	Siirt / Gökçebağ	Türkçe Öğretmeni
Yenice Ortaokulu 2013-2016	Ankara / Haymana	Türkçe Öğretmeni
Necip Fazıl Kısakürek Ortaokulu 2016-Devam Ediyor	Ankara / Sincan	Türkçe Öğretmeni

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

Dolaşık, R. (2016). Türkçe eğitiminde görsel algı. Gıyasettin Aytaş (Ed.), *Türkçe eğitimde algı* içinde. Ankara: Akçağ.

GAZİ GELECEKTİR...